

LUCEAFĂRUL

ANUL VI — Nr. 10 (121) — 11 MAI 1983

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

Apare sâmbătă, de două ori pe lună — 12 PAGINI — 1,50 lei

ÎNALTA PREȚUIRE

Decernarea Premiilor de Stat pe anul 1982 unor lucrări valoroase în domeniul științei, tehnicii, literaturii și artei demonstrează încă o dată grăitor aprecierea înaltă pe care partidul și guvernul nostru o acordă muncii și activității intelectuale, închinată cu pasiune construcției socialiste.

Contribuții de seamă la dezvoltarea științei și artei românești, lucrările deosebite sînt mărturia avîntului fără margini, al progresului economic și cultural al țării noastre. Obținerea acestor rezultate de prestigiu a fost cu puțință datorită îndrumării clarvăzătoare a partidului care, cu o neabătută consecvență, a călăuzit artiștii și oamenii de literă spre o strînsă legătură cu viața și cu sarcinile construcției socialiste.

Cîtă deosebire între înalta prețuire, perspectivele nelimitate deschise creației în zilele noastre și nepăsarea și disprețul cu care a fost înconjurată în trecut munca oamenilor de literă. Persecutată cu dușmănie, Muza se adăpostea, nu o dată, prin odăile spitalelor și balamucului. Rămîne ca o tristă consemnare de epocă întrebarea, cu o inocență idioată, a unui alde „Conu Mitică”, deputat, cînd fusese vorba de ajutorarea lui Eminescu cu o pomană tardivă și ineficace: „Cine este și Eminescu ăsta?” Așa s-au întrebat politicienii burghezi de toți și în aceste condiții de indiferență totală și de ostilitate categorică a sfîrșit tot ce a fost mai ales în simțirea artistică a poporului român.

Unele fonduri alocate culturii de guvernanții burghezi rămîneau cu acoperire oficială și cu paravod de rigoare în buzumarele artiștilor „de casă” ai mării marilor zilei. „Uitați-vă cum se cheltuiesc”, scria Camil Petrescu în 1925 — ce mai încolo și încolo — și cele două sute de milioane ale Ministerului Artelor; cu premii distribuite de familia d-lor Brătianu, cu jucarea pieșelor familiei Brătianu și clientelei ei, cu întreținerea în străinătate a cocotelor liberale, cu milioane cheltuite pentru operetă, cu operele zaharice ale d-lui Mihail Dragomirescu etc., etc.”

De altfel, volumele de corespondență a scriitorilor romîni sînt înțesate cu cereri umilitoare, cu împrumuturi de un leu și doi lei, grîia existenței condiționale măcinîndu-le gîndurile cu tot felul de calcule la centimă pentru bucata de pînc. Sînt gînduri care ne stăruie în conștiință, azi, cînd în societatea noastră, sînt create toate condițiile pentru înflorirea fără precedent a culturii naționale, ceea ce explică largul ei ecou nu numai în interiorul țării, ci și peste hotare.

Pe lista laureatilor Premiului de Stat figurează și numele academicianului Tudor Vianu, ca un act de apreciere a meritelor uneia din personalitățile de frunte ale culturii românești. Activitatea lui Tudor Vianu a avut dintotdeauna efigia umanistului cu erudiție vastă, insistînd în cercetarea literaturii asupra fondului de umanitate al creației. Studiile sale de literatură comparată pornesc de la ideea cooperării spirituale a popoarelor, îmbogățirii, prin influențe și preluări a motivelor și temelor diverselor literaturi naționale, a patrimoniului literar universal. Profesorul Tudor Vianu a slujit și o a doua disciplină umanistă, după estetică, stilistică, iar studiile sale „despre arta prozatorilor romîni”, despre metafora poetică și meșteșugul artistic au ridicat investigația filologico-critică pe o treaptă superioară, disciplina fiind patronată de un poet discret în cercetarea filologică și de un filolog cu autoritate culturală în munca de analiză a „secretului” frumuseții artistice, ca expresie directă a conținutului de idei. Premiul de Stat consacra astfel o valoare a culturii noastre noi apreciată în cercurile internaționale.

Înalta distincție a fost conferită și poetului Marcel Breslău, cărui istoria literaturii contemporane îi datorează înflorirea unui gen poetic scotit mai înainte peînat: fabula „Niste fabule” și „Alte niste fabule” nu sînt simple reanimări cu tot dinadinsul. Poetul a reactualizat fabula, i-a dat o funcție activă în lupta pentru afirmarea și biruința noului în viață. Fabulele sale sînt o reluare a acelei vechi modalități, interpretată cu sensibilitatea poetică proprie lui Marcel Breslău și aplicată la problematica contemporană. În plus, poezia lirică și poezia dedicată celor mici întregesc imaginea unui virtuoz artistic al cuvîntului.

În rîndul laureatilor în domeniul prozei figurează numele lui Titus Popovici, cu romanul „Setea”. Tînărul scriitor, inspirîndu-se din prefacerile sociale survenite în realitatea țărănească în urma actului eliberării, dă o replică la ceea ce se scrisese mai înainte despre această lume. Aspirția spre o viață prosperă și demnă a milionarilor de Ioni, a devenit o realitate, o dată cu transformările fundamentale aduse de revoluție. Titus Popovici a surprins această condiție istorică indispensabilă rezolvării „problemei” țărănești: cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare.

Romanul a captat în paginile sale curenții de viață ai unui eveniment istoric: reforma agrară din 1945, și l-a cuprins pe dimensiunea, cu planurile nesfîrșite, a revoluției. Scriitorul a privit desfășurarea conflictului social prin masa țărănească înfălșată ca mulțime aprinsă de înalte idealuri de luptă. „Setea” este o carte scrisă cu pasiune pentru actualitate. Este o operă care, lîngă ceea ce dăduse pînă la ea literatura satului românesc, a adus un fior inedit de viață, ocupînd un loc de seamă în dezvoltarea literaturii noastre realist-socialiste.

Tot în domeniul prozei s-a decernat Premiul de Stat lui Szabo Gyula, autorul volumului „Aprilie, cînd crește iarba”. Se remarcă în nucele sale același efort de pătrundere în faptele de viață ale prezentului și de cunoaștere veridică a ceea ce este semnificativ și caracterizează aprofundat oamenii muncii de la sate la desăvîrșirea construcției socialiste.

Nobila strădanie a scriitorilor, a artiștilor și cîntărilor de a îmbogăți literatura noastră realist-socialistă este răsplătită de popor într-o adevărată solemnitate și sărbătoare a artei. Căci aceste succese, dintr-un lanț întreg de realizări valoroase, sînt o chintesență a politicii partidului în conducerea revoluției culturale, o manifestare a vastelor posibilități de afirmare creatoare, prin însușirea organică a filozofiei marxist-leniniste.

Prețuirea și acordarea unei încredere depline din partea poporului, creațiilor de frumos, îi stimulează pe drumul unor noi și mari succese în înfăptuirea frumuseții eroice a epocii noastre.

Premiile de Stat încunună o muncă, dar și îndeamnă la un și mai asiduu efort pentru crearea de personaje complexe, vii, inspirate din exemplele milicinelor de constructori ai edificului noii societăți. Îndeamnă pe scriitorii la o mai matură apropiere de viață și la o atitudine de permanentă autodepășire și perfecționare a mijloacelor artistice.

Poporul nostru așteaptă de la ei opere străbătute de entuziasmul și energia vremii contemporane, opere care să răspundă activ și mobilizator cerințelor construcției socialiste și formării omului nou. Așteaptă și pe viitor opere mari, documente de viață și, totodată, prisme desăvîrșite care să îmbogățească patrimoniul culturii românești, — monumente literare ale măreției noastre eroice.

SLAVA OSTASIILOR ROMINI
MOSTENITORI AI TRADIȚIILOR
STRABUNE
LUPTATORI NEINFRICTATI
IMPOTRIVA FASCISMULUI
PENTRU LIBERTATEA SI
INDEPENDENTA PATRIII

Nicolae Tăutu

CRONICA

Un arc de curcubeu se-ntinde peste vreme
Din Plevna biruinței spre soarele din steme.

O clipă suspendată din vechile asalturi
În noi își retrădește chemarea spre înalțuri...

Zărim iar dorobanții, clar oglinziți în sculturi,
Mărcînd pe hărți și-n inimă un drum de începuturi.

Sau transportînd rîniții, cînd păturiile nîse
Sclipeau ca pergamente din cronică desprinse.

În zbor spre libertate lăceau să se-ntripe
Din steaguri și din vise întinsele aripe.

Nu bănuiau eroii cînd Grivița urcără
Născîndu-se din flăcări, o alta, proletară.

Dar patos era ora cînd fulgerînda spadă
Semna o demnă slovă pe-a țării baricadă.

Din Grivița în Talta noi cronica mai nouă,
Cu-n viri de stea am scris-o pe munții plini de rouă.

Și slovă după slovă poporul astăzi scrie
Adînc mîindu-și pana în zări de veșnicie...

Adrian Păunescu

NOAPTE, CU BARAJ

— monolog de constructor —

E seară-n șantier, e seară-n ape,
Curg steele prin aer, în picaj.

Armonioși sînt munții și aproape
Și parcă ai cădea în peisaj.

La poduri apa înflorește spumă,
Răsare-n cer pămîntul din pămînt.
Și valurile steele mari consumă
Din toate malurile lor vibrînd.

A răgușit de praf un vînt spre stee.
Sînt foarte multe trepte-n șantier.
Și luminezi profilul meu subțire
Acoperi drumul lung pînă la cer.

Baraj în vis, ținut în cumpănire
De munți, de Argeș și de mari păduri.
Tu luminezi profilul meu subțire
Și arcul încordatei mele guri.

Și tot ce eu am năzuit în viață,
Risipa mea de gînd și de senin,
Se string în tine, ochiul meu te-nvădă,
Cu toată vîrsta mea la tine vin.

Eu te visez, te construiesc aproape
Visîndu-te, baraj suit la stee,
Lumină smulșă din adînc de ape,
Depunerea eforturilor mele.

5 REPORTERI DESPRE EROISM • VERSURI
DE AL. ANDRIȚOIU • NOPTILE VÎNTULUI
CU NISIPURI DE FANUȘ NEAGU

DEOCAMDATA, DA...

Îngăduiți-mi să parafrazez, la modul paradoxului, unul dintre subtitlurile rubricii „Poeta redacției”. Revistele literare obișnuiesc să folosească formula circumspectă și politicoasă „deocamdată, nu”, răspunzând chemărilor unor nechemăți... Circumspectă — pentru că nu se știe de unde sare pnetul — și politicoasă, pentru că nu-i spune omului, de la obraz, să se lase păgubaș de asemenea veleități! Formula cu care întîmpin eu — în sinea mea și adeseori rostind-o cu glas tare — orice debut, citir ar fi el de firav, este dimpotrivă: deocamdată, da.

Cu foarte rare excepții, începuturile, în acest domeniu ca și în multe altele, sînt promițătoare în sensul strict al cuvîntului. Cănoarea și chiar stîngăcia, sfiala și patosul destăinării, însuși descumpatul legat de primii pași, trezesc un simțămînt de duioșie, te îmbie să-ți deschizi inima, cu gestul ocrotitor cu care desfaci și întinzi brațele.

Orice adolescent e îndrăgostit, chiar dacă nu știe încă cine îi este iubită, și e poet, fie că scrie sau ba versuri, pentru seratar, pentru ceneclu, sau pentru nemurire. Ceea ce mă supără însă cîntădată este învălămășirea criteriilor, scoaterea pripitii și frizind împudorea a poeziașorilor din seratar, consacrarile prea lesnicioase ale ceneclului, baterea pe hîrtie cu nemurire, cînd s-ar cădea să-i mai spuie, cuvîncios, Dumneavoastră.

Citesc poeziile începuturilor, cele care ajung să vadă lumina (necrutătoare) a tiparului și cele care mi se trimt în plic „recomandat”, alcătuint un copios curier săptămînal — le ascult, ca un masafir statornic al ceneclului „Nicolaie Labiș”, pus sub egida „Lucafărului”, străduindu-mă să intuiesc, de fiecare

seamă la indicațiile și îndrumările date, să ne păzim de verdicte neechitabile, care adesea îi demobilizează pe cei hîni — și îi întărită... pe ceilalți.

Aprecierile impresioniste (fie ele chiar deghizate sub un limbaj științific) stingheresc și derutează. Firește, gusturile diferă și ne diferențiază luările de poziție. Cu totul nefiresc apare însă fenomenul — destul de frecvent — al polarizării judecăților de valoare emise de către ceneclști, la opusele extreme: excepțional — și execrabil; peste, sau sub orice așteptare; coroana de lauri sau cununa de spini! Mă și jenez să repet că ceneclu este o școală, un laborator experimental, că „textul” analizat este în primul rînd un pretext pentru formarea și configurarea unor atitudini lucide, angajate, răspunzătoare — și corespunzătoare cu estetica noastră marxist-leninistă.

Ne lășăm încă prea adesea antenații în discutarea aspectelor formale, în despicarea versului în patru, în cîntărirea „măstriei” uenicului respectiv, chipurile pentru că așa sîntem „mai la obiect”, că nu ne pierdem în generalizări, în teorie, în abstracție! Cînd tocmai aceasta ar fi de folosul cel mai concret al întîlnirilor noastre, crearea aparatului de investigație, fin, precis, elastic, sensibil la nuanțe — dar atent la culoare! Fiecare s-ar întoarce în propriul său atelier de creație îmbogățit nu atît cu soluții de expedient, cu sugestii mai mult sau mai puțin eficiente, cit, și mai ales, cu probleme privind lărgirea viziunii sale, discernămintul în alegerea uneltelor și mijloacelor de expresie, fermitatea în mînuirea acestora. Concluziile trase de redacții revistei — care sînt și conducătorii ceneclului — ca și unele intervenții judicioase (poate uneori mai mult conformiste decît conforme cu spirîtul care ar fi de dorit să călăuzească și să strălumineze mezul dezbaterei) nu sînt încă îndestulătoare pentru a înfăptui pe deplin rostul și misiunea ceneclului: educarea, cu răbdare și plăcere, a o sută de tineri poeți-cetățeni. Se înțelege că e departe de mine gîndul să mă refer numai la anumite specii ale litericii; mă refer la întreaga poezie scrisă de un tînar al zilelor noastre, orice temă ar aborda — și temele actualității sînt la fel de nenumerate ca și modurile... de abordare.

În această ordine de idei, cenzurarea „divagațiilor” în versuri și proză (lecturi și comentarii) mai poate cîștiga prin operativitate, prin puneri la punct pe cit de amabile pe atît de necorescive. Trebuie subliniat, cu bucurie, faptul că — de la ședință la ședință — nivelul participărilor la discuții crește — nu e însă mai puțin adevărat că mai are încă loc să crească. Scotocesc orice contribuție cit de modestă, în această direcție, ca bine venită.

Cu voia dumneavoastră, voi încerca în paginile „Lucafărului” să desprind cîteva orientări majore (și unele dezorientări minore) în poezia tinerilor noștri, așa cum mi se relevă ele în lucrările citite și ascultate, generalizînd „pe concret”, ilustrînd „tendința” în exemplu.

Vorba bătrînelui Faust: „Nici nu-mi dai prin gînd că așa fi în stare / să-i dau lumii sfaturi întru îndreptare”. Dar, fără a mă distulă în vreun fel aceluia care răspund nemijlocit de creșterea acestui important detașament al „schimbului de mîine” în poezie, mă rimt foarte dator și poate puțin îndreptății să cer cuvîntul, ca un credincios membru al ceneclului nostru.

Marcel Bressău

PESCARUL—Fotografia: A. MIHAILOPOL

CARTEA ȘTIINȚIFICO-FANTASTICĂ

Dintre multiplele posibilități ale genului, L. Tôlgyesi și-a ales cadrul general al romanului polișt. „Alibiurile inginerului Dragomir” sînt însă, alibiuri care nu se pot explica decît prin îndrăznețea — curajul — științific, astfel că nu asistăm la o simplă joncțiune de genuri. Crima de care este hănuit eroul principal, director al Institutului de cercetări științifice speciale, dispariția lui, pîrînd să confirme bănuiele, modul în care se desfășoară ancheta de către organele de miliție, descoperirea adevărului vinovat și într-adevăr de romanul polișt de bună factură. „Alibiurile” eroului, atît de ciudate incit par să se anuleze reciproc, sînt însă de fantazia știin-

țifică, și aceasta conferă cărții o reală valoare educativă. Scrisă ca și cînd s-ar petrece în prezent sau în orice caz într-un viitor apropiat, cartea este cu atît mai interesantă, creînd atmosfera muncii încordate a oamenilor noștri de știință, pe de o parte, și a metodelor moderne (am fi tentați să le numim „anti-Sherlock Holmes”) utilizate de organele de miliție. În general, trama poliștă nu suferă de convenționalism, atît de răspîndit la autorii respectivi. Alături de Teodor Constantin și Haralamb Zîncă, L. Tôlgyesi se afirmă ca un abil mînuitor al intrigii, știînd să speculeze elementele de surpriză, într-un cadru perfect realist. Singurul moment care ni se

pare nemotivat este prezența eroului, dispărut și căutat cu febrilitate atît de prieteni cît și de dușmani, la un miting aviatic, în calitate de „as”, ceea ce presupune, desigur, identificarea lui. Dar pasajul respectiv nu are de fapt, urmări în dezvoltarea ulterioară a intrigii, scuzîndu-l oarecum. Este interesant și problema științifică în sine a romanului obținerea unui mijloc simplu de accelerare a electronilor, pentru realizarea unui avion fără motor. În momentul de față, cînd problemele zborului înțerează mase largi de cititori, tema este mai mult decît binevenită.

O carte bună, care dovedește încă o dată cît de vast este domeniul literaturii științifico-fantastice. Sperăm că autorul ne va oferi, cît de curînd, prilejul de a-l întîlni din nou în vitrinele librărilor.

Alcor

cronica literară

La ivirea primului volum, în urmă cu vreo doi ani, critica a consensuat intrarea în literatura noastră a unui talent cert, o dată cu universal înedit pe care-l aducea proza aspră, viguroasă a lui Ion Ruse. Scriitor neștiut, Ruse trecea pragul literaturii cu o maturitate dobîndită nu în vînzul cititorilor (căci autorul acestui amplu roman nu publicase nimic, din cite știm, pînă la apariția primului volum), ci în lupta grea, hotărîtoare, cu materia dură și capricioasă a verbului, luptă ce s-a consumat modest, în atelierul prozatorului.

Comunicînd întîm cu lumea pescarilor de la Dunăre, Ruse a scris despre ea un roman care ar putea fi, eventual, învinuit de multe cusururi, numai de lipsă de autenticitate nu. Viața oamenilor din portul de pescari — titlul lucrării vorbește el însuși despre întîlnirile monografice ale autorului — e înfățișată în scurgerea ei zilnică sau în momentele dramatice, cu acel adevăr egal și sigur, cu acea statornică înțelegere dinăuntru pe care le dau numai cunoașterea profundă a realității descrise, participarea sau apartenența scriitorului la universul eroilor săi. Există, poate, undeva o idealizare (la modul pozitiv, artistic) a lumii înfățișate — cu bărbați vînjoși, creații de cutite, împunși de baionete, gîuri de gloanțe, înviași nu o dată din morți, aproape neverosimil de viguroși, avînd anatomia de invidial a statuiilor antice și forța eroilor mitologici, fiind în stare să amestecă miele femeilor, cu femei vîjgate de muncă și miserie, dar răspîndind acea vîrstă tulburătoare a robusteții armonice, stîrnind pasiuni devorante, cu oameni de o severă puritate morală, chiar cînd sînt măcinați de foame, de alcool, de patimi primare — dar această idealizare a vitalității și forței, efectuată între marginile unui realism frust, nu face decît să-l cîștige pe cititor, apropiindu-l de climatul de viață al eroilor.

Deși, după rigurile terminologiei critice, proza lui I. Ruse ar trebui să se numească obiectivă, adevărată și că scriitorul își privește altfel decît de la distanță, „vece”, eroii. El îi înțelege și îi justifică pînă și în defectele lor, cu elanul spontan al omului care-și apără o familie imensă, bine cunoscută, întîind, simțînd sau, poate, știînd cu siguranță că răul e aparent și efemer, crescut pe o esență sănătoasă, de neclintit. O părtinire, care nu întînece și nu falsifică substanța reală, ci o investeste cu un plus de credit artistic, o subliniază voit pentru a-i reda ponderea veritabilă.

Vasile Cirnu, hînuător, e un bețiv și un mizericordie fără pereche, fapt pentru care comunistii din port ezită să-l primească în partid, dar același Vasile Cirnu este un om de nădejde care nu se da înălțuri de la acțiunile cele mai dificile și mai complicate, care sprijină din toate puterile, fără paradă, cu dăruire sinceră, politica partidului. Atitudinea critică a autorului se suprapune cumva atitudinii comunistilor din carte, a lui Vetrineanu sau Ceafalan, care au o înțelegere tristă, dar încărcată de speranță și dragoste, pentru acest om răscolit de porcin contradictorii, însă de o cinste elementară, organică, trăînd el însuși drama dezecilibrului lăuntric. Ruse nu are ambiția să rezolve procesele contradictorii, nu-și precipite eroii către o finalitate dorită, ci îi lasă să se frămîntă liber, să ajungă pe căi proprii (sau poate, să nu ajungă) la echilibrul rîvnit. Se aseamănă această atitudine cu acțiunea plină de calm și tact desfășurată de însuși comunistii din roman (Vetrineanu, Ceafalan) pentru modelarea conștiinței oamenilor, pentru a-i apropia de ideile partidului, pentru a-i integra luptei organizate. Scriitorul are — pare-se — sentimentul că materia umană rezistentă, colțuroasă cu care lucrează este pe cit de greu de stăpînit, pe atît de apt pentru transformări temeinice, decisive. De aici încrederea emoționantă în puterea conștiinței, în virtuțile majore ale omului, de aici, cred, și impresia de părtinire severă a eroilor.

Dacă în primul volum accentul cădea pe înfruntarea dintre pescarii getuzeni și coltoporii hileștiți, descriindu-se cu nervi etapele dramatice ale acestei înfruntări: izgonirea pescarilor din port, răstăcirea tragică a lotului pe Dunărea răscolită de furtună, întoarcerea, sabotajele, organizarea și declanșarea luptei deschise antifasciste, în volumul al II-lea accentele au fost distribuite între participarea la evenimentele de seamă ale revoluției populare (alungarea moșierilor, alegerea din 1946, naționalizarea) și lupta pentru transformarea conștiințelor. Mișcîndu-se cu naturaletă în primul volum, unde tăbărele erau clar delimitate, iar ciocnirile între ele tranșante, autorul

surprins în coordonatele ei esențiale. Pulsajia cotidiană a portului, momentele de agitație, alterînd cu acelea de liniște și pustietate, cînd bărbații sînt plecați pe mulți vreme la muncă, certurile dintre bătrîni — intrate parca într-un ritual de nezdruincinat al existenței — apoi bețiile zgomotoase și bătăle crunte din circiumi, circulația zvonurilor și a hîfelor ca o componentă statornică a peisajului, toate au un farmec aspru și înedit, care imprimă și acea notă aparte prozei lui Ruse. Talent creator de atmosferă, Ion Ruse este și un scriitor deosebit de receptiv la umorul popular pe care-l redă proaspăt, fără apăsări caricaturale, pe o bună linie a tradiției rea-

comună împotriva nemților, împotriva vechiului primar, a patronilor și moșierilor i-a unit, eforturile de a scăpa de mizerie, de urmările dezasturoase ale secetei, i-a apropiat suleștește, întîrîndu-i în acel front unic și puternic al fructiorilor.

Autorul a încăercat cu semnificații umane elocvente procesul acesta complicat de clarificare a direcției de luptă, de „descoperire” a dușmanului comun — exploatarea și sărăcia — descriînd în pagini remarcabile stingherse conflictelor interne, o dată cu trezirea conștiinței de clasă a pescarilor. Dar eroii lui, așa cum arătam, nu se apropie dintr-o dată de adevăr, ci trec prin etape contradictorii, șovăie, se întorc din drum, se poticnesc, se împereșcă greu ca dintr-o noaptea de beție feroce. Evoluția lui Vasile Cirnu, a lui Zhitca sau Culae Torlac, care, dealtfel, nu este epuizată în acest volum — se pare nu ultimul — demonstrează cît de complex este materialul omenesc pe care socialismul are menirea să-l transforme, cît de dificil este drumul către dobîndirea noii conștiințe. Oamenii cu un fond curat dar pe care complicațiile vieții și derutează, ei se îndreaptă sincer către partid, dar nu reușesc să-și astimere vechile porniri individualiste, înclinațiile spre clevetire, nu-și pot impune o disciplină a comportării și a vieții. Admirabilă, din acest punct de vedere, este caracterizarea pe care o face Radu Ceafalan în referința sa despre Vasile Cirnu: „În el cunoșc pe Vasile Cirnu din mîscare. Pescaru a luptat la digul Getuzii în contra nemților. Are un picior mai scurt din vîrstă și a ajutat la împărțea pămîntului pentru țărani la Tîrligi. Bea și umbla cu muierii. Are suflet bun și nu prea știe din ce clasă face parte. Trebuie luminat mult după ce intră în partid. A înecat trei nemți ofițeri și a pierdut o fetiță atunci în patruz doi-patruzei trei...”

În fond, fiecare dintre eroii principali ai romanului trăiește o dramă a sa, pe care se străduie să o învingă, pentru a se dărîni integral sarcinii sociale. Radu Ceafalan își urște fiul, pe Gheorghe, care și-a renegat clasa și cu care lui, comunistului, îi este rușine. (Din păcate, în volumul de față, Gheorghe Ceafalan e conturat destul de indistinct, cititorul nefîind dumirt asupra concepțiilor și tendințelor sale, exprimate cam confuz). Culae Torlac, Tudor Vetrineanu și Ivanca se zbat dușura în plasa unor aspirații și pasiuni neîmplinite, pentru că nici unul nu știe sau nu poate să-și ale drumul spre fericire. Conflictul generat de dragostea pătimașă, teri-

ION RUSE

In portul de pescari (III)

devine în cel de-al doilea volum ceva mai greoi, mai puțin receptiv la formele subtile de luptă. Între altele, cîteva momente ce se anunțau dramatice (alegerile, naționalizarea fabricii lui Banu, a hălții frunteancă) sînt ratate de scriitor, mulțumit să le rezolve cu o bătaie în circiuma lui Secărașu sau cu un foc perid de pistol tras asupra lui Radu Ceafalan. Acțiunea, în general densă în volumul I, capătă aici un caracter diluat, mozaicat, episoadele se încalcă, nu întocdeauna urmînd logica riguroasă a conflictului, intervin elemente parazitare (Niculae Ceafalan la școală, — descrierea excesiv amănunțită a îmbolnăvirii de scabie și a tratamentului, apelurile repetate la pitoresc etc.). Frîna artistică intră mai rar în funcțiune, astfel că scapă uneori de sub cenzura, almintenți sigură a autorului, scene cel puțin bizare, în care amestecul de realitate și fantastic se produce în dauna realismului. Pentru că pot să fiu convins, de pildă, că Mișca la Ceafalan este, ca și celelalte pescăroaice, o femeie superștițioasă, dar nu pot crede că ea ar fi auzit într-adevăr — cum relatează prozatorul — cîntecul lelelor și ar fi văzut-o într-adevăr pe baba Stanca, tînră și goală, pe malul mării (pp. 19, 20, 21).

N-are vrea să teiasă, din cele spuse pînă aici, că volumul II al romanului constituie o dezamăgire pentru cei care au întîmpinat primul volum cu justificat entuziasm și optimism. Fierzînd pe alocuri controlul asupra materialului artistic sau asupra ansamblului compozițional cîndînd medicinicii episoade care ar fi putut fi deosebite, Ion Ruse și-a păstrat totuși principalele calități, e drept mai bine valorificate în primul volum. Chiar dacă nu izbutese să te atragă prin spectaculos, te cucerește însă permanent prin autenticitate, întîrîndu-ți și sentimentul participării la existența și zbucimul unor personaje adevărate. Și, mai ales, nu se rarează nici o dată, chiar prin deplasarea eroilor în alte medii, acea atmosferă specifică, și unica în literatura noastră, a vieții pescarilor dunăreni,

liste. Moș Tună Caraghios este un soi de Șciucar dunărean, cu deșteptăciunea bătrîneasă travestită într-o comică vilenie, un înțelept practic și lucid (deși ca vîrstă pare a fi fost contemporan cu revoluția de la 1848), în care pescarii, deși n-o mărturisesc, au o încredere nelimitată.

Bărbații, la beție, și femeile, în orice împrejurare, au un chef de vorbă caragialian, fac asociații năstrușnice și uzează de o terminologie nu o dată obscenă, care sună, însă, în gura lor, firesc, autentic. Copiii au moștenit de la părinți vorba în doi peri, aluzia desăntățată, batjocura grosă, care nu e însă ocară, pentru că undeva, în adîncul sufletului lor, toți acești oameni, aparent porniți unul împotriva altuia, se stîmează reciproc, se ajută în virtutea unei traicnice solidarități, simțită ca o prăvălă în fața vicisitudinilor.

Dar dimensiunea majoră a cărții o constituie, în acest al II-lea volum, evoluția pe alte tematuri a vieții pescarilor din portul Cetuș. Oamenii cu mersul legănat, excepțional de puternici și curajoși, demni și ucnocivoci, cărora prietenia și lupta cu fluvul le conferă un soi de mîndrie a libertății, o independență a gîndului și a gestului (vezi împotrivirea lor învergunată, aprigă, față de fașciști, ca expresie a groazei de robie), sînt puși acum, față în față cu realitățile noi, în continuă dezvoltare, ale țării, chemați să și construiască o altă viață.

Vechile adversități între cuțitan și colivari — locuitorii celor două mahalale învrăjbite ale portului Getuza — au fost uitate, lupta

DUMITRU SOLOMON

bilă dintre Culae și Ivanca, aceasta însă măritată cu Vetrineanu care o tubtește cu o pasiune calmă, egală, este, de fapt, unul din conflictele centrale ale romanului și realmente cel mai interesant ca problematică psihologică, intrucît angajează acele trăsături suleștești specifice eroilor lui Ruse: demnitatea, mîndria, eroarea de compromis, dezlănțuirea eretică mistuitoare.

Dacă în urmărirea acestor conflicte autorul creează momente de tensiune și încordare nu mai prejos de situațiile dramatice din primul volum, în alte secvențe ale acțiunii se simte o oscilație stingheră, o luptă cu hanalul din care autorul iese în citeva rînduri înfrînt.

Seva talentului circoulă însă, chiar cu întreprerile semnale, prin tot romanul, iar judecata, oricît de severă, a criticii, vizează un scriitor a cărui cauză literară a fost cîștigată.

DE VORBĂ CU

FRANÇO ZOLA

DESPRE ARTA TRADUCERII

Ne aflăm în camera de lucru a scriitorului timișorean Frânyo Zola, bătrînul care de aproape o jumătate de veac lucrează cu o energie neîstovită la tîlmăcirea în germană și maghiară a unei însemnate părți din cele mai frumoase poezii ale liricii românești de la Coșbuc pînă la Argezi și de la Eminescu pînă la Nicolae Labiș.

Scriitorul a cunoscut la începutul acestui secol numeroase personalități culturale europene, între altele pe Rodin, Rolland, Heinrich Mann, Stefan Zweig, Thomas Mann. Alături de unii tineri, după primul război mondial, a colaborat la revista săptămînală „Tü” care apărea la Viena. Titlul revistei „Tü”, (Ecoul), rețea cuvîntul pus de Henri Barbuse în fruntea cunoscutului său roman anti-războinic, revista vrînd să ducă mai departe și să dezvolte ideea generoasă a colaborării internaționale prin cunoașterea marilor valori literare ale umanității.

Cu ce materiale alți colaborat la „Tü”?

— Acolo m-am manifestat pentru prima oară ca traducător din literatura română. Am publicat primele tîlmăciri din opera poetică a lui Mihail Eminescu. Cea dintîi poezie tradusă a fost „Sint ani la mijloc”.

— Am dori să ne citați măcar o parte din opera dvs. de traducător, așa cum ea s-a cristalizat și s-a răsfrînt de-a lungul anilor.

— Un volum din Rainer Maria Rilke în limba maghiară, tipărit la Tg. Mureș în 1916, o culegere din „Les fleurs du mal” de Baudelaire, la Viena, în limba germană, în anul 1921, o antologie „Poeti arabi” în limba maghiară, tipărită la Arad în 1924, apoi antologia „Rumänischer Dichter” (poeti romîni) la Timișoara, în anul 1932, și „Chinesische Gedichte” (poezii chineze), în 1940. Eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist a însemnat pentru mine începutul unei activități și mai susținute. În acest an am publicat de fapt cea mai mare parte, sub aspect cantitativ, din capodoperele literaturii universale care se aflau de multă vreme în lucru: „Pe strînele milenilor”, antologie din lirica universală, în trei volume, în limba maghiară, apărută consecutiv în 1959, 1960 și 1961, tot în limba maghiară „Faust” de Goethe, ediția bilingvă „Eminescu” (1961), „Afrikai Költök” (antologia poezilor din Africa) (1962), „Griechische Lyrik” (Lirica greacă), în curs de apariție la Academia Republicii Democratice Germane din Berlin, în 4 volume, apoi „Sürisul Hiroșime” de Eugen Iohannes, în limba maghiară, „Descuț” de Z. Stancu în limba germană, „Bădescu” de C. Petrescu în limba maghiară.

— Considerați încheiată traducerea operii eminesciene?

— Departe de mine acest gînd. În 1961, la Editura pentru Literatură a apărut ediția bilingvă din Eminescu și ea cuprinde toate antumele. Plănuiesc să includ într-o nouă ediție și cele mai frumoase poezii postume. De Eminescu în mod special mă leagă, dacă pot spune așa, o foarte veche și pasionantă prietenie literară. La Viena, după primul război mondial, am lucrat parte la manifestările societății „România Jună”, în cadrul căreia am ținut conferințe despre Eminescu, Slavici și Delavrancea. Nu pot uita emoția pe care am simțit-o atunci cînd am văzut vechea bibliotecă a „Romîniei Jună”, cînd am răsfoit cărțile pe copertile cărora am des-

cifrat semnătura autografă a marelui poet și atunci cînd am consultat catalogul bibliotecii pe care l-a scris și l-a ținut Eminescu.

— Traducîndu-l pe Eminescu în germană și maghiară, cunoașteți desigur și ecoul pe care opera marelui nostru poet l-a suscitată în străinătate.

— De obicei, numele lui Eminescu se pomenește alături de numele lui Lenau. Dar Eminescu este, ceea ce eu așa numi un „poet doctus”. Avea o cultură vastă și temeinică cunoaștere filozofică. Lenau a rămas pesimist pînă la moarte. Eminescu însă, nu. El a căutat totdeauna o ușă deschisă către un orizont nou și această nepotolită speranță e vizibilă în întreaga lui operă poetică. În lirica universală, Eminescu aduce un lirism de o unică și remarcabilă sensibilitate, un lirism de o excepțională și singulară profunzime. Fără îndoială, el rămîne unul din marii poeți ai umanității.

— Dorim să ne opriți la Eminescu. În legătură cu marea noastră poezie clasică, vă rugăm să ne spuneți dacă a fost suficientă cunoașterea operii poetice traduse, sau au fost necesare investigații integrale a operii și studiul comparativ al întregii literaturi românești, ca și fizicarea ei în cadrul literaturii universale?

— Niciodată, dar mai ales în cazul lui Eminescu, nu mi-a fost de ajuns să cunosc numai poeziile pe care oricîm să le traduc. În ecoul privește pe Eminescu, am studiat, am cercetat întocmai ca un student și ca un filolog, întreaga operă poetică, incluzînd în cercetarea atență variantele multiple pe care atelierul marelui poet le-a înregistrat pînă la atingerea valorii maxime din textul definitiv. În afară de asta, tocmai pentru cunoașterea deplină a fenomenului de creație al poetului, am studiat în profunzime tot ceea ce s-a scris despre Eminescu, începînd de la „Amintirile” lui Slavici, de la conferințele lui Argezi și Galați despre Eminescu, pînă la „Viața și opera lui Eminescu” de G. Călinescu, citînd chiar și trilogia epică scrisă de Cezar Petrescu. De un folos hotărîtor mi-a fost monumental editorial apărut sub îngrijirea acad. Perpessiciu. Este o ediție minunată, așa cum nu există decît foarte rar în alte literaturi, alcătuită și prezentată cu un aparat de mare rigoare științifică.

— Vă rugăm acum să ne spuneți ceva despre ecoul în străinătate al literaturii noastre clasice și contemporane.

— Citesc reviste străine și cunosc numeroase opinii ale oamenilor de literă din străinătate cu privire la amploarea și profunzimea vieții intelectuale din patria noastră. Elogiile și în măsură de a ne umple inimile de mîndrie, ele reprezintă numai o parte din ecoul amplu pe care literatura noastră clasică și contemporană îl trezește dincolo de hotarele, în cărțile lor, mai largi. Traducerile recente ale scriitorilor Marcel Bresslau, Marlo Prada, Remus Luca, Nina Cassian, Mihai Dragomir, Ion Brad, Traian Coșovei, fără a mai vorbi de prezența în paginile ziarului a unor scriitori mai tineri.

— Citește reviste străine și cunosc numeroase opinii ale oamenilor de literă din străinătate cu privire la amploarea și profunzimea vieții intelectuale din patria noastră. Elogiile și în măsură de a ne umple inimile de mîndrie, ele reprezintă numai o parte din ecoul amplu pe care literatura noastră clasică și contemporană îl trezește dincolo de hotarele, în cărțile lor, mai largi. Traducerile recente ale scriitorilor Marcel Bresslau, Marlo Prada, Remus Luca, Nina Cassian, Mihai Dragomir, Ion Brad, Traian Coșovei, fără a mai vorbi de prezența în paginile ziarului a unor scriitori mai tineri.

— Dorim să ne citați câteva nume.

— Ion Brad, Tiberiu Uta, Aurel Rău, Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Florența Albu, Cezar Baltag, Miron Scorobete.

— Leați publicat numai în țară sau și în străinătate?

— Și la editurile noastre, dar și la editurile străine. La Budapesta, — de pildă — am tradus și publicat alături de Szemler Ferenc, Maityenyi Erik, Kiss Jenő și alții, trei volume de poezii românești, din care, ultimul, „Antologia poeziei românești”, apărut în 1962, are peste 600 de pagini. Tot în R. P. Ungară am publicat zece de poezii românești în traducere, la revistele „Nagyvilág” (Lumea largă)

moasă apreciere în limbile în care au fost tîlmăcite. La acestea se adaugă interesul crescînd pe care numeroși oameni de cultură străini îl manifestă față de literatura noastră. În R. S. Cehoslovacă, Vilem Zavada l-a tradus pe Eminescu și lucrează acum la o traducere de mare înțelegere din opera lui Argezi, Milan Ferko din Bratislava a tradus o substanțială antologie din lucrările poetilor romîni contemporani. În R. D. Germană, oameni de literă de mare prestigiu, ca Heinz Kahlu, traduc mereu poezii românești contemporane și declară îndată după apariția poeziei și Form” înregistrată cu regularitate noi-le apariții literare românești. De curînd, la „Globus Verlag” în Austria, a apărut un volum „Argezi” în traducerea lui Alfred Margul Sperber și opera poetică argezeană a avut un mare ecou în presa literară austriacă. Critica literară vieneză, descoperindu-l pe Argezi, îl consideră în unanimitate ca pe unul din cei mai mari poeți europeni. O personalitate marcantă a vieții culturale austriece cum este Franz Theodor Csokor, el însuși poet și dramaturg, a declarat îndată după apariția poeziilor argezeane în traducere germană, că literatura romînă contemporană trebuie larg răspîndită și cunoscută, fiind o literatură de o remarcabilă valoare estetică și etică.

— Ce ne puteți spune despre munca traducătorului?

— Privită din afară, s-ar părea că traducerea comportă numai dificultăți tehnice, de rimă și dicționar, dar nu așa, mai ales atunci cînd e vorba de poezie. Traducîndu-l pe Eminescu în germană și maghiară, am căutat să păstrez, în primul rînd, în atmosfera atît de specifică și originală a operii poetice eminesciene. Apoi, am căutat să păstrez în totodă originalului, bogăția fabuloasă a rimelor, noutatea și virtuozitatea lor. Nu mi-am îngăduit nici o concesie. Sint poezii pe care de-a lungul a patruzeci de ani le-am tradus de cîte 4-5 ori, chiar și de zece ori, pînă cînd am simțit că m-am apropiat mult de strălucirea versurilor din original.

— Cîte poezii ați tradus din lirica romînească?

— În limba maghiară am tîlmăcit peste 500 de poezii, iar în germană peste 300. Am tradus, începînd de la clasicii noștri, pînă la cei mai tineri poeți, chiar și acela pe care și publică „Luceafărul”.

— Dorim să ne citați câteva nume.

— Ion Brad, Tiberiu Uta, Aurel Rău, Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Florența Albu, Cezar Baltag, Miron Scorobete.

— Leați publicat numai în țară sau și în străinătate?

— Și la editurile noastre, dar și la editurile străine. La Budapesta, — de pildă — am tradus și publicat alături de Szemler Ferenc, Maityenyi Erik, Kiss Jenő și alții, trei volume de poezii românești, din care, ultimul, „Antologia poeziei românești”, apărut în 1962, are peste 600 de pagini. Tot în R. P. Ungară am publicat zece de poezii românești în traducere, la revistele „Nagyvilág” (Lumea largă)

— Ce ne puteți spune despre activitatea celorlalți traducători?

— Am tradus „Flori de mușcat” în limba germană. După Eminescu, Argeze este fără îndoială cel mai mare poet romîn. Chiar și cele mai recente poezii apărute în „Gazeta literară”, dovedesc o inepuizabilă resursă poetică, un izvor aproape miraculos de poezie și măiestrie, de sensibilitate și profunzime. Pur și simplu am fost holnat pînă nu le-am tradus în germană și maghiară, atît de mult m-au atras înegalabila lor frumusețe și perfecțiune.

— Traduceți mai ușor versurile cu prozodie perfectă, decît versurile albe?

— Nu așa se pune problema, ci care poet e mai aproape de inima și de sensibilitatea mea. În acest sens și versurile albe se traduc greu.

— Dar Argezi?

— Am tradus „Flori de mușcat” în limba germană. După Eminescu, Argeze este fără îndoială cel mai mare poet romîn. Chiar și cele mai recente poezii apărute în „Gazeta literară”, dovedesc o inepuizabilă resursă poetică, un izvor aproape miraculos de poezie și măiestrie, de sensibilitate și profunzime. Pur și simplu am fost holnat pînă nu le-am tradus în germană și maghiară, atît de mult m-au atras înegalabila lor frumusețe și perfecțiune.

— Ce ne puteți spune despre activitatea celorlalți traducători?

— Fîrînt ce mai bun traducător din literaturile străine îl consider pe Benuț și Uta din Italia, apoi Romulus Vulpescu din franceza veche, Eugen Iohannes și Emil Giurguciu din maghiară. Remarcabil a tradus Eusebiu Camilari din Ovidiu. Dar sînt și unii traducători care n-au pretenții prea riguroase ca să transpună exact versurile traduse. Ei neglijează ritmul (care este individual și caracteristic) și muzicalitatea versurilor, mulțumindu-se a tîlmăci numai conținutul lor fidel, dar fără pretenții artistice prea înalte.

— Acum, un cuvînt despre dicționare, despre această unealtă principală în munca traducătorului.

— Aici mai este încă mult de făcut. Dicționarele noastre nu sînt suficiente de bogate în privința sinonimelor. Pe urmă, sînt cuvîntele învechite pe care nu le mai aflăm nici în vîrbire curentă, nici în dicționare, dar care se întîlesc deseori în operele clasice și uneori chiar și în poeziile scriitorilor contemporani.

— Cîteva evocări literare...

— Una din cele mai frumoase amintiri ale unei vechi și durabile prietenii literare, o păstrez la Liviu Rebreanu. Cu el am fost, în 1905, coleg de școală militară, la Budapesta.

El a debutat atunci (lucru foarte puțin cunoscut) în limba maghiară cu schițe și povestiri apărute la „Ury Idők” și cred că acestea ar prezenta pentru cercetătorii noștri de istorie literară un deosebit interes documentar.

Ce am aflat de la un plan editorial (1)

Aș fi putut să procedez întocmai ca scriitorii romantici, să spun că rîndurile ce urmează fac parte „Dintr-un carnet găsit”. Dar de ce să afirm asta, de vreme ce le-am scris eu? P. Luceafărul s-a întîmplat ca într-un roman de aventuri fantastice, sau mai degrabă cu într-o fabulă: luam parte la ședința colegiului Editorii de stat pentru literatură, o ședință, după cum se vede cu cîteva genitice și posesive. Eram emoționat; nu mai participasem astfel de ședințe și fîneas în brațe, ca pe-un prunc, planul de apariție pe anul 1964 al editurii. Nu știam ce să spun și mă uitam cu o mare admirație la ceilalți care vorbeau sau se pregăteau să în cuvînt. Mă hotărîsem să tac, dar numai ce-aud un glas surburu:

— De ce atîta sfîșiere? Vorbesc eu în numele mamei...
Cinava din prezidiul ședinței îmi răspunde:

— Tovarășe, dacă vrei, înscrie-te la cuvînt.
— Vă rog să mă considerați inserți! Iud iar glasul acela ciudat, de ventriloc.
Ce credeți că se întîmplase? Vorbesc proiectul de plan și îmi simta vocea cu o încîntătoare deservită. Cel care-mi spusese să mă înscriu, amîntă:

— Are cuvîntul tot. X, urmează toarășul Y și se pregătește tov. Zed. Zed eram eu. Sîdeam în fundul sălii și nu se observa cît de plan ce mi se dăduse avea darul vorbirii ca-n fabulele lui Marcel Bresslau. Și iată așa s-a întîmplat că la ședința aceea a fost înregistrată și opinia mea. Neavînd secretară care să-mi stenografeze expunerea, îngădui să-mi fie a mă cita dintr-o memorie aproximativă:

— Văd în dreptul citorva autori, aceleași cuvînt: „Titlu nefixat”...
— Și ce e de mirare în asta? Unii scriu cartea și abia după aceea îi dau un titlu.
— Totuși observ ca, oscilînd între un milion de titluri posibile, autorii respectivi anunță cu o îndioșoare precizie numărul colilor editoriale (o coală de editură — 20 coale de tipografie, cu 31 rînduri a 1400 semne). Aflîndu-se în aceeași dilemă, cu mulți ani în urmă, Ion Mînușescu a dat uneia din cărțile sale titlul interrogativ: „Cine-i autorul acestui roman senzational?”

— Altă observație mai aveți?
— Văd aici un titlu pe care parcă l-am mai citit undeva: „Apele liniștite sînt adînci”.
— Nu l-ați mai citit. Îl confundăți poate cu: „Primăvara apele cîin mari”, „Carpații sînt munți tineri”, „Rădăcinile sînt amare”, „Văduri și bulboane”, „Copacii tineri cresc mari”, „Brazii cresc în picioare”, „Înălțimile au aer tare”, „Aerul tare al înălțimilor”, „Înălțimile sînt înalte”, „Apele line sînt adînci”...
— Așadar totuși am dreptate...
— Nu aveți dreptate de loc. V-am arătat doar mai sus! Ce-i drept, îmi arătase. Cît pe-acel să mă azez pe scaun, dar pruncul de hîrtie din brațe îmi recită șuierat din Topircanu:

— „Eu sînt un meșcan preceoc,
Sînt o cutia ventrilocă
Un ferecit concurs de piese cu acțiune reciprocă...”

— Și ce vrei, diavole mic?
— Să vorbesc mai departe.
— Haide, fie!

Ventrilocul continuă cu vocea lui ieșită parcă de sub peritoneu:

— Foarte bine ră publicăți colecția „Luceafărul”, (o aplaud din toate paginile și literale mele dactilografiate) dar parca nu la ea acasă ar fi fost această colecție a tinerilor poeți și prozatori la „Editura tineretului”.

— N-aveți ce face! Așa s-a stabilit. Altecea!
— Altecea? În colecția „Luceafărul” ați putea publica nu numai tineri poeți și prozatori, ci și tineri dramaturgi și tineri critici literari. Criterul selecției este numai genul literar alborizat sau și tineretea autorului respectiv și condiția lui de începător aflat la primul volum?

— Se respinge propunerea!
— De ce?
— Tinerii critici au „Mica bibliotecă critică”.

— Dar acolo tipăresc critici care au deja cîteva volume. Vorbesc de începători, da critici literari tineri, fără volume.

— Să scrie întâi un studiu monografic despre Anatole France și-l publicăm pe urmă la „Mica bibliotecă critică”.

— Dar biblioteca asta nu e cam... puseată? Aici tipăriți numai reconsiderări și cercetări de istorie literară? Nu s-ar putea publica și lucruri de actualitate? De pildă: „Aspecte și tendințe în lirica tinerilor poeți contemporani”, „Tinerii scriitori și reportajul”, „Schițe și nuanțe în opera tinerilor prozatori contemporani”...

— Să ne mai gândim. Altecea!
— N-ar fi bine să tipăriți o colecție în genul „par lui mîme”?

— Cum vine asta?
— De pildă un volum „Sadoveanu” în care să intre amintiri literare, mărturii cu privire la măiestria și arta literară, evocări cu privire la debut, etc. Aș vedea o serie întregă: Eminescu, Slavici, Caragiale, Sadoveanu, Argezi, Camil Petrescu, Galați, Rebreanu.

— Mda, să vedem. Mai aveți idei?
— Un sac întreg. Pot continua?
— Poțiți!

— Nu-mi prea plac antologiile dvs. Aș vrea să cîd un criteriu mai interesant și senzational...
— De exemplu...
— O antologie cu titlul: „Cele mai bune nuanțe ale anului 1963”. Astfel de antologii se pot alcătui și pentru poezii, pentru schițe, pentru cronici literare și chiar pentru piesele într-un act...

— Altecea?
— Aș cumpara cu plăcere și curiozitate un... „lexicon literar” al literaturii romîne, cu poze, cu notițe lexicografice și bibliografice.

— Aluns aici, cerșitorul se opri pe neașteptate.
— Ce a cu tine? I-am întrebat speriat.
— Nu mai pot. Am ostenit.
— Și ce-l facem, nenșiorule?
— Continuăm în numărul citior al „Luceafărului”. Nu tezi că și așa nu mai avem spațiu? Pune punct și semnează!

Am pus punct și am semnat:

Petru Tolvadî

și la „Elet és Irodalom” („Viață și literatură”), iar în R. D. Germană la „Sonntag”.

— Ce notă originală credeți că aduce poezia romînească nouă în lirica universală?

— Timbrul liricii romînești contemporane exprimă sensibilitate și pasiune, palos revoluționar și un elan liric, stenic și robust, care nu există în lirica apuseană. Poezia noastră e plină de entuziasm și de o înaltă conștiință socială, iar aceasta o așează, în momentul de față, în primele rînduri ale literaturii mondiale contemporane. A fost și la

ra tot mai mult de aprecierea cititorilor și a criticii literare.

Fapt pentru care o semnalăm.

O NOUĂ PIESĂ DE PIRANDELLO...

Pe lângă cunoscutele piese ale dramaturgului italian, putem afla din „Piacere” nr. 14 (41), apărută la 6 aprilie 1963, că regizorul Luchino Visconti pune în scenă la Paris piesa lui Pirandello „Șapte personaje în căutarea unui autor”.

Ne bucurăm postuma deosebit de mult, că în aceste zile lucrările dramatice ale lui Pirandello, se găsesc, după cum știm, și în scenele personajii în căutarea unui autor și probabil că piesa semnalată este o urmare a acestuia, dacă nu e, cumva, o... confuzie a revistei.

ASCETISM

Dacă înțelegem din etînd în cînd în schite și nuanțe publicate în ultima vreme pagini ispitite prea mult de sensualism (scîlț dominate de gusturi adulate, bărbuți care ameză după soțiile altora etc.), atîtînd adesea chiar o adevărată goană a unor autori după scene „farte, frivole, în unele poezii se observă, dimpotrivă, o „cumințenie”, ca să ne exprimăm așa, două pînă la extrem. Iată ce citim, de pildă, într-o poezie de dragoste publicată recent de Ion Raheveanu în revista „Tribuna” și intitulată „Aproprie”:

„Te-appropi cald și unic și cast”

Să fie care aceste versuri rezultată unor concluzii ferme ale autorului ori al unui hazard al rimelor?

Nu e de blamat în nici un caz curata pornire subtilească a poetului, apropierea castă în „cumințenie” în „cumințenie”, „cumințenie” de verba de Tamberica — pag. 25).

După cite știm, iarba-i tot plantă, iar enumerarea cu referire la subiect ne obligă să întrebăm: unde-i pluralul?

...cu nările fremătînd, cu enezetă surzită, care dintr-o singură invitură, (1) aștie omul este atît de fiorosă...” (pag. 23).

Am respectat ortografia traducerii. Cît despre lovitura

rolul de informare, ea ținînd mai departe: educație multilaterală a literului.

INTILNIRE CU UN POET

— Tac munții, dar frunza stejarilor — nouă — în rezonanță atîtor izbînzii subterane

Crește mîrșnă, delineste pe ramuri și cîntă și pleură roasă... etc.

MODESTIE

„Am un fel de admirație pentru munca lui și pentru el (Marcel Bogros — n.n.) dar în același timp și pentru mine” spune cu modestie Ion Popescu-Gopu într-un interviu pe care i-l-a lăsat nu de mult Eva Sirbu (Contemporanul, 3 mai a.e.) Puțin mai sus înțelegem afirmația: „Gopo începe întotdeauna prin a nu vrea să spună nimic... Nu-i totuși prea multă modestie în cuvintele lui pe care le-am citat? Chiar cînd începe prin a nu vrea să spună nimic... despre sine...”

Reporter

AT TU DI NI

RECENZII SCURTE SAU NOTE DE PUBLICITATE?

Recenzia scurtă a celor mai recente cărți apărute tinde să devină o „specie” critică? Dacă e în stare, nimic nu poate împiedica această ambiție. În istoria gazetăriei literare există, după cum se știe, nu numai recenzia scurtă, ci și simplita notă, care „consecră” odoare” carte. Depinde de ce se spune în ea.

Recenzia scurtă are privilegiul de a ține — de a ține prima salvă (dar numai de pus) la apariția unei nuanțe literare. Cînd cititorul citește recenzia scurtă, el aștează repede să vadă despre ce fel de salivă e vorba: de invitație la lectură sau de circumspecție? Sint recenzii scurte care nu dezamăgesc pe nimeni în această privință. Ele ar trebui folosite ca etalon de către tot cei care fac astfel de semnalări.

Ce se întîmplă însă cînd cititorul descoperă în recenzia respectivă numai... o notă de publicitate necesară, desigur, cînd este înfățișată sub numele el propriu? Cititorul vrea ca galbenul să i se spună galben și roșul roșu. Se simte neluat în seamă. Devine mahmur. Cîtește mahmur toată gazeta.

Impresia este observată cu caracter general, prietenilor noștri „scurte recenzii” de la diferite reviste („Gazeta literară” etc.).

SCRIITORII ȘI PROBLEMELE EDUCAȚIEI TINERETULUI

Excelentă inițiativa „Școlii tineretului” de a antrena un număr însemnat de scriitori în dezbaterile cu privire la formarea profilului moral al tineretului nostru. Scriitorii au astfel și prilejul ca, prin intermediul starului, să ia cunoștință de diferite aspecte ale educării oamenilor muncii din țara noastră și totodată să exprime un punct

ASCETISM

de vedere inedit în aceste debateri.

Pînă acum ne-a fost dat să citim opiniile foarte interesante ale scriitorilor Marcel Bresslau, Marlo Prada, Remus Luca, Nina Cassian, Mihai Dragomir, Ion Brad, Traian Coșovei, fără a mai vorbi de prezența în paginile ziarului a unor scriitori mai tineri.

ASCETISM

Dacă înțelegem din etînd în cînd în schite și nuanțe publicate în ultima vreme pagini ispitite prea mult de sensualism (scîlț dominate de gusturi adulate, bărbuți care ameză după soțiile altora etc.), atîtînd adesea chiar o adevărată goană a unor autori după scene „farte, frivole, în unele poezii se observă, dimpotrivă, o „cumințenie”, ca să ne exprimăm așa, două pînă la extrem. Iată ce citim, de pildă, într-o poezie de dragoste publicată recent de Ion Raheveanu în revista „Tribuna” și intitulată „Aproprie”:

„Te-appropi cald și unic și cast”

Să fie care aceste versuri rezultată unor concluzii ferme ale autorului ori al unui hazard al rimelor?

Nu e de blamat în nici un caz curata pornire subtilească a poetului, apropierea castă în „cumințenie”, „cumințenie”, „cumințenie” de verba de Tamberica — pag. 25).

După cite știm, iarba-i tot plantă, iar enumerarea cu referire la subiect ne obligă să întrebăm: unde-i pluralul?

...cu nările fremătînd, cu enezetă surzită, care dintr-o singură invitură, (1) aștie omul este atît de fiorosă...” (pag. 23).

Am respectat ortografia traducerii. Cît despre lovitura

ASCETISM

de vedere inedit în aceste debateri.

Pînă acum ne-a fost dat să citim opiniile foarte interesante ale scriitorilor Marcel Bresslau, Marlo Prada, Remus Luca, Nina Cassian, Mihai Dragomir, Ion Brad, Traian Coșovei, fără a mai vorbi de prezența în paginile ziarului a unor scriitori mai tineri.

ASCETISM

Dacă înțelegem din etînd în cînd în schite și nuanțe publicate în ultima vreme pagini ispitite prea mult de sensualism (scîlț dominate de gusturi adulate, bărbuți care ameză după soțiile altora etc.), atîtînd adesea chiar o adevărată goană a unor autori după scene „farte, frivole, în unele poezii se observă, dimpotrivă, o „cumințenie”, ca să ne exprimăm așa, două pînă la extrem. Iată ce citim, de pildă, într-o poezie de dragoste publicată recent de Ion Raheveanu în revista „Tribuna” și intitulată „Aproprie”:

„Te-appropi cald și unic și cast”

Să fie care aceste versuri rezultată unor concluzii ferme ale autorului ori al unui hazard al rimelor?

Nu e de blamat în nici un caz curata pornire subtilească a poetului, apropierea castă în „cumințenie”, „cumințenie”, „cumințenie” de verba de Tamberica — pag. 25).

După cite știm, iarba-i tot plantă, iar enumerarea cu referire la subiect ne obligă să întrebăm: unde-i pluralul?

...cu nările fremătînd, cu enezetă surzită, care dintr-o singură invitură, (1) aștie omul este atît de fiorosă...” (pag. 23).

Am respectat ortografia traducerii. Cît despre lovitura

ASCETISM

de vedere inedit în aceste debateri.

Pînă acum ne-a fost dat să citim opiniile foarte interesante ale scri

Activitatea diversă și atît de contradictorie a lui Titu Maiorescu ridică istoriograful noastre literare problema complexă a celor rezolvare științifică o aduce pe deplin numai cercetarea riguroasă cu metodele criticii marxist-leniniste.

Preluarea moștenirii culturale implică o nelincetă raportare la sarcinile generale ideologice și politice ale construcției socialiste. Lupta patriotică împotriva preluării în bloc a moștenirii trecutului înseamnă, în fiecare etapă, selectarea acelor elemente viabile, progresiste și combaterea acelor care înțelegă drumul înainte al culturii socialiste. Istoria cere valorile luate de trecut, lepădînd definitiv ceea ce e zădărn.

Titu Maiorescu a lăsat în urmă o operă scrisă, relativ restrînsă, precum și amintirea unei personalități care a dominat o epocă (ca și în alte cazuri, omul s-a depășit opera). Numele lui e legat nu numai de istoria literaturii, criticii și esteticii. Maiorescu a fost și ceea ce se numește un om al școlii, pedagog, teoretician și practician. El a fost de asemenea, și nu în ultimul rînd, un om politic, fruntea al unui partid de guvernămînt, doctrinar activ al conservatorilor, ministru și prim ministru, care și-a lăsat numele de reprobabile campanii politice și acțiuni statale din trecut.

Numele unei personalități de prestigiu devine adevărat, chiar împotriva voinței acesteia și chiar în timpul vieții ei, un standard al unor acțiuni și al unor ideologii străine de ea sau pe care ea însăși le împinge într-un alt context. Maiorescu a devenit, încă în viață, un drapel pentru direcțiile cele mai adesea, Bătăliul profesor, care se ocupa din ce în ce mai rar de treburile literare și care avea să patroneze primul război anexionist al României, era în același timp elogiul de lîngă, ca tîd al semănătorismului, și de M. Dragomirescu, ca mentor al esteticismului anti-sămănătorist. Ibrăileanu îi putea cita, în același timp, ca pe un fel de precursor incoerent și pasiv al poporanismului, combătîndu-l doar doctrina estetică, în vreme ce cartii profesorilor liberali îi cinstea numele în școli, desăcîndu-l doar de cel al liderului conservator. Mai tîrziu, sub dictatura fascistă, autoritatea maioresciană, consacrata de manualele școlare ca și de discursurile academice, niciodată trecută pe lista neagră a autorilor democrați, unea, concomitent, o seamă de intelectuali de formație culturală umanistă. Obscurantismul mistic și sovînic care cerea o literatură testată în slujba fascismului, ea îi opunea pasivul model olimpian al teoreticianului „artei pentru artă” și încerca, astfel, să se mențină „deasupra” criticii.

Cert e că maiorescianismul nu putea, în nici un caz, sluji în lupta ei clasa muncitoare, că niciodată el nu l-a atras pe scriitorii legali de mișcarea muncitorească, pe intelectuali comunisti, sau, cel puțin, intelectuali militanți, apropiați de aceștia în plin cult maiorescian, Ghera, Ibrăileanu sau Ralea, la anumite distanțe istorice și teoretice unul de altul, au fost antimaioreșceni.

Însăși realitatea istorică a confirmat, în domeniul literaturii, împărțirea netă în două tabere antagonice, în raport cu care numele lui Maiorescu era asimilat culturii burgheze.

În primul an al revoluției noastre populare, maiorescianismul grupase sub steagul său lîndele literare burgheze, estile culturii noi, revoluționare. În aceste condiții preocuparea sarcinilor demnitatei titlului Maiorescu, a combaterii cultului lui Maiorescu.

Trebuie să îl se facă dreptate tuturor valorilor autentice — populare, democratice și socialiste — pe care cultura burgheză le-a ignorat sau le-a ascuns cu rea voință tocmai cu sprijinul direct sau indirect al maiorescianismului. Pentru tradițiile gîndirii noastre estetice progresiste a fost reliefată lupta antimaioreșcică a lui Ghera și a *Contemporaniului*, a lui Ibrăileanu și a *Vieții românești*. Istoriografia noastră literară a accentuat asupra fundamentului etic și reacionar al esteticii maioresciene ca evanghelie a „artei pentru artă”, a demascată profundă angajare politică a teoreticianului ei, și contradicțiile acțiunii sale critice. Situid just lupta istorică în estetica, ca și în filozofie, pe planul luptei dintre materialism și idealism, istoriografia noastră marxist-leninistă a dezvăluit caracterul idealist activ al teoriilor lui Maiorescu, opunîndu-le acestora materialismul militant al ideilor lui Ghera și ale discipolilor săi. Tineretul studios i s-a adus la cunoștință moștenirea lăsată de Ghera în știința sa cu privire la conservator, ale cărui tendințe fundamentale justificărilor burgheze în crearea acelei literaturii care trebuia să fie „apolițică” numai cînd nu slujea cauza ideologică dominantă a claselor exploatare. În ajutorul acestei bătălii au fost valorificate criticile obiective aduse de mult activități lui Maiorescu chiar de către intelectuali a căror formație nu se afla sub înfrînerea marxismului. Considerațiile istoriciste ale lui Eugen Lovinescu, potretistica sintetică incisivă a lui George Călinescu, argumentația caracterizare critică a lui Tudor Vianu, toate datînd din epoca apogeei maioresciene și datorate mai ales unor spirite legate de cultul *Junimii*, au fost invocate drept cuvînt într-o luptă care își propunea să evedențieze dreptatea istorică a esteticii științifice împotriva celeia maioresciene. Se poate spune că, depășind stadiul închinării necritice în fete autorității lui Maiorescu, istoriografia noastră nouă a relevat adevărul esențial în situația întregului spiritului rector al *Junimii* și le-a interpretat just în lumina principiilor leniniste. Criticul Maiorescu a fost confruntat cu politicianul conservator ale cărui tendințe nu puteau să nu se reflecte în politica lui literară. Esteticianul a fost redus la proporțiile sale reale în ce privește originalitatea și profunzimea, chiar în sfera idealismului (proporții măsurate realist și de E. Lovinescu și de Tudor Vianu, fără să mai vorbim de George Călinescu care a opus reverențiozității unora o ostentativă înverșunată...) Teoreticianul formelor fără fond a fost indicat ca inițiator al unor măsuri de frînare practică a programului cultural. Toate acestea rămîn adevărate pe care revoluția noastră culturală le-a pus pe primul plan pentru a lichida maiorescianismul (ca doctrină estetică și ca drapel reacionar) și a-i opune estetica și practica literară a socialismului.

Istoriografia marxist-leninistă nu acceptă exagerările interpretative care duc la simplificarea adevărului istoric. Cercetarea științifică se face, în fiecare moment, cu accentul necesar pe o latură sau alta, dar niciodată în contradicție cu esența fenomenului supus studiului critic. În cazul Maiorescu era necesar să se precizeze primordialele și se pare necesară. Există o doctrină maioresciană în politică, cultură și estetică, a cărei incompatibilitate cu marxismul e evidentă. Daci nu e vorba de o reabilită și împacă, în afirgii, cu ideologia noastră, conservatorismul junimist, evoluționismul cultural, gratuitatea artei. Nici nu e vorba să descoperim elevii tînduri pentru a sustine că Maiorescu n-a fost nici conservator, nici evoluționist, nici esteticist, desî există suficiente care să-l pună pe teoretician în opoziție cu teoriile sale fundamentale. Ceea ce sîntem datori, ca materialisti-istorici, e să nu confruntăm mecanic ideile lui Maiorescu, din 1857 pînă după 1900, cu ideile noastre de azi. Pe cît ar fi de primejdioasă reinvierea ideologiei maioresciene, pe atît ar fi de neștiințifică judecarea ei în sfera condițiilor istorice concrete. Istoricitatea ne obligă să facem ceea ce Maiorescu însuși nu făcea în judecările lui asupra înalțărilor — și anume să vedem determinanțele concrete ale ideologiei și acțiunii maioresciene în epoca ei, să o judecăm în raport cu momentul istoric în care a apărut Oportunitatea relativă a unei mișcări la un moment dat îi fixează un loc istoric, chiar dacă, prin staqnare, aceeași mișcare reprezintă în momentul următor un factor de frînare, pur și simplu desuet sau de-a dreptul reacionar. E vorba deci să verificăm oportunitatea relativă a operei maioresciene într-un timp istoric determinat.

De aceea trebuie dezvoltată cercetarea critică printr-o examinare cronologică a activității lui Maiorescu, — o analiză supusă la obiect care să nu urmărească doar o mică iluzie stabilită de la 1867 pînă la 1906, să spunem, ci să dezvăluie toate sensurile implicate succesiv de o dată la alta. În felul acesta, confruntarea fiecărei idei și a fiecărei acțiuni cu momentul istoric poate fi asigurată, și pe baza acestei confruntări poate fi judecată fiecare, ca oportunită sau inoportunită, stimulatoare sau frenatoare, progresistă sau reacionară — nu în absolut, nu în raport cu nivelul gîndirii noastre contemporane, ci cu momentul cultural respectiv. Această aprofundare a studiului asupra lui Maiorescu ne va permite să ne dăm seama de unitatea sau contradicțiile operei maioresciene în întregul ei, în evoluția ei și chiar în fiecare etapă a acestei evoluții; să măsurăm, prin aceasta, în ce măsură sînt sau nu recuperabile acțiunile maioresciene în ciuda fundamentului lor teoretic sau în aparentă concordanță cu acest fundament — să despărțim, dacă ne împune adevărul istoric, o latură de alta a activității lui Maiorescu, fără a pierde din vedere întregul, să distingem, în fine, maiorescianismul lui Maiorescu însuși de maiorescianismul urmașilor săi, adică de cel revizuit de unii discipoli pînă la opoziție ca și de cel păstrat într-o încremîntă amoroasă, deși criticul însuși i-a adus modificări de adaptare și corectare.

Sumarul acestei analize l-am vedea astfel:

1) Formația lui Maiorescu (născut în 1840) în condițiile sociale și culturale în care își face studiile, între 1850 și 1860. Școala românească în Ardeal după revoluția de la 1848, programul ei social național și resursele ei ideologice. Școala germană a epocii. Universitatea germană, cu perspectivele ei filozofice în anii respectivi. Contactul lui Maiorescu cu post-hegelianismul de dreapta și de stînga și afinitatea lui declarată cu filozofia lui Feuerbach și aprecierea acestei afinități, înfrînerea cu Lassalle. Maiorescu

DESPRE

TITU

MAIORESCU

DISCUTII

Se știe că nu o dată campaniile antimaioreșcice de demult veneau dintr-o direcție retrogradă ca atare, chiar cînd erau exprimate de o personalitate contradictorie, în care precumpăneau lăburile pozitive. Polemica noastră, de pildă, nu putea prelua, ca atare nici atacurile diverse ale lui Ibrăileanu, care, în polemică nu cunoștea scrupule. Era ciudat, astfel, să preluăm eticheta hasdeleană a cosmopolitismului lui Maiorescu, trecînd sub tăcere, de fapt, argumentele de-a dreptul sovînice pe care se înalță întregul esafodaj acuzator. În toate cazurile, judecata dreaptă și documentarea poate verifica orice afirmație în esența ei. De la caz la caz, relațiile lui Maiorescu cu Eminescu și Creangă, cu Caragiale și Slavici, cu Cosbuc și Vlașcu, ca și cu mulți alții, puteau fi cercetate cu simț de răspundere, respingîndu-se atît înforțurile omagiale cît și snowele demagogice. În genere, ori de cîte ori accentul a trecut mecanic de la maiorescianism la Maiorescu, s-a greșit tocmai din punctul de vedere principal, al adevărului istoric.

Experiența dobindită, în dezvoltarea sa continuă, de istoriografia noastră literară reclamă o adîncire a studiului științific cu privire la Maiorescu, înțîrind orice exagerări și prezentînd mai complet și mai complex tabloul activității sale.

Nu ne putem împăca de fel cu opiniile care-l reduc pe Maiorescu la chipul odios al unui politician reacionar care a folosit și arma discutiilor estetice pentru a frîna progresul social și lupta poporului. Nu

putem să ne mulțumim cu o interpretare care se bazează numai pe combaterea acelor teze maioresciene implicate în articolele polemice ale lui Ghera. Trebuie să lămurim cu seriozitate cum a putut Maiorescu să adune, în jurul său și al *Junimii*, frunzișii scriiturii românești, fără să ne mulțumim cu explicația că totu au fost indusi în eroare și că, de fapt, toți erau în opoziție cu maiorescianismul.

Dezvoltarea matură a istoriografiei noastre literare, care o valorifică mai nuanțată și mai complexă a moștenirii literare. Un articol din *Lupta de clasă* (nr. 11/1962) ne atrăge pe drept cuvînt atenția asupra sarcinilor sporite calitativ ce ne revin în acest domeniu.

Se cuvine să continuăm cu simț de răspundere discuția despre locul lui Maiorescu în istoria literaturii. Ne trebuie o cercetare care să aplice creator și pînă la capăt dialectica leninistă a prelucrării valorilor culturale din trecut și care să nu îngăduie, sub masca îndreptării unor studii lucănare, reînscălcarea apogeiului burghez. Ce autor al mai multor pagini antimaioreșcice, pe care nu le recuză cîtuși de puțin în substanța lor polemică, dar pe care le considerăm insuficiente pentru judecarea rolului istoric determinat al operei lui Maiorescu, propun discuției cîteva probleme. Evident, în spațiul de față nu fac decît să le emm, rezervîndu-mi dreptul de a reveni asupra lor pe larg.

O precizare primordialele și se pare necesară. Există o doctrină maioresciană în politică, cultură și estetică, a cărei incompatibilitate cu marxismul e evidentă. Daci nu e vorba de o reabilită și împacă, în afirgii, cu ideologia noastră, conservatorismul junimist, evoluționismul cultural, gratuitatea artei. Nici nu e vorba să descoperim elevii tînduri pentru a sustine că Maiorescu n-a fost nici conservator, nici evoluționist, nici esteticist, desî există suficiente care să-l pună pe teoretician în opoziție cu teoriile sale fundamentale. Ceea ce sîntem datori, ca materialisti-istorici, e să nu confruntăm mecanic ideile lui Maiorescu, din 1857 pînă după 1900, cu ideile noastre de azi. Pe cît ar fi de primejdioasă reinvierea ideologiei maioresciene, pe atît ar fi de neștiințifică judecarea ei în sfera condițiilor istorice concrete. Istoricitatea ne obligă să facem ceea ce Maiorescu însuși nu făcea în judecările lui asupra înalțărilor — și anume să vedem determinanțele concrete ale ideologiei și acțiunii maioresciene în epoca ei, să o judecăm în raport cu momentul istoric în care a apărut Oportunitatea relativă a unei mișcări la un moment dat îi fixează un loc istoric, chiar dacă, prin staqnare, aceeași mișcare reprezintă în momentul următor un factor de frînare, pur și simplu desuet sau de-a dreptul reacionar. E vorba deci să verificăm oportunitatea relativă a operei maioresciene într-un timp istoric determinat.

De aceea trebuie dezvoltată cercetarea critică printr-o examinare cronologică a activității lui Maiorescu, — o analiză supusă la obiect care să nu urmărească doar o mică iluzie stabilită de la 1867 pînă la 1906, să spunem, ci să dezvăluie toate sensurile implicate succesiv de o dată la alta. În felul acesta, confruntarea fiecărei idei și a fiecărei acțiuni cu momentul istoric poate fi asigurată, și pe baza acestei confruntări poate fi judecată fiecare, ca oportunită sau inoportunită, stimulatoare sau frenatoare, progresistă sau reacionară — nu în absolut, nu în raport cu nivelul gîndirii noastre contemporane, ci cu momentul cultural respectiv. Această aprofundare a studiului asupra lui Maiorescu ne va permite să ne dăm seama de unitatea sau contradicțiile operei maioresciene în întregul ei, în evoluția ei și chiar în fiecare etapă a acestei evoluții; să măsurăm, prin aceasta, în ce măsură sînt sau nu recuperabile acțiunile maioresciene în ciuda fundamentului lor teoretic sau în aparentă concordanță cu acest fundament — să despărțim, dacă ne împune adevărul istoric, o latură de alta a activității lui Maiorescu, fără a pierde din vedere întregul, să distingem, în fine, maiorescianismul lui Maiorescu însuși de maiorescianismul urmașilor săi, adică de cel revizuit de unii discipoli pînă la opoziție ca și de cel păstrat într-o încremîntă amoroasă, deși criticul însuși i-a adus modificări de adaptare și corectare.

Sumarul acestei analize l-am vedea astfel:

1) Formația lui Maiorescu (născut în 1840) în condițiile sociale și culturale în care își face studiile, între 1850 și 1860. Școala românească în Ardeal după revoluția de la 1848, programul ei social național și resursele ei ideologice. Școala germană a epocii. Universitatea germană, cu perspectivele ei filozofice în anii respectivi. Contactul lui Maiorescu cu post-hegelianismul de dreapta și de stînga și afinitatea lui declarată cu filozofia lui Feuerbach și aprecierea acestei afinități, înfrînerea cu Lassalle. Maiorescu

voltarea teatrului românesc în preajma marelui lui Iuliu. Invățămîntul superior în deceniul al optulea justifică disprețul lui Maiorescu, dar desființarea quasitotală, cum o cerea acesta, n-ar fi permis niciodată progresul studiilor înalte. În opoziție cu aceste consecințe extreme ale teoriei, — justicea luptei pentru dezvoltarea învățămîntului elementar, profesional și normal. În practică, Maiorescu reprezintă, pentru istoria școlii române, o adevărată acțiune de instaurare a sistemului de învățămînt burghez, necesară, în mod obiectiv, în epocă. Preocuparea lui Maiorescu pentru laicizarea învățămîntului, împotriva amestecului religiei în școala Rezezele lui Maiorescu față de „petiția de la Iași” (1871) a ultrareacionarilor și apărarea în Parlament a libertății înscrise în Constituție. Caracterul contradictoriu al activității deputatului și ministrului Maiorescu în cadrul cabinetului conservator (1874—1876). Politicianismul concurează activitatea culturală literară. Precizarea caracterului neștiințific al oricărui favorizant al liberalismului în raport cu conservatorismul în ce privește activitatea practică guvernamentală. Distingerea acelor acțiuni izolate ale unor guvernere conservatoare sau ale unor lideri conservatori în care poziția e mai constituțională decît a liberalilor. Eroarea de a deduce integral politica lui Maiorescu din apartenența la un cabinet conservator: distingerea arpeii junimiste și a pozițiilor personale ale lui Maiorescu în cadrul cabinetului. Liberalismul autentic al unor campanii politice maioresciene și natura conflictelor dintre junimisti și vechii conservatori.

2) Debutul lui Maiorescu în România. Semnificația apariției sale în primul rînd drept conferențiar, legată de o intenție pedagogică și de propaganda filozofică. Aprecierile conferinței sale din 1859, despre *Socialism și comunism*, în comparație cu alte lucrări de poziție pe aceeași temă în România deceniului respectiv (Bolliac, Pelimon, Hellade, C. A. Rosetti ș.a.) pe baza textelor autentice sau a relatărilor contemporane.

3) Debutul și sensul activității de om al școlii între 1862 și 1866. Caracterul reformator al conducătorului de școală, în spirit realist. Coordonarea principiilor pedagogice ale lui Maiorescu și Odobescu în reorganizarea pe baze noi a Institutului Vasilian ca primă școală de promovare a învățătorilor romîni calificați. Semnificația colturii inițiate de Maiorescu în praxia școlii-cititului și a gramaticilor. Educația morală în școală după concepția lui Maiorescu — clasicism, prusacism și apolitismul pe care le conține în diverse proporții.

4) Sensul inițierii *prelegerilor populare* și a *Junimii*, raportat la nivelul cultural al momentului. Ideea răspîndirii cunoștințelor, a erudiției comunicate unui auditoriu larg de tineri studiosi și efervescentă spirituală produsă în ambianța ieșeană. Nevoia afirmării, a ilustrării personale, e mai puternică decît însăși nevoia de a ridica un tineret român intelectual și de a întemeia o ambianță culturală? Compararea aspirațiilor *Junimii* cu posibilitățile reale ale membrilor ei fondatori. Caracterul eclectic și înegal al acestuia, redusă activitate a multora dintre ei și explicarea funcției stimulatoare a *Junimii* în ciuda acestor realități. Confuzia ideologică și politică a primilor ani din activitatea *Junimii*. Caracterul pătmas al celor dintii dușmanii iscate de ascensiunea prestigiului maiorescian.

5) Angajarea politică a *Junimii* în legătură cu evenimentele din 1866 și semnificația contradictorie a acestei angajări. Între aventurismul politic reacionar al lui Vasile Pogor, amestecat în complot pentru detronarea lui Cuza-Vodă (semnificația lui Pogor, liberă boem, de formele franceze, implică alte considerări) și expectativă rezervată a lui Maiorescu. Dubla acțiune a lui Maiorescu, prin redactarea ziarului ocazional *Vocea Națională*: împotriva curențului antijunimist dar pentru domn străin. Opțarea lui Maiorescu pentru o politică a conservatorismului înteleas mai ales în opoziție cu liberalismul, pentru un progres social și național considerat într-o evoluție „întreacă” și „posibilă”, împotriva demagogiei ineficiente.

6) Întemeierea *Convorbirilor literare* în 1866 și primele campanii maioresciene, pe tema ortografiei. Caracterul moderat al reformelor propuse în spirit anti-latinist.

7) Cea dintii campanie epocală a lui Maiorescu: *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867*. Expunerea esteticii maioresciene. De ce rămîne această singura expunere sistematică pe întregul operei lui Maiorescu. Caracterul elementar al esteticii estetice cu intenții didactice și utilitare. Compararea cu *Principiile critice* ale lui Radu Inescu, dinainte cu cîteva ani. Eclecticismul esteticii maioresciene, dogmatismul ei și falsul ei hegelianism sub care se afirmă de fapt formalismul herbertian și ideea anti-hegeliană a gratuității artei. Valabilitatea obiecțiilor aduse esteticii lui Maiorescu de către E. Lovinescu și G. Călinescu, chiar în cadrul esteticii idealiste. Opoziția teoretică definitorie între estetica maioresciană și estetica materialistă. Judecarea funcției utilitariste și militante a principiilor estetice prezentate de Maiorescu, ca și de Radu Inescu, drept *principii ale criticii*. Justificarea teoretică și cea practică pentru respingerea politicului din sfera poeziei. Inconsistența justificării teoretice. Confundarea, în practică, a tradițiilor revoluționare de la 1848 cu poezia patriotică și demagogică. Situația lui Maiorescu pe poziții lipsite de istorism în aprecierea limitelor estetice ale poeziei înalțărilor. În același timp, caracterul de frondă și emulație artistică, explicabil în *antologia poeziei române de pînă la 1867*. Nedrept și neștiințific în cercetarea moștenirii, Maiorescu combat, în poezia contemporană lui, epigonismul în orice caz nefast.

8) Campania, politică în substanța ei, împotriva școlii lui Barnuțiu. Reducerea la absurd a dreptului roman pe care vroia să-l aplice Barnuțiu la „urmașii Romei” și sensul politic reacionar al demonstrației maioresciene, furnizată atît de logica formală perfectă, cît și de o aparentă logică dialectică. În realitate, Barnuțiu argumentase fals necesitatea obiectivă a revoluției sociale și naționale, principiile unui democratism-revoluționar înaintat. Spiritul critic maiorescian față în față cu spiritul discipolilor lui Barnuțiu din „Fracțiunea liberă și independentă”, alcătuită mai ales din „belferi”. Lesnicioasa antrenare a acestora în curente diversioniste care se bizuie pe semidictism și le speculează aspirațiile drepte. Umanismul conservatorului Maiorescu și reacionarismul fracționistilor în problema națională. Drepturile omului apărute de Maiorescu într-o aproape totală izolare, față în față cu huliganismul provocator și demagogic al zărelor ieșene din epocă.

9) Marea campanie maioresciană *În contra direcției de astăzi în cultura romînă* (1868), împotriva *formelor fără fond*. Caracterul reacionar al teoriei revoluției importate, proprie teoreticienilor restaurației de după revoluția franceză de la 1789. De fapt, Maiorescu importă argumentele evoluționismului pus în slujba contrarevoluției. Justicea caracterizării acestei poziții a lui Maiorescu de către Tudor Vianu în *Istoria literaturii romîne* din 1944. Identificarea caracterului reacionar al *Junimii* de către G. Ibrăileanu, în *Spiritul critic*, și de către E. Lovinescu, în *Istoria civilizației romîne*. În același timp, caracterul pozitiv al campaniei pentru demascarea formelor goale în cultură. Explicația dată de Ghera asupra coincidentelor în critică a poziției conservatoare cu aceea socialistă față de demagogia burgheză. Maiorescu și contribuția lui la demunțarea contradicției dintre progresive preconizate pe hîrtie de către democrația burgheză și realitățile social culturale. Diferențierea criticii maioresciene de ideologia eminesciană și satira caragialiană. Absurditățile ducerii pînă la capăt a campaniei pentru desființarea formelor fără fond și judicioasele reforme preconizate în vederea concordanței între conținutul și forma învățămîntului. Neîncrederea lui Maiorescu în dez-

voluția teatrului românesc în preajma marelui lui Iuliu. Invățămîntul superior în deceniul al optulea justifică disprețul lui Maiorescu, dar desființarea quasitotală, cum o cerea acesta, n-ar fi permis niciodată progresul studiilor înalte. În opoziție cu aceste consecințe extreme ale teoriei, — justicea luptei pentru dezvoltarea învățămîntului elementar, profesional și normal. În practică, Maiorescu reprezintă, pentru istoria școlii române, o adevărată acțiune de instaurare a sistemului de învățămînt burghez, necesară, în mod obiectiv, în epocă. Preocuparea lui Maiorescu pentru laicizarea învățămîntului, împotriva amestecului religiei în școala Rezezele lui Maiorescu față de „petiția de la Iași” (1871) a ultrareacionarilor și apărarea în Parlament a libertății înscrise în Constituție. Caracterul contradictoriu al activității deputatului și ministrului Maiorescu în cadrul cabinetului conservator (1874—1876). Politicianismul concurează activitatea culturală literară. Precizarea caracterului neștiințific al oricărui favorizant al liberalismului în raport cu conservatorismul în ce privește activitatea practică guvernamentală. Distingerea acelor acțiuni izolate ale unor guvernere conservatoare sau ale unor lideri conservatori în care poziția e mai constituțională decît a liberalilor. Eroarea de a deduce integral politica lui Maiorescu din apartenența la un cabinet conservator: distingerea arpeii junimiste și a pozițiilor personale ale lui Maiorescu în cadrul cabinetului. Liberalismul autentic al unor campanii politice maioresciene și natura conflictelor dintre junimisti și vechii conservatori.

10) Acțiunea lui Maiorescu în îndrumarea literaturii în deceniul al optulea. Justificarea neîntemeiată a acestei acțiuni prin apărarea consecventă a esteticii expuse la 1867. Concesile făcute în practica critică. Absurda consecvență teoretică în apărarea folclorului ca exemplu de creație a „înălțării impersonale”, dar semnificația pozitivă a acestei apărări tocmai în momentul afirmării exigențelor estetice și al clasicizării literaturii noastre (*Asupra poeziei noastre populare*, 1868). Constatarea necesității unei atitudini constructive, care să compenseze criticismul de la 1867. *Diracția nouă* în poezie (1872). Încercare de reconciliere între idealul estetic afirmat și realitatea poeziei momentului. Semnificația angajării lui Alecsandru în fruntea *Diracției Noi*: gest tactic dar și reluarea efectivă a continuității sub aparenta identității unei faze noi în crearea bardului național. Încercarea de a recunoaște talentele tinerei generații între forțele existente, grupate sau nu în jurul *Convorbirilor*. Reluarea *Măslinii Cugler* și a lui T. Șerbanescu n-a sîrînit, în epocă, indignarea nimănui — erau în genere bine apreciate de contemporani. Prețuirea relativă a lui D. Petrino se explică prin încercarea de a lărgi sfera poezilor de limbă română. Ridicolul argumentării estetice apreciative a lui Maiorescu, în lumina posterității: e evidentă tentativa de a vedea valori înse-foarte un bilanț poetic mediocr, care nu putea fi peste noapte modificat. Pașiunea reală în evidențierea lui Samson Bodnărescu, descoperire a lui Maiorescu greu acceptată chiar de junimisti; explicarea acestei pasiuni prin probabila convingere că există valori inedite în poezia lui Bodnărescu, care se remarcă, în contemporaneitate, prin nebulozitatea expresiei în care păreau să se prăvale culmi filozofice. Adevărata importanță a direcției noi în istoria literaturii: situația debutan-

Care dintre noi n-a văzut încă din copilărie, în vechi cromolitografi firămate și expuse pe coridoarele școlilor, reproduceri după lucrările lui Grigorescu inspirate din evenimentele războiului pentru independență din 1877? Atacul de la Smiranda Sentinela, Gornistul, Convoulu prizonierilor într-un decor de iarnă grea convoulu carelor de proviant în drum spre Pleșua, toate în un loc alcătuite a veridică și memorabilă cronică de paleță și culcare a luptei poporului nostru pentru independență. Cu o romantică vie și nealterată, tabloul „Războiului” pe care-l reproducem aici, nu înțețea — peste ani — să vorbească despre eroismul și patriotismul dorobanților noștri, atît de simții cîntate de pana bardului de la Mircești și de penetul pictorului de la Clmpina.

tului Eminescu în fruntea ei, (adică imediat după de fapt „vechiul” Alecsandru) Injustețea criticilor care-l ridiculizează pe Maiorescu pentru înalțărea lui Eminescu cu celalți și pentru rezervele critice cu care însoțea înalta lui-sitare. Eminescu abia publicase cîteva poezii și era declarat lăsa reticentă „adevărât poet”. În ciuda observațiilor critice pe care i le aducea. În ochii contemporanilor a apărut ca o blasfemie ceea ce ni se pare azi a fi un gest prea timid. Promovarea lui Eminescu a deveni într-o măsură pretextul imediat al tuturor atacurilor antimaioreșcice. Inconsistența reacțiilor „directe vechi” și neprincipialitatea acuzațiilor din partea inamicilor politici. Falsul demagogic sovînic al învînturilor de cosmopolitism, germanism, „vîndut străinilor” etc. Pozițiile pozitive ale *Revistei Contemporane* în multe probleme nu diminuează cu nimic importanța ripostei lui Maiorescu la adresa ei, pe tema *Beneficiu de cuvînt* (1873).

11) Semnificația absenței quasi-totale a lui Maiorescu din luptele literare între 1873 și 1886: dominația politicanismului. Vădrea caracterului depășit de istorie al criticii judecătoare teoretizate de Maiorescu drept unica posibilă. *Poezii și critici*, 1886). Discuțiile prejudecătorești maioresciene despre incompatibilitatea dintre poet (*din lîre tractat*) și critic (*din lîre transparent*). Singura aducție de principiu la estetica expusă înainte de două decenii: *Comediile d-lui Caragiale* (1886): schopenhauerismul, suprapus vechii demonstrații. Afirmarea categorică a „artei pentru artă” și a autonomiei valorilor estetice față de cele etice. De ce se află în cele două articole citate mai sus punctul de plecare al polemicii gheriste. Întemeierea, prin intermediul polemicii, de către Ghera, a frontului esteticii materialiste și a criticii explicative și analitice. Desuțitudine în acest moment, a criticii maioresciene. Recunoașterea acestei situații de către Eugen Lovinescu și aprecierea făcută de acesta, că adevărul întemeietor al criticii noastre literare, în accepția modernă a cuvîntului, rămîne Ghera. Ilustrarea insuficienței analitice a lui Maiorescu, prin prefața la poeziile lui Eminescu (1889).

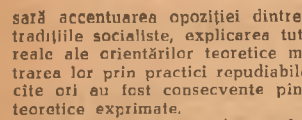
Totuși: relativă adaptare a lui Maiorescu la condițiile și exigențele noi, cel puțin în apariții efemere (și academice). Teoreticianul artei pentru artă găsește argumente, — discutabile — despre a simula literatura necesară a realismului critic legat de realitățile sociale concrete. Promovarea lui I. Popovici Bănăneanu și a lui Dulfu Zamfirescu. Recepțivitatea relativă față de fenomenul literar nou și încercarea de a o justifica prin argumentele vechii esteticii: rapoartele academice pentru premierea lui Sădoveanu, Goga, Brătescu Voinesci, în primul deceniu al secolului 20. Explicarea reală și nuanțată a poziției lui Maiorescu față de campania îndreptată de Dulfu Zamfirescu împotriva poporanismului și a supraaprecierii esteticii populare. Raporturile implicite ale lui Maiorescu cu noile direcții adverse de după 1900: cu semănătorismul și cu simbolismul. Depășirea lui în epoca nouă, pe care nu o înțelege și pe care, de fapt, n-o apreciază public în nici un fel.

Rezistența maiorescianismului pe tărîmul esteticii teoretice, prin activitatea discipolilor. Generațiile „post maioresciene”, în viziunea lui E. Lovinescu pun față în față diversi *maioresți*, osificați (M. Dragomirescu) sau revizuiți (N. Iorga). Filialta maioresciană se reduce, în ultimă instanță, în aceea a criticii estetice, care-l corectează pe vechiul magistru (Lovinescu și Lovinesciceni) sau îl tăgăduiesc pur și simplu (G. Călinescu, în *Istoria literaturii* din 1941), ca estetician și critic, preînțîndu-l doar valoarea stilistică.

12) În concluzie: Maiorescu aparține, pentru istoria literaturii, momentul 1867 (de care se iaegă numele său) — 1886 (cînd se vedește ieșirea lui literară).

Lasînd decedatată de o parte celelalte domenii, în care istoria și-a spus cuvîntul cu adevăritate și cu dreptate, trebuie să discutăm semnificația inițiativelor lui, rolul lui în epoca pe care a vrut să o deschidă, dar care rămîne aceea a lui Eminescu, Caragiale și Creangă, adică a marilor noștri clasici. Toate problemele propuse spre discuție, tratate cu seriozitate documentară și cu principialitate, ni se par menite de la sine să precizeze acea parte prin care moștenirea lui Maiorescu poate fi integrată în cultura românească, ca moment istoric, fără restaurarea maiorescianismului, incompatibil cu principiile esteticii și criticii noastre literare.

Savin Bratu

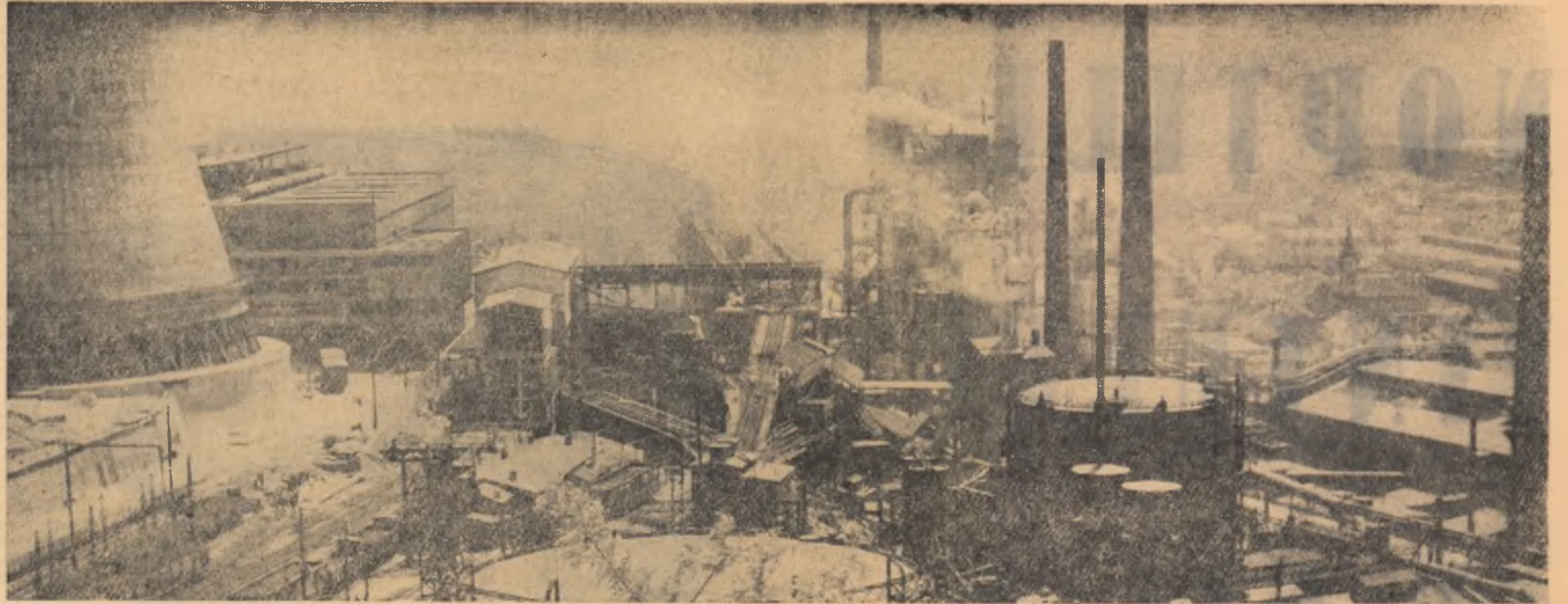

sără accentuarea opoziției dintre maiorescianism și tradițiile socialiste, explicarea tuturor semnificațiilor reale ale orientărilor teoretice maioresciene și ilustrarea lor prin practici repudiabile de la sine ori de cîte ori au fost consecvente pînă la capăt pozițiile teoretice exprimate.

Dacă, totuși, au avut loc unele exagerări, acestea se datorează cîteva cauze ușor delimitabile. În primul rînd, e vorba de justiciile caracter polemic al discutiilor cu maiorescianismul. Fără să adauge acuze neîntemeiate, arderea polemicii a putut duce la unilateralitate, deci la o imagine săracă, și în unele cazuri simplificatoare. S-a manifestat tendința discutiilor izolate a trăsăturilor condamnate, fără raportare la ansamblul contradictoriu al operei. Din conservatorismul junimistului Maiorescu unii exegeți au extras toate consecințele conservatorismului, indiferent de acele atitudini și acțiuni practice pozitive ale lui Maiorescu. Din tezele maioresciene în estetică, aceiași exegeți au dedus direcțiile virtuale ale estetismului, chiar cînd acestea intrau în contradicție cu o seamă de aprecieri concrete ale lui Maiorescu ca observator al fenomenului literar ș.a.

Polemica l-a stimulat pe unii dintre noi să folosească adesea atacurile îndreptate împotriva lui Maiorescu din partea unor dușmanii politici și ideologici care la rîndul lor erau departe de a se fi situat pe poziții superioare în domeniile concrete ale luptei,

REPORTERI DESPRE EROISM

Fotografia
de
DAN GRIGORESCU

La redacția noastră a avut loc o convorbire cu un grup de reporteri despre munca și preocupările tinereții. În mod firesc s-a pus problema eroismului. Ce înseamnă eroism? Care sînt trăsăturile lui actuale?

Fără a ocoli esențiala, discuția a devenit cu ați mai pasionantă, cu cît experiența reporterilor noștri a adus drept argumente numeroase fapte de viață elocvente la care au fost martori și despre care au scris. Dăm mai jos cuvintele lor: Pop Simion, Petru Vintilă, Corneliu Leu, Victor Vintu și Romulus Zaharia. Dezbaterile rămîine deschise și invităm scriitorii, cititorii și mai ales tinereții, să participe la discuția revistei noastre despre eroism.

Izvor de bucurie, onoare și mîndrie

Eroismul, în înțelesul lui cel mai înalt, înțeles pe care doar comuniștii îl pot crede, este o noțiune cu sferă întinsă, de largă cuprindere, în care se manifestă cele mai nobile virtuți ale omului nostru, dintre care amintesc îndrăzneala, abnegația, patriotismul, perseverența, hotărîrea, optimismul, modestia, simplitatea, curajul, disciplina, spiritul tovarășesc, prietenia, încrederea în oameni, setea de a munci, a învăța, a cunoaște, tendința continuă de a te autodefini.

Prin eroism nu înțeleg neapărat numai faptul excepțional, legat din comun, faptu-limită prin care semenul meu realizează extraordinarul (aruncîndu-se în foc și apă, salvînd vieți omenești ori apărînd de la distrugere cu prețul singelui, lumii de interes colectiv, fabricii, uzinei ș.a.m.d.). Ideologia noastră mă îndeamnă să acord noțiunii de eroism un atribut în plus, ce nu poate fi neglijat, atribut ce-i conferă un substanțial spor de trimeseală, noi înțelesuri și, ceea ce este fundamental, hază de masă. Azi, eroismul este un produs de toate zilele, are o strălucire necontenită, discretă și, la o privire mai atentă, vezi că se încorporează în carnea și sîngele omului plămîdit de eul și pentru eul nostru generos, comunist. Ei, eroismul, se dezvoltă în faptele cotidiene, spectaculoase și continue. Conjug această demonstrație a mea cu relatarea faptului brut, luat din viață.

Cunosc la Brașov o brigadă de producție care se înfrumusețește zilnic la o oră a după-amiezii pentru a face algebră superioară. Motivul nu este numai acela că unul din membrii brigăzii a pierdut examenul de matematică, iar tovarășii lui de muncă, studenți la „fără frecvență”, îl prepară și nu, motivul major este legătura, jurămîntul lor, că pînă în 1970 vor fi toți ingineri. În scopul acesta își refuză multe plăceri — excursii, spectacole, mumurii viorii de restaurant.

Nu mă îndoiesc că perseverența lor nobilă se repercutază într-o mulțime de fapte care intră în zona eroicului. Ele trebuie descoperite...

În 1955 la o școlă petroliferă din Oltenia a eșuat o festivitate de premiere. V. P. a refuzat titlul de „cel mai bun podar” și cuvenita recompensă bănească pe motiv că inginerul șef e subiectiv, și puțințește într-o oarecare măsură, încît ocurile nu i se curvin lui, ci altui sendor. V. P. a promis însă cu priceful acela că se va strădui să dobîndească într-un timp foarte scurt calitatea pentru care trebuie distins tovarășul lui. S-a ținut de cuvînt; peste un an s-a decretat „ordinul muncii”. Acum e activist în Ministerul Industriei Chimice și Petrolului. Ce resorturi au acționat în omul acesta? De natură eroică, zic...

În vara anului 1953, în preajma Festivalului, la magazinul „Conștiința” din Edgar Quinet s-a vîndut un tablou Grigorescu. 18.000 lei, bani gheați. Cumpărătorii erau cîteva „omul-doi” ai unei echipe de siderurgisti de la Hunedoara; primul tablou pe care îl aducea el acasă. Biografia lui? Greșim ambulant pînă în 1947, cu două clase primare la bază: lucrînd la Hunedoara devine inovator și elev la licență seral. Azi e șeful la „fără frecvență”, iar în timpul liber pictează. Un tablou al său a fost expus și premiat la Berna. În curba evoluției a unui asemenen om trebuie să fi avut, fără îndoială, acces și eroismul...

Mă opresc aici; exemplele acestea, minereu brut, sînt pur ilustrative, menite să arate natura acestui eroism spectaculos, pe care, cînd avem un ochi mai acut, îl găsim la tot pasul.

Cînd s-au apucat să ridice edificiul noii societăți, comuniștii au inaugurat anul unu al istoriei omului, și, drept urmare, pentru înalta dată, umărata și-a îndreptat atenția de la lumea fizică, la om, la cultivarea omului, a spiritului său, la promovarea genului îndrăznețului sale, așa cum facem noi, cu strădînie multiple, acum. Numai așa au putut comuniștii să aducă eroismul în sfera cotidiului, să-l planteze în viața zilnică, ca o necesitate curentă, ca apa și aerul.

Se spune că omul, ca ființă, se găsește pe scara mărilor la jumătatea drumului dintre atom și stea. El pare mare sau mic, după obiectele cu care este comparat. În realitate, mărima sau micimea omului nostru n-are nici o importanță, pentru că ceea ce e specific în noi n-are dimensiuni fizice. Dimensiunile noastre deviate sînt de ordin moral, etic, de ordin conștiinței; ele sînt verificabile doar prin fapte.

În clipa cînd munca încețeașă de a fi o povară, cînd n-are nici o importanță, pentru că ceea ce e specific în noi n-are dimensiuni fizice. Dimensiunile noastre deviate sînt de ordin moral, etic, de ordin conștiinței; ele sînt verificabile doar prin fapte.

Noi care, scriind, relatăm, de fapt, istoria omului, nu trebuie să ostenim în a-l cunoaște pe acest om nou, deținător al virtuților despre care vorbim: va trebui să păstrăm în aceste virtuți ale lui și, cîștigîndu-le, să

inseriem chipul și marea acestuia Om cu O mare, Omul eroic, pe orbita valorilor literaturii. Este principala noastră menire. Așadar aplaud cu egală putere, cultiv cu dragoste și pasiune chiar, eroismul pulverizat în oceanul faptelor anonime, eroismul modest și discret, profund însă, durabil, produs pe scară de masă, eroismul nostru cel de toate zilele, fenomen necunoscut în istorie. Eroii, în concepția și practica noastră, nu pot fi și nu sînt apariții meteorice, menite să ne strălucineze viața o clipă; în socialism eroii sînt masa, care își propagă lumina și forța continuu, delibrat și statornic, concentrîndu-și elanul ofensiv colectiv spre acel unic tel, cel al ideologiei clasei în alac. Să ne uităm deci în jur. Eroii sînt printre noi. Aceasta este perspectiva din care înțeleg eroii din viața, deci și pe cel din literatură. În ce mod are de lucrat fantazia artistului, cum va amplifica, va dilata, va particulariza la infimulăriei vieții, dînd adevăratul pe care îl comunică farmecul și parfumul autenticității? Aici începe o altă problemă; o vom aborda, sper, la o dezbateră despre fantezie. Dar să rămînem la eroism; e o mină bogată.

Pop Simion

Eroismul faptului divers

Mă asociez la părerea lui Pop Simion, în ceea ce privește eroismul discret, pulverizat în oceanul faptelor anonime, deci la caracterul său de masă. De obicei ne izbește atenția numai eroismul spectaculos și dramatic, cu epica sa conștientă și explozivă. El este senzational în gradul cel mai înalt, iar romanul, reportajul de largă respirație sau comunicatul telegrafic îl consemnează în modalități diverse, dar la aceeași tensiune frenetică. Dar nu despre aceasta vreau să vorbesc, ci, ca și vorbitorul dinaintea mea, despre eroismul faptului divers, al cotidiului. El nu este spectaculos de la o secundă la alta, timpul său nefiind fracțiunea de minut, ci calendarul lung: vîrsta și viața. El nu este senzational, și de cele mai multe ori seismografu atenției noastre nu-l înregistrează. El pare a fi un fapt cu totul comun, obișnuit ca respirația și răspîndit ca aerul. Îl găsești bineînțeles — și la profesii eroice, la marinari și scotandri, la mineri și oțelari, la aviatori și militari, la mecanicii de locomotivă și soferi, la chirurși și zidarii de mari înălțimi, dar nu numai la ei, ci la oamenii prin fața cărora treci aproape fără să-i observi, la oamenii cu meseriile cele mai puțin senzationale și spectaculoase.

Nu vreau să cobor, să micșorez, ori să înjosec noțiunea de eroism, dar aș vrea să amintesc de mulțimea acelor oameni modesti și necunoscuți, care muncesc fără înfatuare, dar cu o splendoră pasivă și cu o remarcabilă conștiință, în meseriile odinoare denigrate, batjocorite și subestimare. Văcarii, crescătorii de porci, crescătorii de păsări, boțarii marilor turme de oi, zilierii lucrărilor de canalizare, mînturarii de stradă și tăbăcarii, iată oameni și profesioni mai puțin solicitați de atenția reporterilor, iată subiecte ce par la primul moment că suferă de-o veche și nevindecabilă averșiune a poeziei. Dar nu-i așa. Am văzut în Dobrogea crescătorii de porci, oameni tineri, inteligenți și pasionați, a căror intrare într-o echipă de dansuri a Căminului cultural era înțersă de mironul padocurilor și bălegarului pe care erau acuzăți că-l poartă ca pe-un stigmat al profesiei lor lipsită de glorie. I-am văzut duminicile, la horă, stînd stingheri, pentru că fetele nu voiau să danseze cu ei. I-am văzut, o vreme, ironizați în virtutea unor vechi, penibile și rușinoase prejudecăți sociale. Pe unii i-am observat descurajați și umiliți, dar pe cîți dintre ei nu i-am văzut decîndu-se mai departe muncii lor grele și pînă de răspundere, cu o cuceritoare tenacitate, cu o nepotolită pasiune și cu conștiința că ei îndeplinesc, nu în jocul cel mai dur, o misiune importantă în angrenajul vieții economice a făuritorilor de bunuri? Ei, prin munca lor, ca și educația nouă, în spirit socialist, au făcut ca prejudecățile umilitoare să dispară una câte una, au făcut ca respectul colectivității să innobileze și aceste profesii modeste. I-am văzut la un incendiu la Cobadin, sîrînd cu prețul propriei lor vieți, să salveze avutul obșteșc, să salveze sepietul de animale al gospodăriei.

Cu emoție și dragoste, le-aș închina oriînd un reportaj sau o povestire, cu conștiința fermă că elogiile niște eroi. La această medalie a recunoștinței unanime au același drept ca și eroii faptelor memorabile și zguduitoare. Ei sînt eroii necunoscuți ai faptului divers.

Petru Vintilă

Profesii eroice, sau eroism în profesie?

Profesii care presupun eroism și profesii care nu presupun eroism?... Cred că e falsă întrebarea. Lucrurile pot sta numai așa: oamenii capabili sau incapabili de gesturi eroice. Dacă judecăm după aparențele spre care ne îndeamnă întrebarea pusă, a fi elev nu presupune nimic eroic. Și totuși, doar cu tei numere în urmă am scris în această revistă despre doi elevi care au salvat de la incendiu un camion... În aceeași ordine de idei, meseria de cioban pare a fi după toate datinile cea mai comodă. Dacă ai și niște cîini buni, nu-ți mai pasă de nimic. Și totuși, în primăvara aceasta, cînd au pornit zăpoarele pe Dunăre, zeci de colectiviști din sectoarele zootehnice au dat dovadă de mare eroism. Cu toate că pericolul era alt de mare incit era bine dacă se salva numai ei, aceștia n-au părăsit turmele, au cărat fiecare oale sîrînd de pe sîci pe sîci, și au salvat astfel averile gospodărilor.

Eroismul de fiecare zi, conștient, practicat cu tenacitate, ca un mod normal de a-ți desfășura viața, este nu numai caracteristică eroismului zilelor noastre, înțeleg să devină însăși caracteristica vieții noastre de fiecare zi. Oamenii, avînd un scop mărit în față, consideră lucru normal să fie dispuși să facă orice sacrificiu pentru îndeplinirea lui. Sau, poate că nu e bine ales termenul de sacrificiu. Nu, oamenii nu se sacrifică, ci sînt plîni de entuziasm față de țelul lor. E normal deci să-l considere coordonată principală a vieții lor și să-și pună toate forțele în slujba lui. Cunoșc o echipă de geologi, oameni bine pregătiți, care au stabilit coordonatele unui zăcămint de metale neferoase. Totuși, metalul nu a apărut, întreprinderea le-a comandat închiderea lucrărilor, ei au insistat, li s-a mai acordat un ultim termen, dar rezultatele erau tot nesatisfăcătoare. Atunci li s-a dat ordin categoric de retragere și au fost încadrați pe posturile altele șantiere. Dar ei nu s-au executat. Cu riscul grav al demiterii și al sancțiunii ca nedisciplinai, ei au rămas mai departe, timp de o lună, lucrînd în condițiile în care au putut. Iar cînd au dat în sfîrșit de zăcămint, acesta era de trei ori mai mare decît îndrăzneră ei să-l prevadă, iar prețul de cost al extragerii minerului coboară cu mal mult de jumătate față de alte exploatare miniere. Sau, aș vorbi de eroismul meteorologilor de la stațiunea de pe virful „Omul” — cînd am vrut să-i vizitez într-o iarnă — ghidul ce mi-a fost recomandat ca „om al Bucegilor” a refuzat să mă conducă. Și totuși, atunci cînd acești oameni știu că prin efortul lor contribuie la stabilirea datelor meteorologice pentru o bună parte din continent, satisfacția pe care o trăiesc este cel puțin la înălțimea locului pe care se află.

Corneliu Leu

Nu neapărat spectaculos...

Cred că aici, în discuția noastră, deplină drepteate au cei care definesc caracterul eroic al unui act sau al unei existențe în funcție de mobilul aflat la bază. Nu ori-care fapte temerare și se poate acorda înaltul calificativ de „eroică”. Într-un film documentar american, intitulat, dacă nu mă înșel, „Lumea neapărat”, un fel de teorie se revizită a marilor baroni internaționali, există și următorul episod: un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și viața pe dolari în chip nebunesc, poate fi socotit act de eroism? Poate doar ca episod — un fîcîr se aruncă, de peste o sută de metri, într-o căldare naturală de piatră pe fundul căreia, din cînd în cînd, năvălesc apele — în flux. Îndată apoi, refulând descoperă stîncă goală. Pentru tîmbar o chestiune de secunde: plonjonul său s-a întîlnesc apă sau... stîncă. Viața sau moartea. Este o tragică loterie menită să biciuiască nervii blazajilor clienți ai acestui local de lux. Ceea ce face tîmbarul, jucîndu-și via

NOPTILE VÎNTULUI CU NISIP

(Fragment din romanul „Satul hojilor de cai”)

„Satul hojilor de cai” este povestea drumului pe care îl străbate Ion Moheanu, până la înmăsurarea conștiinței de clasă și, apoi, povestea participării lui, ca activist, la bătălia pentru transformarea socialistă a satelor din cîmpia Dunării. E totodată și povestea păcii de miazănoapte a Bărăganului, a bălților Brăilei, cu poezia lor legănătoare, a anilor de secetă și izbucniri de urscăciune, a celor din perioada lăcugului colectivizării, precum și a amiezilor de vară, „regine peste cîmpii” și a nopților de decembrie, blînde de vifore.

Conceptindu-l ca o lucrare care să cuprindă o perioadă de timp de aproape opt ani — 1946-1954, am încercat în acest roman o modalitate de lucru nouă — nouă pentru mine — în sensul că avînd oarece de lungime, am alternat, după economie, povestirea la persoana a treia, cu povestirea la persoana întâi.

Fragmentul încredințat tiparului, înscris în prima parte a cărții, îl înalță peșea pe erou în vîlta islovoțelor pe care o ținește în ai doilea an de secetă, 1947.

Colonogită ca val de ea, Bișca s-a tîrît pe prîpsa casei și s-a trîntit acolo să zăcă, zgîlțită de friguri. Caramet a închis prăvălia, a tras obloanele, zdroncîndu-se de fier țigănesc și s-a înșopaiat la treburile. Se mișca tăcut, greoi, morocănos, totuși cînd și cînd, arunca o privire pe furiș spre nevestă-sa. Era în privirea aceea și dușmănie și tristețe. Un zîmbet sîlnic îi strîmbea gura cu buzele groase și vinele aflate într-un continuu clefăit.

După vreo jumătate de ceas de lucru cu sativile, îndosarăm carnea făcîndu-l într-un ciubăr și o duserăm în ghețarie, la răcoare. Mai rămîneau măruntălele berbecului, să fie curățate de seu și spălate, dar Caramet se zvîrliră într-un coș lângă ciubăr și mă trimise să scot două găleți de apă, pe care s-o pun la încălzit.

Cît pregătii eu focul pe vatra din bucătărie și scosei albia din magazie și o duse în tindă. Pe urmă se așeză la căpătîiul Bișcăi, răsuci o țigară și sezu neclintit pe prîpsă, frecîndu-și palma noduroasă și muncită prin părul negru, nădușit, al femeii, pînă țirziu, cînd dădu apa în cloacă. Intre timp intră în curte un copil, fluturînd o nielușe de salce destrănuțită ca să-i spună o vorbă dadei Bișca.

Caramet, Caramet
Vinde gazul la pachet !

— Ce vorbă? Îi repezi Caramet, spune-o repede și șterge-o la joacă.

— Păi, se fistică copilul, și zis mama să-l zic cînd nu ești tu acolo.

Caramet se trase cîțiva pași în lături, băiatul se lăsă pe vine, la urechea Bișcăi, îi spuse ceva ferm, apoi o rupse la fugă spre uliță, săltînd ca un mînz. La poartă se opri și strigă batjocoritor :

— Dumnezeu îl mă ții ! Înjură Caramet, o să-ți dau eu una de-o să-ți se înnegrească cerul gurii.

După asta se întoarse către Bișca și-i spuse cu glas stîns, parcă și-ar fi cerut iertare :

— Hai să te scald, mișcodenco ! O să-ți ung bucle cu seu rînced și-o să-ți treacă durerea. Uite, vin singur și-ți zic că sînt un ticălos și o secătură Blestemul mamei... Hai, sus, sus.

O apucă de subsuori și Bișca se sculă, gemînd.

În tindă, Caramet vărsă o găleată cu apă caldă în albie și trînti înăuntru o rămurică de pelin uscat.

— Ar trebui și o mlădiță de ienupăr, zise el, dar l-a luat cineva din fîrîdă, fi-r-ar al dracului de ienupăr. Ieri l-am văzut acolo și azi nu mai e.

— Eu pusei pe dușumele a doua găleată cu apă și vrui să plec. Dar Caramet, spre uimirea mea, mă opri să-i torn Bișcăii apă pe spinare cu bardaca.

Bișca, întremată parcă numai la gîndu unei hăi, închise ușa ca să facă întinerie, lepădă rochia, trase peste cap, fără pic de sfială, și cămașa și intră în albie, sisînd de plăcere. Lumina se strecură prin geamurile de deasupra ușii, difuză, ușor neguroasă, filtrată parcă printr-o țesătură de păianjen și învîlta trupul Bișcăi, gel, carnea ei moale și albă, învinețită de bici. Stam în picioare la spatele ei, amețit de mirosul acela crud, ca de lapte și ferburi, pe care îi simți în preajma femelor tîncere și sînatose și priveam cu ochi de apucăz umerii rotunzi, căznoși, spinarea lucioasă, plină, șantulețul ce pornea dintre omoplați, ca o diră trasă cu degetul și se pierdea cu totul în dreptul șoldurilor mari, făcute parcă numai pentru mingierii. Simțeam în buricele degetelor o arsură, ca și cum mi-aș fi trecut palmele cu deștele tremurînd peste sordurile acelea doborîtoare.

— Ioane, mă strigă Caramet. E frumoașă Bișca mea? Hai, mă rugă, spune să audă și ea : e frumoașă?

Auzîndu-l, Bișca izbucni în ris și-și răsturnă capul pe spate. O clipă privirile ni se întîlniră. Simții în tot trupul o fierbințeală și răspunsul pe voce uscată.

— Frumoașă.

Caramet, îngenușchiat lîngă albie, cu minciunile suflete, zîmbi multumit și, lînd apă cu pumnul, lo aruncă Bișcăi pe gît, pe sîmli cu sfîrcuri boboțate și pe pîntece. Femeia chicotea de plăcere și bătea cu tălpilele clăbucul care se umfla mereu ca spuma unui butoi cu must.

— Gata, ne spuse ea într-un țirziu. Aduceți-mi apă rece, să mă limpezesc.

Caramet apucă o cotă de pe lavită și dădu fuga la fîntînă.

— Ascultă-mă, îmi gopți Bișca, diseară mă așteaptă Ghica Dirivici de vale, sub ripă. Să te niste carne, so învelești frumos în mușamașa ascunsă în dulapul din bucătărie, și să-l duci acolo. Spune-i să nu mai vie pe la prăvălie, pînă nu-l spun eu. Și să fie cuminte, auzi, că mă supăr... Hai, acum bate-mă puțin pe spate cu rămurica asta de pelin.

Seara, după asfințit, se brodi ca și Caramet să mă trimită în cîmpie, să le duc țiganilor țîbărîți cu corturile sub poala unei movile, măruntălele berbecului, iar el în schimb să ne peticească o căldare de aramă.

Am luat căldarea și pachetul cu carne și am coborît prin ripă, în cîmpie. Gunoșiile fermentate răspîndeau miasme pu-

trede, duhneau și fumegau. Într-un smîrc, îi-pau straniu niște nagliți, o bufniță le răspundea din salcîmul cel mare al lui Caramet, iar pe cîmpie, în lumina lunii, se vedeau catîrii țiganilor, păsînd împiedicați. Pălămida scintila întunecat sub o pală de vînt.

Ghica Dirivici aștepta fumînd, pe mușchiul unui răzor. Simțîndu-mă aproape, se ridică în picioare.

— Bună seara, zise și îi întinse pachetul cu carne. E de la Bișca. Zice să nu mai vie pe la prăvălie și să-ți cuminte.

— Cum se simte? Mă întrebă. Boalește?

— Mde! făcui eu. A cam destigurat-o Caramet.

— Ticălosul ! înjură Dirivici, o să-mi cadă el odată în labă și dacă nu-l-o plăcea ce l-o face, să-mi zică cuțu. Dar ție ce simbricie îți dă? se interesă el.

— Beni nu-mi dă, i-am răspuns. Și nici nu mă așin să-mi dea, că, azi, banii nu au nici o valoare. Îi vînturi cu lopata, ca pe gozuri. Mai țirziu, om vedea ce-o fi.

— Mai țirziu o să te ia la goană și-o să ră-mii cu buzele umflăte. Uite ce e, schimbă Dirivici tonul, eu sînt secretarul organizației tineretului sătesc de-aci, din Lacoviște... Să știi că te-am înscris în organizație la mine. Politica asta nouă ține cu argații. Ia carnetul acela și păstrează-l bine. O dată pe săptămînă vii la adunări și-i injuri pe bogăți.

Am luat carnetul, am mulțumit și am dat să plec.

— Te duci la țigani? mă întrebă Dirivici. Stai că merg și eu. Trebuie să le controlez actele.

Am pornit-o alături, prin cîmpie. Țiganii, strîngi lîngă focuri, ne zăriră de departe și o droaie de puradei, despuțai, cu dinți scilpitori și burțile scobite de soame, se repeziră înaintea noastră, ne înconjurară și începură să se milogească să le dăm bani ca să ne cînte sau tulun să joace pentru noi tananica. Strigau și se îmbrînceau, iar cei mai răsarîți încercau să ne cîștige, rostînd mîscări și făcînd mișcări desuclate.

Intre corturile țugulate și afumate, țigăncile privegeau, despletite, o moartă întinsă pe un pod de căruță, învelită pînă sub bărbie cu pînză de sac. O luminare groasă de stearină, înfipțit într-o oală cu nisip, îi lumina obrazul zbircit, o bărbie căzută, orbitele înfundate cu dot bănuți de argint, părul cenușiu, înclcit și fruntea lată și netedă — semn al resemnării și împăcării senine care se statornicește între Bătrînețe și Moarte.

Țiganii, pîcînd din lulelele umplute cu frunză uscată sau cu balcă, îmi luară căldarea din mîini, repezîndu-se cu toții asupra măruntălelor. Bulibașa, cu burta strîmă într-un brîu roșu, cu șalvari de catifea și cîrme de luf încrețite pe pulpi, îi injură, intră în cort și aduse lui Ghica Dirivici, spre cercelare hîrtiile. La urmă, scoase de sub seile trîntite lîngă ușa cortului o sticlă cu rachiu de coacăze și ne turnă cîte un pahărel.

În tot acest timp, o țigăncă tînără, subțire, înaltă, cu brațele încrucișate la înălțimea umerilor, ne privea stînd rezemată de scoartă vopsită în verde a unei cărăci. Ochii îi ardeau ca într-o deșertărie adîncă și fumogasă.

— Cine e? o arătă Ghica Dirivici.

— Îți place, boierule, rîse bulibașa, zău cî-ți place. E a mai frumoașă din satră. Dă-mi mie o baniță de mlăi și o fel cu matală în noaptea asta.

Ghica țirni pe nasul corolat, își trecu mîna prin părul gălbui, răvășîndu-l și se întoarse spre mine, zîmbînd incurcat — se temea, pe semne, ce-o să-i spun Bișcăi.

— Bine, hotărîi el în cele din urmă, mușcîndu-și buza, nervos. Îți dau. Spune-i să vină după mine. Să se țină aproape.

Bulibașa strigă cîteva vorbe în graiul lor repezit și gural și țigăncă înclină capul tăcut.

— Cîc-i gata, boierule, talmăci bulibașa. Ia-o înainte. Da' să fie cîntse pe cîntse.

— Cîntse pe cîntse, repetă Ghica și o pornirăm înapoi spre sat.

Țigăncă se desprînsese încet de lîngă căruța și se luă după noi, fără grabă. O simțeam cum vine în urmă, călcînd cu picioarele goale prin terburile roase și uscate de lună. Creștetul umbrei ei cădea între noi, parcă bătea spre mine și eu mă ferream.

Ghica se opri să-și aprindă o țigară, țigăncă se opri și ea, privindu-ne dintr-o parte, plecată din mijloc, cu părul respirat peste obraji, cu palmele pavăză în dreptul ochilor.

— Cum te cheamă? o întrebă Ghica rîzînd.

Rise și ea, zmucînd ușor din umeri, ca să-și sune salbu din bănuți de tîncice.

— Hai, zise Ghica, făcîndu-i semn cu capul și o luă peste cîmp, spre marginea cealaltă a Lacoviștei unde sticlea, încremenită sub lună. Balta veche — pe fundul bălții se spunea se află două bisericuți, și în noaptea Paștelor, clopotele lor prînd să bată sub apă.

Țigăncă sezu o clipă nemişcată, privindu-mă fix și răsucînd în dinții un fir de lărbă — pe urmă o coti după Ghica Dirivici. Am stat mult și i-am privit cum se depărtau prin picla albăstrie — și decodată mi se păru că aud urcînd din străfunduri glas doigt de clopote. Suna depărtat și trist.

... ..

Cînd veni vremea secerîșului, se porci să bată vîntul de la miazăzi, stîrînd nisipurile dintre Lacoviște și ferma regală, situați la depărtare de opt kilometri.

Înții îi simțiră caii. Lăsați în cîmpie, la pășune, urcază îna-

D-SENE
DE
V. CUPȘA

inte de prînz, în curte, prin rioă, sunînd din picioarele de fier. Speriați, necheazu tremurîți și se îndesau cu buturile în sopron, ca pe vreme de vifor.

Caramet îi scoase din mîdici, le petrecu căpestrate pe după urechi și se uită pe cer pe deasupra salcîmilor. Soarele se învîlsea într-o pulbere galben-cenușie ca rugina. Aerul devenise înțepător, greu, apăsător, apa mortilor nu mai flutura pe coline, se scursesese în pămînt.

— Vine „Calicul”, rosti Caramet. Duhul sărăciei... Ehe, nu-l cunoști, urmă el cu voce submă. O să-l vezi acum. Dă fuga și spune-i Bișcăi să astupo geamurile.

La vestea că se apropie „Calicul”, Bișca se înspăimîntă și ea. Trînti zăvorul pe ușa prăvăliei și se repezi să trîngă storrurile și să îndese cirpe în crăpăturile obloanelor. Văzînd-o cum se zbate să preîntîmpine o primejdie pe care nu o cunoșteam, mă cuprinsă și pe mine firea. Îmi amintii de fîntînă și mă înșopaii în curte, în goana mare, ca să trag claiepe de lemn peste ghizduri.

Cerul, între timp, se întunecase, soarele nu se mai vedea. Zăririle se îngustaseră, gîtuind între ele cîmpia. De dîncolo de zări, din necunoscut, suia în arc înalt, fierbînd, o pînză de nisip. Vîntul, opintîndu-se, o zvîrli peste noi și în urmă se scutură o pulbere fină, ca din săiță. A fost înțitui val. Apoi totuși s-a încurcat Nisipul, ridicat în virtejuri, aluneca zurlit pe acoperișul de tablă al casei și prin stuful de la perdeaua oilor. Suna mărunt, ca mazăricea. Trimbe cenușii, înecăcioase, goane alungate de vînt, se înșurubau în cer, zvîrcolîndu-se, ca să se reverse după aceea, într-o clipă, pe pămîntul încremenit de uscăciune. Furtuna creștea amenințător, pătrundea șuierînd în horn și în burlean, îndola cu troznet salcîmi și se strecura cu valiere ascuțite pe lîngă perți și pe sub uși. Cocosii de tîncice, înfipți în creasta porumbarului, se umflau în aripi, furioși și se izbeau cu pliscurile de fier, în timp ce nisipul cloceea pe arie.

Seara, cînd vijelia se potoli un pic, intră în curte un bătrînel mic de statură, slab cu mărul lui Adam noduros. Ducea cu el o lădiță făstuită, ferecată cu tablă la colțuri. Cîinele îi lătră răgușit, pe urmă sări înaintea lui, gudurîndu-se și fluturînd coada beață. Bătrînelul îi mingieie în treacă pe ceafa roasă de lant și se apropie de prîpsa casei unde isicisem să-l întîmpin, lăilînd un cîntec ciudat :

Bișca, Bișca, tananaua
Bate-o cu nulaua...

Mă gîndii că e nebul și crăpai ușa să-l strig pe Caramet.

— Stai ! strigă bătrînelul și mă opri cu mîna pe clanță. Te duceai să mă prîști, a? Argat ! Ți se varsă firea cînd îl vezi că l se rupe inima de mila stăpînului. Dă-mi o cană de apă să-mi spăl gîtul.

Îi făcui semn să intre în tindă și el se strecură, tropînd ca să se acutură de praful.

— Cine-a venit, acolo Ioane? strigă Caramet din odaie. Ce,

mă, rîniți el către musafir, apărînd în prag, asta-i vreme de cînd lîndat prin sat? La te uită ! se cruci apoi. Magaie ! Mai trîiești, mă căcărează ? ! Mă gîndeam că te-ai prăpădit și n-am venit cu luminare. Ei, drăcie ! se miră încă o dată și se apropie, cu mîna întinsă. Fă lumină, mă Ioane. Aprinde lampa să-l văd mai bine la față pe Magaie Ciutu.

— Uită-te, na, zise Magaie, uită-le să vezi în ce hal am ajuns. Zicînd asta, cu o mîna își strînsese cămașa sub bărbie, cu cealaltă își trase pîdnagi în jos, înghîți o gură de aer și burta îi se umflă, formînd o bosoaică în partea dreaptă, un gheb diform pe care pielea sta gata să-i plezească. Asta de la știr mi se trage, explică. Fîndcă am mîncat clorbă de știr cu vatra. M-am rebegit de soame ca o oaie bolnavă și de rîie și de gălbează. Ai mei, toți șapte, sînt bolnavi de pelagră... Dar tu puteai să-mi trimiți vorbă că orzul tău nu e bun de nimic, nici să-și faci prepeștia cuib în el și să nu-mi mai omoram picioarele din munte pînă aici.

— Lasă, mă, zise Caramet cu glas moale, că n-ai venit de geaba. S-a potrivit bine. Tu știi locul meu de sub pădure. Ei, află că acolo s-a făcut grîul. A dat o ploieică prin primăvară și s-a făcut. O să seot cam nouă, zece băntii la pogon.

— Zece băntii ? ! se holbă Magaie. Păi asta e aur curat și tu ești frate cu dracul. Ia-i dat sufletul să-ți canonească pe lumina aflată și el face să o duci aici tot într-un huzur.

Caramet se încurcă, parcă l-ar fi zgîrlit pe nervi nisipul care fișia pe acoperiș.

— Dă-l-ți și tu. Sau ție-e friică? Dă-l-ți dacă te ține cureașua.

— Îi dau, răspunse Magaie, că m-a ajuns cuțitul la os. Am venit ca să-l dau. La noi, în munții Rîmnicului, moare lumea pe capete mă, ca de molimă. Întii te umfli de nu-ți mai încăpă în piele, te faci cît un butoi, te umfli, te umfli, și la o săptămînă crapă cercurile și sar doagele carencotro. Alții, dimpotrivă, se usuca pe picioare. Te uita la ei și te apucă groaza ! parcă au pămînt în obraji. Paraschiv Doancă, ăla da venit cu mine acum cinci ani, s-a îndopat cu scoartă de copac pînă și-a pierdut mîntile. Era numai piele și ciolan. Venea la mine și se ruga : jugănește-mă, frate Magaie. Adică să-l jugănesc ca să se îngrase. Vai de mama care l-a făcut ! Și val de lumea lui Dumnezeu ! În gară la Mărășești, hoții au prădat un tren cu porumb.

— Trenul ăla, comuniștii l-au prădat, spuse Caramet.

— Nu, de ce? protestă Magaie. Ei l-au adus din Rusia, dacă vroiau să-l împărțeau de la granță. E greu, mă, e tare greu.

— Da, acceptă Caramet, plicisit, peste tot e rău. Hai, treci dîncolo să mîncîni și să te odihnești, că la noapte mergem să dăm grîul ăla jos. Dacă nu-l dau, îl prăpădește tot furtuna.

— Bate vîntul, m-am amestecat eu, cum dracu să cosești pe vînt?

— Stă, răspunse Caramet. Așa-i „Calicul”, noaptea amorțește și dimineața o ia din nou cu dușmănie. Du-te în magazie și adă cosele, nicovale, cîccanul și gresia. Tu, Magaie, culcă-te.

— Măș culca pe undeva, peatară, aici te coace zăduful ca pe-o prescură.

— Întînde-le pe dușumele, l-am sfătuit eu, adie răcoare de dedesubt.

Cît am adus eu cosele și le-am bîfuit, bătrînelul a înșeghebat un pat din patru scinduri. Așternu pe el o pătură veche, iar la căpătii așeză lădița și o deschise ca să presare puțină levănțică pe cămașa de schimb, pe bete și în pacul de tutun pus într-o despărțitură, făcută dintr-o curea pe jumătate putredă, unde ținea și briciul.

Lucrînd, Magaie vorbea fără întrerupere. Îmi spuse că bătea drumul din munții Rîmnicului în cîmpie, de pe vremea cînd era stăpîn aici călălal Caramet, om cu condiție, mîna strînsă și cu nevestă la locul ei, nu ea Bișca, fi-r-ar ea de trei ori afurisită, salagul paraginii, c-o apucă năbădîile dragostei cînd cu gîndul nu te-aștepti.

— Ce haleală dau ăștia pe aici? vru să știe el la urmă. Carne au? Altă dată, la vremea secerîșului, răposatul Caramet, fie-l țărîna ușoară, spînteca un vîteluș și mergea treaba strună. Cînd ai burta plină, într-o pleavă pînă-n gît și nu-ți pasă dacă-ți astupă nările.

Țirziu, cînd vîntul s-a liniștit, Caramet ne-a sculat și am plecat în cîmpie, pe jos. Răsărise luna, Chipul ei plutea în ceruri roscate, nisipul rămas în aer îi înăbușea strălucirea.

Ajunși în capul locului, văzurăm că ieșiseră la lucru și ceilalți oameni care stăpîneau pămînt sub pădure. Grîul mic, abia atîngînd genunchii, era năpădit de neșghină, de stuf și de tăciune, iar coșaii, cu spinăriea frînte, înaintau anevoie sub lumina uscată a lunii. Nu vorbea nimeni, parcă am fi ieșit la furat, se auzea doar șuierul lute al coșelor, opintea gîfilită a bărbăților și, în pădure, departe, scheunatul vulpilor. Pe pogonele vecine, femeile veneau în urma bărbăților și legau mîncușurile în snopi, iar după ele răzuiau mîriștea cu grebla, copiii. Noi trei, însă, eram nevoiți să facem singuri toată treaba.

După ce scoțeam o postată la capăt, ne întorceam și adunam grîul cu furcile în purenie, peste care aruncam cîteva casmale de pămînt, ca să nu-l împrăștie vîntul. În trei ceasuri am culcat un pogon. Aerul îmbibcit de praful de sufoca. Răsălarea do-gora pe buzele crăpate de albia osteneală și încordare, setea ardea măruntălele, ridicam tot și beam cu înghîțituri largi, cum beau caii, apoi far o luam de la capăt, ameții, năucii.

Deodată auzirăm înaintînd țarâsi spre noi bubuitul înfundat al vîntului.

— „Calicul”, am strigat eu înfricoșat. Vine !

— Uh, genu Magaie, secat la lîngurică și se trînti pe brazdă, apăsîndu-și burta cu palmele.

Primul val de nisip șuieră pe deasupra noastră.

— Scoală ! răcni Caramet la Magaie. Ce bîguit?

Da' Magaie nu se mișcă, durerea și frica îl paralizaseră.

Pe lîngă noi trecu o căruță. Venea din sat sau se ducea într-acolo, nu știu. Oștile neunse scîrțiau. Omul de pe capră mina dormind. Dîndrărit, a fost un malădr de grîu, plîngea cu sughițuri un copil.

— Tac!, puile, tac!, s-auzea glasul stîns al mamei.

Izgonit din înălțimi, vîntul căzu pe pămînt, zvîrcolîndu-se. Cîmpia se rotea, cuprînsă în vîrtej. În cerul jos și întunecat se răsturnau stelele, cădeau în gol, altele fulgerau pămîntul. Magaie gemea nelîntrecut. Mă întorsei cu spatele la el, îmi vîltau tîmplele, n-aveam putere să-l mai aud. „Calicul”, zburlînd peste creștetul nostru, făcea să vîiașcă pămîntul.

— Mălucii!, doamne ! scinci Magaie.

Caramet lăsă furca și se repezi la el. Se lăsă, mătăhălos, și-l ridică pe bătrîn în picloare, săltîndu-l cu umărul.

— Ia coasa, strigă. Ia-o cî-ți crap capul. Mă ! — și-l pocii cu pumnii în mîtră.

Magaie căzu înecat, cu un sac plin. Singele îi năvăli pe buze, Caramet îi viri brațul sub cap și-i vorbi din nou, rugător :

FĂNUȘ NEAGU

— Halde, ridică-te. Dacă isprăvim te fac frate cu dracul. O să te îmbogățească. Ai doi copii ologi, cu picioarele moi, țîă face țereli. Scoală-te.

Înhață bota și-i turnă apă în creștet. Magaie se propti în mîini și scuipea o suvîlță de sînge. Apa îi se scurgea în jîrluoaie pe gît.

— Dracul... Dă-mi-l acum. Și argatului. Dă-mi-l pînă nu cîntă cocoul. Iacă, rid de dumnezeu și-mi dau sufletul spurcăciunilor.

— Ce știi tu ? ! strigă Caramet. Nu așa.

— Izbăvește-ne de sărăcie, se rugă Magaie.

— Închină-ți un suflet lui Satan.

— Îi închin. Îi închină și argatul.

Satan, împăvătul negru, zise Caramet, holbîndu-și ochii sub vînt, îi stăpîniul lor, după cum ești și stăpînul meu. Plă-tește-le cu avere și te vor sluji pe pămînt.

— Să semene picioarele mele cu ale tale, stăpînc, strigă Magaie, în timp ce „Calicul”, orbîndu-ne, trecea, într-o zbatere cumplită, peste noi. Părea că în noaptea înecată de lună, trenuri, venînd din toate marginile lumii, se întîlneau acolo în cîmp, în preajma noastră, ciocnîndu-se. Iar din aceste troznete, bufnituri, mugete, se răspîndea un miros arad de cenușă. Nisipul era cenușă și îneca toate vadurile cîmpiei.

Ameții, cu mîntile rătăcite, ne-am țirțit pînă în marginea Bălții și acolo ne-am țivărit goli în nămolul puturos, ca să în-fărim jurămîntul de credință cu dracul. Ne bălăceam în duhoarea ca de pucoasă, și Magaie era fericit. Mîe îmi era numai friică și frig.

— Oco, gemea Magaie, o să fim bogăți.

Caramet, stînd pe mal, ne privea și ridea.

Al. Andrițoiu

DIMENSIUNI

La creasta cu nămeții, la munții cu aluviu
cum mie dor de fluvii, mie patimă de fluvii.

La piatra cu simboluri de zbor și de îndemna
mie dor de ape grele ce duc cetății de lemn.

Dar tot așa, la fluvii cu spumele cărunte,
mă înflorește dorul de întoarcere la munte.

Trăiesc sub taina albastră a zărilor adânci
migrația rotundă-ntre ape și-ntr-o stincă.

De sus în jos și iarăși în sus, prin intervale,
ca aburii spre noaptea și noaptea spre valuri.

Se face apa stincă, de-alta dor, pe cind
prin muntii se face stincă o delță, murmurând.

De unde oare-n mine, din zone-ndepărtate
se-mbrășară fluvii și roci, cunoscute?

De unde împletivea cu plămăzuri și voci
trimisă apei suple dinspre-austiere roci?

E-un joc secund, se pare, ce printre gene-mi scapă
un joc cu minerale-nstemat și cu apă.

Dar nu e joc. E însăși deplina limpezime
de-a cere înălțimea, n raport de profunzime.

Am învâțat, prin secol, lângă bogate frunți
să mă strădăd în ape, să mă-nțeleg în munt.

Ca mîine, de la fluvii o să migrez la mare
și de la piscuri medii la piscuri tutelare.

cu grijă cugetării, prin vreme, să-l deschid
adîncuri și-nălțime, în spirit de partid.

DIALECTICĂ

Pe-un picior de plai
și simțitate
arborii din Mai
cer eternitate.

O! atît azur
fîi inscrie nimbul,
că se-oprește pur,
să-i admire, timpul

Cu arome-n duh
și profil subțire,
floarea din vîzduh
într-o nemurire.

Reperpetuat,
ciclu de culoare,
tu aduni, curat,
fructu-n aerinare.

Legănînd lumină
peste toată zarea,
vînturi și albină-ți
fac încrucisarea.

Rădăcini-conducte
scot din lut delicii,
floarea cere-n fructe
zroaspate calicii.

Rădăcina dură
sfredelește-n marnă,
iar în floarea pură
fructa vînde carne.

Într-un vînt stîrînit
cad petale — spumă.

Iată, o-a jertfit
biata floare-mumă.

Jertfă și mormint
pea frumoasa floare,
căci un fruct născînd
suferă și moare.

Fructul s-a născut
Făt Frumos din lacrimi,
cu lumina scut
și cules din datini.

Cu obraz frumos
și semințe-stele,
fructul e-un primos
al libertății mele.

Nici nu am văzut
cum își crește sporul
ieri a fost trecut,
azi e viitorul

În făptura ta
farmec și pudoare-i
ca-ntr-un sin abia
înflorit fecioarei

De la patru zări
Cerv-i pune lectici.
O! mișcări, mișcări
timpii dialectici.

V-a armonizat
Fructul, fu naturii,
arde parfumat
sub strălucul gurii.

EURITMIE

Iată, azi, prin sînge cum luna-mi trece
ca pe-un cer fluid ce, plîcînd, revine,
sînge am de aur și-n el petrece
setea de tine.

E-nlăuntrul meu înzestrat cu luxuri
selenar de clar și chenar mișcării.
Luminez grădini și agit în fluzuri
apele măriti.

M-am mutat mai sus. Și, mirat, Selenă-și
pune zborul meu încrustat cununii.
Aș putea s-ating cu un deget lenes
cearcămul lunii.

Nu-mai tu nu crezi că mă-nalți pe-o scară
modelată scump de o dată albastră?
Tu mai crezi și azi că tristeți uceră
dragostea noastră.

Doar strălucul tău mai frumos ca-n carte
frunții mele din, uncoi Sahare,
S-a retras placid, surghiunind departe
cercuri polare.

Am primit, cîndva, la ospăt, norocul.
Vin i-am dat și-un crin, murmurîndu-i arii,
ca poet nativ ce mă joc de-a facul
și de-a ghețarii.

Dar acum, cînd tu mi te vrei despotul
și prin sînge-mi vreau să-mi aduci furtună, —
te anunț, din timp, că prin mine-totul
clar ca de lună.

Optimist mereu, gospodar al clipei,
eu prin sine-mi urc și mă simt asemeni
c-un destin zăcut care, dat aripei,
ride de cremeni.

Iată iar prin sînge cum luna-mi trece
tu te-ai dus, mințind. Eu, bogat prin mine
sînge port de aur și-n el e rece
umbra din tine.

Al rămas refuz al luminii pure,
mă te schimbă mereu ca la margini marea.
De la gleză-n sus vei păstra conture
vagi ca ultiarea!

MÎHNIRE

Se tem culorile. E, Anu, timpul
menit să suferi chinuri sterge-ți tine,
căci m-ai lăsat uscat prin anotimpul
cu pomi posaci plîmbați pe serpentine

Si-am vrut să-ți zic: „Pe brațe lasă-te-mi!”
La lacul orb ce n-are bărci, nici unde,
ci vorbește, olt-la-la, se tem
că n-ai să-mi dai răspunsul de niciunde.

M-au ris, din jur, arinți reci și-alunii
rădînd cîmă stîi și astăzi. Anu, turn
în desfășurarea soarelui și-o lunii
la ceas de aur și la ceas nocturn.

În cinstea ta, eu tot aci-nserei
cu lacrimi de-o lumină palatină
ca voua plîns în Bacciserai
sau strînsă-n lacrimaria latină.

Unde te-ai dus, mințind, unde te-a dus
nesocotit și prost, micăpo, pasul
de încă vîntul alb nu m-ai adus
vreo uste despre unde ți-e popasul?

Ci sufletu-mi, cu largă înmuiere,
și-a zis să nu mi te mai port brătară
și-apoi să-ți uit strălucul de muieră
ca un tnel pierdut în altă țară.

Căci sufletu-mi, în vîntul simțuera,
se-adună iar și-mi spune, pus pe glume,
să mi te uit și să te-ntinuc, uera
pierdut ca un tnel în altă lume!

ARIPI

Cu vîrful aripelor — marile păsări strădu
uncoi creștele dure — și creștele cîntă.
Vestea aripelor sună melodiasă prin aer
ca-ntr-o cutie de rezonanță.

Am vrut să văd curcubeul de-a-proape, în zbor, prin nuanțe.
Am vrut să-atinga frumusețile norilor Cyrus cu mina.
M-am vrut

poet ferici, vizitînd Constelația Lyrei,
căci poate așa sint menit: suzeran înălțimilor,
iar zborul mi-e jelul de-a fi și mi-e simțul al șaselea.
Aripi visam și-mi părea că în mine, în suflet,

îngemănate, simetrice cresc, în perechi și în statură.
Umerii calzi mi-și privesc cu mîndrie — așteptînd
bogă să-mi deschidă mijlocul zborului albe.
Nu am greșit cînd m-am spus că în mine zăcesc

stoluri de aripi lăuntrice. Că-n sinea mea am
o colonie de aripi, îndrăznețe și gemene.
Fie-mi deci zborul înalt. Altitudinea veacului
eu s-a atîng necestat. Și asemeni drapelului
noile-mi aripi să-arat, sărbătorește, prin aer
un liman așteptat de popoarele globului.

Am vrut să-atinga frumusețile norilor Cyrus cu mina.
M-am vrut poet ferici, vizitînd Constelația Lyrei,
căci poate așa sint menit: suzeran înălțimilor,
iar zborul mi-e jelul de-a fi și mi-e simțul al șaselea.
Aripi visam și-mi părea că în mine, în suflet,
îngemănate, simetrice cresc, în perechi și în statură.
Umerii calzi mi-și privesc cu mîndrie — așteptînd
bogă să-mi deschidă mijlocul zborului albe.
Nu am greșit cînd m-am spus că în mine zăcesc
stoluri de aripi lăuntrice. Că-n sinea mea am
o colonie de aripi, îndrăznețe și gemene.
Fie-mi deci zborul înalt. Altitudinea veacului
eu s-a atîng necestat. Și asemeni drapelului
noile-mi aripi să-arat, sărbătorește, prin aer
un liman așteptat de popoarele globului.

ZEFIRUL

Primăvară.

Facea e la o auzilitură de băț.
Inamicul însă contraatacă. De mai bine de două
ore contrastă. Plînă cu obuze. Iar cu urlu în plina
receptorului: chem într-una punctul de comandă
al regimentului. În bordel, lumina vînată a zilei pă-
trunde print-o deschizătură. E mai mult întineric
decît lumină. Rămîi, comandantul batalionului geme
și țipă la mine: „Mă, dă-mi „Zefirul” că te ucid!”
Iar „Zefirul”, punctul de comandă al regimentului,
nu răspunde.

Plouă cu obuze. Pămîntul se clatină ca o navă
în plină furtună. Urlu cît mă ține gura:
— „Zefirule” mă auzi? Mă auzi? Sint „Laleaus”.
„Zefirul” nu mă aude. Legătura n-a fost încă res-
tabilă. Iar comandantul mă amenință că mă împu-
șcă dacă nu-i dau „Zefirul”.

Un soldat năvălește în bordel și raportează că
tanecurile inamicului au pătruns în flancul compa-
niei infan. Alb la față, cu bandajele năclăite de
sînge, comandantul părăsește adpostul. Din prag,
mă amenință din nou:
— Auzi, te împușcă dacă nu-mi dai legătura cu
„Zefirul”.

Dacă nu l-aș cunceaș! Mă amenință ori de cîte
ori legătura cu regimentul se intrerupe. Nu ame-
nînțările lui mă neliniștesc, ci altceva! Filimon, a-
futurul meu, a plecat pe „fir” să restabilească lega-
tura și nu mă dă nici un semn de viață.
„Zefirule” mă auzi?

Ce-o fi cu Filimon? Nu cumva? Atunci ar fi al
treilea transmisionist în ultimele zile. Bătălia se
desfășoară cu aceeași intensitate. Pămîntul nu se
mai poate opri din cutremurul său. Plouă în bor-
dei cu țîrînă. Eu urlu într-una, dar zadarnic. Auz,
în schimb, foarte aproape, burulul tanecurilor hite-
riste. Ce-o fi la compania infan? Și într-ocolo lega-
turile sint rupte. Să mor strînit de șerilele unui
tanec? ! Urlu în plina receptorului:
— „Zefirule”!

Încetinesc! Pe fir aud o voce de femeie. Și mi
se pare că auzesc. Incidat îmi trag una cu recepto-
rul în cap. Dar vocea femeii persistă. Rămîne pe
fir la fel de gîngășă și nefirească.
— „Zefirule” tu ești? Insist eu.
— Eu sint „Zefirul”.
— „Zefirule”, tu ești?
— Eu sint „Zefirul”, îmi răspunde același glas
subțire de femeie.

Ce-i cu mine? Știu că toți transmisioniștii punctu-
lului de comandă sint bărbați. Și dîintr-o dată o fe-
meie: un glas cald de femeie... În nebunia explo-
ziilor... în plină contraatac al inamicului... cînd plînă
și vîzduhul se retrage speriat de urletele soldaților.
O voce de femeie, aici, lângă urechea mea.
O da, da, auzesc. M-au zăpăcit exploziile obuzelor.
Sau poate că tot strigînd „Zefirul”, am prins, prin
cine știe ce minune, însuși glasul zefirului...
— „Laleaus”! De ce taci? „53” de la noi vrea
să vorbească cu „53” al vostru.

Nu, nu auzesc. E o femeie. De fapt, acel „53”,
pronunțat energic, m-a trezit din scurta mea ză-
păceală. Răspund:
— Imediat!

Ies din bordel în tranșe. După cîțiva pași, mă
opresc. Doi soldați, însoțiți de șeful statului major
al batalionului, aduc cadavrul comandantului. Mă
retrag în bordel, urmat de ceilalți și automat,
apuc receptorul. O clipă, ezit: să raportez sau nu?
Dar trupul plin de sînge al comandantului zace la
piciorarele noastre. Cuprîns de un acces de violență
raportez:
— „Zefirule”, aici „Laleaus”, „53” a fost omorît!
Vocea de la celălalt capăt nu-mi răspunde. Și-mi
dau seama că am fost rău, dur, cam speriat o fe-
meie totuși, nu mă pot îmbuna. Strig cu aceeași
vîntă:
— „Zefirule”, m-ai auzit? Răspunde-mi!

Aud pe fir un murmur de copil și înțeleg că am
fost auzit. Îi întind receptorul șefului de stat major
al batalionului. Nu-i aud ce vorbește. Mă uit năuc
la trupul comandantului și nu-mi vine să cred că
bărbatul ăsta voinic și îndrăznet nu se va mai ri-
dica niciodată în piciorare, Bătălia n-a înecat. Pă-
mîntul continuă să se legene. Plouă cu țîrînă peste
fața albă a comandantului.

Șeful statului major îmi spune că a fost numit
comandantul batalionului. Părăsește în grabă bor-
delul. Rămîi singur. Duc receptorul la ureche. Aud
din nou glasul ei: vorbește cu telefonistii celorlalte
subunități. Pe cablu, glasul primăverii, glasul zefi-
rului, iar la piciorarele mele cadavrul comandant-
ului.

Inamicul a fost respins. Frontul restabilit. Co-
boară peste linia frontalului un amurg de primăvară.
Coboară parcă din adîncul cerului, de acolo unde

obuzele n-au putut ajunge. Îngropăm pe coman-
dant. Pe un dîmb, la vreo cincizeci de metri de
bordel. Eu nu sint acolo. Am ordin să stau cu re-
ceptorul la ureche. Dar mă gîndesc la comandant.
E primăvară, iar pacea-l a o zvirilitură de băț. Ori-
cînd e greu să mori, dar acum, parcă-l și mai greu...
Opașul luminează temerul bordelului și umbrele
lui mă neliniștesc. Nu mai vreau să fiu singur. Cu-
rînd apare în bordel noul comandant. Caldă greu.
Obosit. Indurerat. E urmat de ajutorul meu, Fil-
mon. Amîndol tac. Olfiterul se așază la masa de
lucru. Privește o clipă harta, apoi adoarme cu capul
pe masă. Filimon își întinde manta pe locul unde
înainte zăcuse trupul comandantului. Își asternă să
doarmă. Se uită obosit la mine, iar eu, nu știu
de ce, îi spun:
— Știi, la Punctul de Comandă se aude o față...
— Și? Mă întrebă el clătîndu-se.
— Cum și?! O față, o femeie...
— Și?
— Filimon mă măsoară cu niște ochi singurii și um-
bră din tine.

— „Zefirule”, aici „Crivățul”... Control.
— Control, „Crivățule”!
— „Zefirule”, aș vrea să te întreb ceva...
— Trezar. Ce-o fi vînd și bieglu ăsta de la „doi”,
de ce nu-și vede de treabă? A făcut controlul,
gata... Mă pune și întrebări în afara regimentului...
— „Zefirule” cum arăți? Ești draguță?
E din nou tăcere. Mi se pare că aud inimile tutu-
ror transmisioniștilor din preajmă. În cele din
urmă, Valentina răspunde:
— Așa cum arăți, să știi că nu sint de nasul tău...
Izbucnesc în ris transmisioniștii. Rid și eu.
Doamne, parcă n-am fi pe front.
— „Zefirule”, cîți ani ai? Întrebarea e a unuia
de la branduri.
— „Zefirule”, nu-i răspunde o sfătuitoare cel de
la „Unu”. „Mesteacănul” e un afelemat.
— Băieți, am năusprezece ani!
— Sint un transmisionist „bătrîn”, nici cînd însă ur-
rechea mea n-a auzit o convorbire mai frumoasă.
Aș vrea să-i spun: „Știi, Vali, și eu am douăzeci
și unu de ani!”

Trei obuze grele răscolesc pe neașteptate flancul
drept. Cel de la „unu” raportează cu o voce nes-
pus de părintească:
— „Zefirule” să nu-ți fie teamă. Obuzele au ex-
plodată la noi la „Salcimul”. Nu-i nimic grav. Uite
„53” al nostru vrea să vorbească cu „53” al vostru...
— Ți-l dau, „Salcimule”!

Apoi Valentina n-a mai venit la telefon. A fost
înlocuită. Acum pe fir „patrulează” glasul urșuz al
sergentului major Tudorache. Am simțit deodată o
sîrșeală în tot trupul. Îl trag un picior la Fil-
mon, îl trezesc, îi fac un semn că trebuie să mă
înlocuiască. Înjură. Cască. Nu-l încîntă schimbul,
dar se ridică. Îmi la receptorul. Iar eu trec în locul
lui, închid ochii și o simt pe Valentina lângă mine...
Îi simt răsufierea caldă... răsufierea femeii... a zefi-
rului... și adorm pe locul unde înainte zăcuse ca-
davrul comandantului.

flați de oboșeală. Am senzația că nu mă înțeleg.
Spun:
— Nu vrei să-i auzi vocea?
— Ce să-i aud?
— Vocea. Are o voce dulce.
— Dulce, zici? Filimon cască ostent. Da, vocea
femeii e dulce. Cască din nou. Se întinde apoi pe
locul unde înainte zăcuse cadavrul comandantului
și, întorcîndu-se cu spatele la mine, adoarme bu-
tean.

Ar trebui să mă supăr, dar n-o fac. Rămîi cu
gîndurile mele. Liniștea-i și mai adîncă. Mă simt
de parcă m-aș pregăti pentru o mare aventură. Și
asta mă tulbură. Cuvintele dragoste, iubire, îndră-
gostit, îmi umbliă prin minte ca niște tainice avi-
oane de recunoaștere. Biziful lor mă tulbură, dar,
în același timp, mă și atrage. Mă gîndesc la ea și
aștept să-i aud glasul pe firul care ne leagă. Un
singur fir leagă batalioanele de inima lor — punct-
ul de comandă al regimentului. Aud:
— „Zefirule”, aici e „Salcimul”. Control!

Recunosc glasul telefonistului de la batalionul
„Unu”. Iar ea răspunde cu un ton firesc, blajin,
de parcă nu ne-am afla în război, ci sub acoperișul
primitor al unui cămin oarecare.

PATEFONUL

Mă simțeam obosit ca o zi de iarnă în pragul pri-
măverii. Și mărsăluam. În noaptea, lumina dia-
bolică a caselor în flăcări. Mărsăluam dormind
în piciorare, iar noaptea, minată din urmă de rotația
pămîntului, trecea prin noi și printre noi.
Mă simțeam obosit de parcă aș fi trecut prin
toate războaiele istoriei. Și mărsăluam dormind în
piciorare, iar din cînd în cînd mă trezeam zguduit
de acel strigăt: „Ferește piciorarele!” care, trecînd
de al soldat la altul, se transforma de-a lungul
colanilor într-o melodie stranie, tulburătoare. Cînd
melodia ajungea la mine, o împlinam și eu cu
strigătul meu, stînd cînd în clipa aceea trebuie să
mă feresc, că sub piciorarele mele se cască o groapă

sau o baltă sau dracu’ știe ce altceva. Mărsăluam
dormind, strigam „Ferește piciorarele!”, ca apoi, să
aud ca într-un vis serpierea melodiei născută de
glasul răgușit al unui soldat necunoscut.

Nu știu, visam sau nu, dar în sufletul obosit se
aprinse dorința de a mă opri și a asculta muzică...
o muzică adevărată... la fel de adevărată ca și
războiul.

Mărsăluam, ochii-mi erau închiși sau deschiși,
strigam „Ferește piciorarele!”, săream mecanic
peste ceva să nu mă împiedic și dormeam să ascult
muzică... o muzică adevărată... adevărată ca
moartea.

Mărsăluam, și gîndurile, fără voia mea, se călă-

toareu pe toate lungimile de undă în căutarea mu-
zicii. Îmi aminteam de numele unor compozitori
celebri, titlurile unor opusuri celebre. Nu-mi amîn-
team însă de un sunet, de o fărîmă de simfonie...
de un motiv odihnitor și fermecat. Un motiv! Să-l
aud, iar noaptea înconjurătoare să se transforme
brusc într-o uriașă sală de concerte. Să-l aud, iar
fiacărită ce le văd dîntînd peste case să se trans-
forme brusc într-o uriașă orchestră.

Mă simțeam obosit ca un om. Și dormeam să mă
opresc sau să nu mă opresc, dor să ascult muzică...
o fărîmă... un motiv. Dar mărsăluam dormind
Strigam „Ferește piciorarele!”, deschideam pentru
o clipă ochii, îi descopeream pe cei ai războiului.

Apoi, cînd ochii mi se închideau înapoi, gîndurile
porneau iarăși, și mai năvalnic în căutarea muzicii.
Dar căutările mele lăuntrice și haotice ca o retră-
gere în debandadă, se loveau în neștiri de perieți
tranșelor, de blindajul tanecurilor, de cerul aviaco-
lor, (de colivia de foc a războiului). Și „Ferește
piciorarele” rămînea singura melodie pe care o des-
lueam și care plutea deasupra capetelor noastre
ca o pasăre binefăcătoare.

Mă simțeam obosit. Și dormeam să mă opresc și să
ascult puțină muzică... Ait de puțină cît scîlpira
unele stele căzătoare, căci știam că mă voi odihni.
Apoi, am uitat de această dorință. Nu știu după
cît timp, nu știu la ce oră de zi sau de noapte,
ne-am lovit de inamic. Din mars, am intrat direct
în luptă. Și oboșeala se pierdu în mine ca o amîn-
te nepăcîntă. Iar dorința aceea mică cît un bob
de grîu de a asculta muzică fu spulberată o dată
cu explozia primului obuz. Bătălia ținu o zi, sau
poate o noapte, sau poate o viață, nu știu. Știu,
însă, că după asta noi ne reluarm marșul. Mărsă-
luam dormind. Iar într-un amurg de toamnă,
întravîm într-un sat maghiar, imediat după ce hit-
leristii fugiseră. Ni se dădu ordin să ne răsplîdim
prin casele părăsite și să ne odîhnim. Impreună cu
cel din grupa mea intrai într-o odale devastată.

Deodată, zării într-un colț un patefon. Și dorința
de a asculta muzică se aprinse în mine. Mă bucuram
de parcă mi-as fi amintit cum se face dragoste. Mă
repezii la patefon ca la o femeie care mă aștepta
de mult. Descoperii pe discul patefonului o plăcă
parcă avuam pregătită pentru mine.

— Ce ziceți, băieți, ascultați puțină muzică?
— Cum să nu, mormăiră obosiți cel din jur.

Îmi pusei arma și rașita de o parte. Mă lăsaș
într-un genunchi și învîrtii manivela arcului. Era bun
arcul. Invirtam, și ametit de bucurie, trăgeam cu
coada ochiului la tovarășii mei de arme. Își lepăda-
seră și ei armele, rașitele și se întinșeră pe po-
de, arătîndu-se, anfile, gata să asculte. Iar eu mă
simțeam nespus de ferici: patefonul era bun. Îl
declanșai cu grijă, discul începu să se rotească.

— Două schițe
de HARALAMB ZINCĂ

apoi așezai acul pe liniile negre ale plăcii. După
asta, mă așezai turește, îmi încrucșai brațele ca
un școlar silitor și, instinctiv, închisei ochii gata să
trăiesc din plin izbucnirea muzicii. Se auzi mai
întîi hîrîitul specific patefonului, apoi sunetele
măiestre ale unei viori. Imediat însă sunetele viorii
fură acoperite de citeva hohote de ris. Deschisei
ochii și mă holbai nedumerit la patefon. Acul
smulse din nou plăcii sunetele unei viori, urmate
de aceleași hohote batjocoritoare. Înarmurii. Pe mă-
sură ce violonistul încerca un motiv din Paganini,
hohotele de ris închise în placa aceea neagră ca
fînt-mormînt se întăreau, deveneau nebunești,
acopereau cu niște chiote barbare muzica alt de
mult rîvnită.

— Oprește-l! uria cineva la mine.

Nu-l oprii. Mă uitai neputincios la cel din jur. Îi
vedeam nu numai obosiți, ci și dezamăgiți de des-
coperea mea. În vremea asta, hohotele de ris con-
tinuau să-și bată joc de violonist.

— Oprește-l o dată!

Îi oprii cu un gest de deznădejde. So lăsaș brusc
o tăcere odihnitoare. Mîhnit rîdeai plăca și începu
s-o cercetea ca pe o armă secretă. Și lucrurile mi
se limpezii dîintr-o dată. Pe eticheta rotundă a plă-
cii, scria în limba lui Mozart și a lui Beethoven:
„Jidanul cu vicara”. „Muzică distractivă pentru
soldații germani!”

— Și era unica plăcă a patefonului!

COLECȚIVUL STUDENȚEȘTE

Activiză la două cenaculi literare studențești din București. Este vorba despre cel de la Casa de cultură a studenților („M. Eminescu”) și cel de la Facultatea de filologie („G. Coșbuc”). Mărturisesc că în aceste cenaculi literare domină un climat de laborator, de conlucru și interes comun îndreptat către lucrări de calitate. Cenacul „G. Coșbuc” își ține ședințele de lucru din două în două săptămâni și se caracterizează prin cultivarea unei atmosfere antrenante, constructive și de neîncredere sinceritate. Participarea la ședințele cenacului e tovarășilor prof. G. Ivașcu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, I. D. Bălan, D. Micu, Vasile Sandu și a altora este de un real spirit și folos tinerilor talente. Cenacul „G. Coșbuc” se poate mândri cu câteva nume noi care promit „altitudini” frumoase. Amintim pe G. Nastac, Victoria Dragu, Șt. Dimitriu, Gheorghe Andric, Paul Tutungiu, M. Elin. Evoluția unora dintre cei amintiți a început să se oglindască în revista „Lucașfăruș”. Un student care merită multă atenție, având un deosebit talent, dar care nu s-a afirmat încă suficient în presa literară, este Ion Andreiță. Dată cu sensibilitate și vigoare, a realizat până acum câteva poezii de reală frumusețe. Ion Andreiță a publicat și în revista „Lucașfăruș”, dar atât de rar încât a trecut aproape neobservat. Viad în el un virtual „nume nou”. Mult, încă mult, are de vădit cu sine însuși Ion Butnaru care,

Fotografia de ARCADIE PERCEK

Vom face loc, la începutul rubricii noastre, versurilor ce îndreptățesc speranțe în dezvoltarea literară a autorilor, aflați, cei mai mulți, în perioada primelor cărți. Publicarea conține și stringerea prietenască de mână, la început de drum.

PARTIDUL MEU Mi-e dat să umblu drumuri neumblate, / Cu tine în-a-mi pară-att de greu / Căci drumul tău e vâlcuș drumul meu, / Și-n toate călăra-mi ești, în toate, / Căci drumul tău e spada ce mi-ai dat, / Și-n toate făcându-mi ești o spadă, / În zări, semin, începe să se vadă / Feste lăzării tău-mi ești o spadă, / Și-n toate în portul tău de aur / Alăta nave-n zori, și-n orice navă / Sînd-vor să-ți izbînzir, purtate / Prin văzduh, cîntă-vor imn de slavă.

AMFORA Mi-e anfora inimii plină / De cîte-am văsat și-am trat / Omule, vino gîndindu-mi Cînt herbe / Într-un vîntul vîrjii, / Și dacă pe fundul, / Legii / Se-adîncă și arde mai tare, / E semn că lîsat-am și lacrimii, / Fărîna de lut, și sudoare.

Titu Andronic

PERFECT SIMPLU... Chiar acum coborî / Din vacheta Marte-Pămînt, / Pe-o adiere astrală de vînt, / Și, ca să nu viu cu minile goale, / Ti-aduce papirusul viselor tale. / I-am găsit în muzeul cu noștă / Al planetei Marte, / Printre cele mai noi și mai frumoase cărți, / Critici înarjimi spun că este / Un nemișciment gen de poveste, / Iată, și l-am adus, / După ce, curios, l-am tradus. / În semn de omagiu / Îți dăruiesc această carte / „Biografia planetei Marte”. / Citește-o și dă-o mai departe, / Pe aripile de cînt, / Frate Pămînt!

Ion Dumitru - Ștăruș

CUNOȘTERE De fiecare lucru mi-apropii mîna lin / Și-n pe-dol palpei aspre se-ascru, adînc, contururi. / Așa fîu este firea, și-og gestul meu, de-a lucruri / Rîvesc la dăruire și uit să mai revin. / Fărîm, astîl, în jururi de fiecare dată, / Și urma mîinii mele, întipărită în drum, / Sîclegea voinjime în toate, după cum / Și-n palma mea sîmîna o lume adîncă.

Constantin Călin

LIMITĂ Se-aude zgomot de copită / Și-n lătuți zar, mi se desfac / Co-afetea buruii ivite / Fac ape, puzii și stîle fac, / Tînesc mereu din inerci / Și cale pe legile oprie. / Mai poți tu, oră, să mă ții / În dansul tău de circuite?

Constantin Știrbu

Tiberiu Cristescu: De la d-ta ceream mai multe, tocmai pentru că ai mai fost publicat de revista noastră. Interprețările sînt cîteodată rodnice, dar d-ta ai reînceput să scrii prin a „morțiză”, pe de o parte, și prin

deși publică de mult timp, nu s-a conturat suficient, registrul său de idei fiind însă redus și utilizat pînă la istovire. O sugestie am avea și pentru Victoria Dragu (care, de altfel, își caută un timbru propriu, în sensul că trebuie să renunțe la influența Magdelei Isaacs).

Constantin Nastac are de luptat cu lungimile și golurile în poezie, umplute cu explicații intelectualiste, adeseori livrate. Ștefan Dimitriu dă de prea mult ori impresia unui sentimental factice. Scrierile noastre, acceptabile, dar l-am vrea mai robuste, mai profunde.

În altă ordine de idei, să amintim faptul că schimbul nostru de experiență cu cenacul ieșean s-a dovedit a fi de un folos real. Scrierile în continuare la astfel de acțiuni care sînt deosebit de fructuoase pentru tinerii poeți-studenți.

Cenacul „M. Eminescu”, de la Casa de cultură a studenților, are un caracter mai larg, dacă ne referim la numărul și proveniența membrilor, dar rezultate mai puțin convingătoare. Spre deosebire de cenacul „G. Coșbuc”, unde discuțiile au o înaltă tonalitate superioară, interesantă, aici, la Casa de cultură, se ajunge uneori la infatuări, la discuții lipsite de maturitate, vizînd numai rarori de interes. Nota apologetică a discuțiilor din unele ședințe nu sprijină cu nimic pe începătorii în ale scriurii. În una din ședințele trecute a citit versuri studentul Florin Rădulescu. Poeziile erau prozaice și atemporale, influențate în rău de poezia „modernă”. Luările la cuvînt au născut slăbiciunile versurilor.

În general, unii tineri poeți-studenți ezită în explicarea mai clare a universului lor sufleteș. Registrul de fapte, idei și imagini este încă sărac la unii dintre ei. Dar toate acestea nu alcătuiesc aspectul general al cenacului „M. Eminescu”, a cărui activitate s-a concretizat recent într-o culegere de poezii.

Casa de cultură are suficiente posibilități de a organiza seri reușite de poezie. Dar majoritatea întîlnirilor tinerilor scriitori cu cititorii au fost extrem de slabe: de cele mai multe ori, sala era goală, studenții de la institute și facultăți neștiind de fapt că acolo se citește poezie. Aceste întîlniri, mai bine organizate, ne-ar ajuta foarte mult în verificarea scriurii noastre. Or, e penibil să citești în fața cîtorva tineri care și ei se află poate împotriva în incinta Casei de cultură. Trebuie înmulțite șezătoriile literare și întîlnirile membrilor cenacurilor studențești cu iubitorii de poezie, cu condiția ca asemenea manifestări să fie organizate cu mai mult simț de răspundere.

Am semnalat aceste aspecte ale vieții cercurilor literare studențești, avînd convingerea intimă că studenția constituie în anii noștri un mediu propice dezvoltării tînarului scriitor (mai ales că azi numai cei lipsiți de voință nu învață!), afirmării și desăvîșirii personalității sale.

Ion Crînguleanu

Stîngăciile începătorului se manifestă mai mult sau mai puțin evident în cadrul cercurilor literare ieșene.

Sinceritatea opiniei tovarășilor săi îl ajută pe tînarul creator, care trebuie numai să aibă curajul de a-și face, ca și spun așa, o radioscopie în public. Studenții ieșeni au înțeles în general care este rolul criticilor într-un cenacul. O ședință de lucru a cercului literar „M. Eminescu” de pe lînga Casa de cultură a studenților l-a făcut pe un tovarăș scriitor din București, care a participat la discuții, să remarcă această atmosferă laborioasă, care a căpătat atribute de fermitate și fervoare atît în ceea ce privește creația artistică a membrilor cercului cît și discuțiile purtate.

Un alt cerc literar studențesc este „N. Labiș”, aparținînd facultății de filologie. Are un caracter mai teoretic, ca urmare a unui contact mai strîns cu cadrele didactice, ceea ce facilitează o atitudine mai autocritică a tînarului poet-student față de lucrurile sale. Tovarășii lector

Al. Husar dă indicații de măiestrie, fiecărui începător, atît în gîndurile de lucru, care se țin o dată pe săptămînă, cît și în pauze, după orele de specialitate.

La cele două cercuri, participă cam aceiași membri. Din această cauză s-a pus de mai multe ori, pe bună dreptate, problema contopirii tuturor forțelor într-un cerc puternic. Ceea ce este interesant a fost că participarea la discuții e unanimă, în ambele locuri. Deosebirea e că cercul literar „M. Eminescu” e mai apropiat de revistă, fiindcă dincolo îndrumare a secretariatului filialei, prin tovarășii H. Zilîeru, iar cercul „N. Labiș” este mai apropiat cadrelor didactice din Universitate.

Lupta pentru consistență în poezie se manifestă din plin în discuții pline de entuziasm, dar și prin rezultatele acestor discuții. Poetii apreciați de cenaclisti (Laurențiu Ciobanu, Adi Cusin, Carmen Tudora) s-au aflat cunoscuți deja prin poezii care au văzut lumina tiparului. În cenacurile studențești din Iași s-a luat atitudine împotriva tendințelor spre un simbolism extravagant, fără adîncirea semnificației realităților descrise (vizibilă extravaganță la Adi Cusin), față de facilitatea, lozincă (cei drept, mai puțin totuși în ultimul timp, dar prezente încă în Chiriac de pîldă), ca și de folosirea unor formulări stufoase și grandilocvente. Aglomerarea de imagini care duce la diminuarea emoției se întîlna frecvent în poezia mea dintr-o anumită perioadă. Poezia devenea în acest mod rece, „construită”. La alți colegi, precum Cezar Ivănescu și Laurențiu Ciobanu e necesar, de asemenea, un mai sever autocontrol. Conventionalismul, idilismul „propriu ieșean”, și din ce în ce mai puțin „ieșean” — căruia din păcate „Iașul literar” i-a făcut cîndva concesii — se pierde o dată cu definirea particularităților stilului individual.

În curs de a se defini mai bine ca individualități distincte, poeții mei am ales în mod special exemplele negative, tocmai pentru că exigențele sînt mai mari în cazul lor, manifestate posibilități multiple de a comunica în imagini ceea ce sensibilizările lor selectează din realitatea înconjurătoare. Ajutorul pe care ni l-ar putea da revista „Iașul literar” este necesar tocmai în acest sens. Contactul cu revista ar putea fi mai strîns prin participarea secției de poezie la ședințele cenacului facultății de filologie. Tovarășul F. M. Petrescu, care reprezintă această secție, nu a venit însă deocînd o singură dată în doi ani la o astfel de ședință. Poeziile propuse de H. Zilîeru și M. R. Iacoban, din partea conducătorii cercului literar de la Casa de cultură, nu sînt întotdeauna opere de pîldă, ceea ce este deosebit de important. El însuși tînar responsabil secției de poezie nu răspunde tineretii celor din cenacurile studențești — și de aici o oarecare distanță, pe care fiecare o judecă cum vrea.

Mariana Costescu

În afară de „Lucașfăruș”, o serie de alte reviste („Tribuna”, „Scrierile băneșene”, „Iașul literar”) numără, printre colaboratorii lor, și studenții. Sotocesc însă că acestor tineri scriitori-studenți le-ar sta la fel de bine dacă s-ar grupa cu mai multă rivă în jurul gazetei lor, „Viața studentescă”. Prin intermediul unui număr din aprilie al acestei publicații (care a devenit din nou) și al Cluj s-a luat inițiativa formării de cenacuri literare pe lîngă fiecare facultate. Cu toată părerea redacției că activitatea creatoare ar deveni astfel mai vie, faptul în sine poate prileji și observația că în afel acesta se ajunge la dispărarea forțelor unui cenacul puternic, din cauza lui îndrumare eficientă a unei redacții, a unor scriitori cu experiență. Oare participarea la cenacurile mici, în care echilibrul forțelor critice este diferit, folosește mai mult? Nu se poate găsi o modalitate care în cenacurile din centrele universitare, contribuția „Vieții studentești” și a subredacțiilor ei să fie mai apropiată, mai sustinută?

Pînă acum raportul acestei reviste în direcția promovării de tineri

ÎNCEPUTURI LIRICE

O culegere lirică a studenților nu poate avea decît amprenta optimismului a vieții, aluziilor și candorilor adolescente. „Dialectica zborului” are aceste calități și conținutul o dovedește că Cenacul Literar „Mihail Eminescu” al Casei de Cultură a studenților din București, a sa înțelegerea, cu îndrumarea necesară, se afirmă în tinerii talente. Aș începe în primul rînd cu Ion Crînguleanu care este și autorul unui recent volum de versuri în colecția „Lucașfăruș”. Cele trei scurte poeme („Despărțire”, „Poezii facultăților”, „Sesione”) sînt expresia clară a emoției deși păstrează un caracter de circumstanță. Ion Crînguleanu a scris versuri cu mult desupra celor publicate aici, și ele există în volumul de care amintesc. Nu mai puțin adevărată este că în „Dialectica zborului” tînarul nu are un gest firesc pe teme caracteristice vieții studențești. O poezie rotunjită în jurul unei singure imagini este cea intitulată „Poezii facultăților”, „Fiecare din noi sîntem visători; de la un an alături mai sensibil cităm... / Institutul e vasul cu sute de scrieri... / Și navigăm către oameni, / Navigăm, navigăm...” Pără grandilocventă, fără balast descriptiv, Ion Crînguleanu comunică sentimentul atît de caracteristic epocii noastre, acela că poezia, eroul liric trebuie să fie mesagerul celor mai înfățișate idealuri umane.

În culegerea „Dialectica zborului”, figurează și alți poeți, pe care i-am întîlnit în ultima vreme din ce în ce mai des publicați în presa literară. Gabriela Melinescu este dintre aceștia, și trebuie să ne exprimăm regretul că apare cu prea puține versuri față de Victor Mășek de pildă. Tînașă poeză are însă îndoielă nota de apartenență, un timbru din ce în ce mai distinct și anume o evoluție demnă de toată atenția. „Trenul” și „Uvertură sportivă” sînt poeme care ar putea intra într-o culegere a tinerilor poeți alcătuită din unghiul celui mai sever exigențe. Ca și la Ion Crînguleanu, afirmarea simplă, fără podoba inutile, izbuteste să transmită tînarului autentic. Un alt nume în această culegere mi se reține atenția. E vorba de Mariana Filimon care, în „Mărturisire”, trăiește intens și exprimă împede sentimentul tînarului contemporan cu marile izbîziri în scrierile Cosmopolis. În „Cîntecul zidăriei” cîntecul final este de o studențescă banalitate, anumite platitudini existînd, din păcate, și în restul poemului: „Îmi flutur pielea n-avînt”, „Nicolodată trupul meu nu a fost alt de întregu...” etc. Totuși, Mariana Filimon credem că vestea un talent care uneori articulară la un comun cu ingenuitatea că se exprimă cum nu se poate mai personal. Nu putem restrînge numai la alții meritele culegerii. O oarecare îndemnată a versului întîlnim și la Mihail Elin sau Victor Mășek. Numai că ansamblul acestui bilanț liric pune în evidență o anumită cedare în fața versului rece, convențional, așternut pe hîrtie după criterii cam simpliste

talente mi se pare meritoriu, deși se impune o lărgire a sferii tematic publicate, ca și a preocupării pentru mai mult genuri. În primele opt numere pe anul acesta se face simțită lipsa prozei, cînd dintre ele (1, 2, 5, 6 și 8) avînd sectorul beletristic ilustrat numai prin poezii. Credem că eforturile redacției trebuie îndreptate mai susținut spre promovarea talentelor și din alte cote studențești futuri între care 12 poezi publicate anul acesta numai doi sînt din provincia (N. Dolgău — „Timpul și Mariana Costescu — Iași). Recitul concurs literar al revistei, dacă va fi urmat cu simț de răspundere, poate aduce revelații unor „nume noi” care se pregătesc cu modestie și răbdare să-și facă intrarea în poezie, prin cine știe ce săli, amfiteatre și cămine, în institutele și facultățile patriei.

Grigore Popescu

În facultatea noastră se scrie mult — și mai ales poezie. Numeroase nume care s-au afirmat ultimii ani sînt legate de cenacul „George Coșbuc” de la Filologie (București). Zilele trecute o studentă de la Filologie își povestește că a decupat din „Viața studentescă” o poezie semnată de un poet al facultății noastre și a pus-o în carnetul de studenție, pe care-l poartă mereu cu ea. „M-am gîsit în această poezie, o citesc și-mi dă putere”. Cred că așa trebuie să fie toate poeziile noastre, cîntec mobilizatoare ale timpului nostru. Aceasta e sarcina noastră cea mai de seamă. Lucrînd la alcătuirea unei plachete de versuri, dedicată centenarului Universității, am văzut cît de puține poezii despre studenție se scrie. Există cîteva motive banalizate prin repetare: biblioteca, sala de curs de unde vom pleca în lumea largă sau ducem tota cunoștința noastră, sau cîntecul studențesc, de dezvoltare însă conștientă etică, există probleme specifice și specific întregii noastre epoci. Despre aceste lucruri a scris Labiș. Trebuie să continuăm.

Venit de la Hunedoara, Victor Niță aducea un timbru plin de elan și prospețime. E firesc ca lui să-i pretindem mai mult decît a dat pînă acum, iar „Lucașfărușul” să-i sugereze să-l publice mai des.

Discuțiile dese de studenți în cenacul nostru mi se par la un nivel mai scăzut decît cel care ar trebui să fie în mod normal la o facultate de filologie. Cauza rezidă în faptul că unii dintre vorbitori caută nu atît să vină în ajutorul celui care a citit, cît să se evidențieze pe sine. Lăurii de cuvînt substanțiale mi se par cele ale Roxanei Butnaru și ale lui Nicolae Nicolae. În mijlocul nostru nu află la fiecare ședință tovarășul lector I. D. Bălan și tovarășul asistent Sandu Vasile. Participarea altor cadre didactice e sporadică. Cred că participarea la cenacul ar trebui să devină un fapt obișnuit.

Mi s-a părut bine venită inițiativa „Contemporaniului” de a publica pagini de poezie studențească. Din păcate pînă acum au apărut numai două astfel de pagini, nereușind să cuprindă întotdeauna cele mai reprezentative creații ale poezilor-studenți. Ar fi bine ca inițiativa sa fie continuată și de alte reviste.

După cum dovedește planul de lucru, la cenacul nostru există multe întîlniri bune, incrementale însă în acest studiu. Trebuie să activăm întreprinderi literare, grupări colective. Deocădată însă membrii cenacului se documentează singuri, pe șantierul Institutului de arhitectură, din vecinătatea facultății sau se străduiesc să-și amintescă momente de la munca patriotică (ce n-ău, dar insuficient). Participăm la unele seri culturale care se țin la Universitate cu diferite pilejiri. În facultate există suplimentul literar al gazetei de perete „Flacăra”, a cărui apariție e primită de fiecare dată cu interes. Se publică periodic poezii, schițe, articole de critică, scrisse de membrii cercului literar. Între intențiile noastre, una frumoasă și așteptată e întîlnirea cu poezii-studenți din Cluj, dar, spre părerea noastră de rău, acest obiectiv mai vechi nu s-a realizat încă.

Victoria Dragu

Mi s-a părut bine venită inițiativa „Contemporaniului” de a publica pagini de poezie studențească. Din păcate pînă acum au apărut numai două astfel de pagini, nereușind să cuprindă întotdeauna cele mai reprezentative creații ale poezilor-studenți. Ar fi bine ca inițiativa sa fie continuată și de alte reviste.

După cum dovedește planul de lucru, la cenacul nostru există multe întîlniri bune, incrementale însă în acest studiu. Trebuie să activăm întreprinderi literare, grupări colective. Deocădată însă membrii cenacului se documentează singuri, pe șantierul Institutului de arhitectură, din vecinătatea facultății sau se străduiesc să-și amintescă momente de la munca patriotică (ce n-ău, dar insuficient). Participăm la unele seri culturale care se țin la Universitate cu diferite pilejiri. În facultate există suplimentul literar al gazetei de perete „Flacăra”, a cărui apariție e primită de fiecare dată cu interes. Se publică periodic poezii, schițe, articole de critică, scrisse de membrii cercului literar. Între intențiile noastre, una frumoasă și așteptată e întîlnirea cu poezii-studenți din Cluj, dar, spre părerea noastră de rău, acest obiectiv mai vechi nu s-a realizat încă.

Liviu Călin

Spuneam că locul comun apare deseori. Viciul cel mai neplăcut nu este însă acesta, cîi, uneori, încoerțarea, îngrîșnarea navă de versuri între care nu desătezi legătura cea mai firavă. Maria Tudor Munteanu semnează două poezii. Cu ele se încheie culegerea, și lesă zguduit improvizații infantile. Cîtîm numai începutul cu înzudiri de garadă: „Tata a fost un poem frumos / Cu început și sfîrșit... / Cine l-a scris apăsător, cu cărbunele nescușit / Și-n loc să stea pînă a seara / De-a rămas sufletul tău / Ca o stea scrijelită / Trezindu-mă în culegere a unor astfel de încercări nedumire. Iată cum și înalță: „Tata a fost un poem frumos / Cu început și sfîrșit... / De la capîtuși foini înapoi spre-nceput / I-am citit / Pîietele și vîntul i-au umplut viața... / Poate de aceea n-am plîns / Cînd n-avea gîsit poemul lui / Dimineață... / Dar pînă aici, cu evidente cîlciri de sintaxă, Mariana Tudor Munteanu vrea să dea un cîntec biografic. Chiar un biografic, simplu amator de lecturi lirice, simte producția calpă, lipsită de elementară conștientă a notărilor. E surprinzător că au putut fi trimise la tipar astfel de versuri, cu atît mai mult cu cît culegerea „Dialectica zborului” cuprinde și măririi de real talent. O încurajare grăbită ajunsă în matricea tiparului implică răspunderi sporite. Deocădată, în ciuda carentelor semnalate, considerăm utilă apariția culegerii „Dialectica zborului”, deși în același timp ea va fi un viitor selecție și se face mai atenți la nivelul exigenței artistice, singura indicată să orienteze pe un drum ferit tinerile talente.

Liviu Călin

Din agenda cenacului „Nicolae Labiș”

Seara de marți 23 aprilie a fost dedicată prozei. La început, tînașă debutant în revista „Lucașfăruș” Ana Barbu a citit schițele „Plicul” și „Portretul”.

Tînașă deosebit de cînt, concluziile subliniind realitatea calității de care dispune tînașă prozatoarea. Au luat cuvîntul Geca Luteș, Mihăică dințu, Lucian și Petrescu. Pînă la Neagu, Nicolae Vela, Nina Cassian, Dr. Ivănescu, Roxana Butnaru, George Radu Chiriac, G. Goleșcu, Maximilian Novolov, A. Tăndășcu și Al.

Oprea

Deși finalul schiței „Plicul” cade în abstract, rezolvarea conflictului este fiind căutat pe un plan exterior sențelor evolutive, schița rămîne interesantă și medită prin sensibilitatea cu care autoarea explorează universul sufleteș al adolescentei. „Aburul sufletului” este o încercare de a exprima diafan și „din orice unghi de privire” sumă, deci, de-a dreptul pativnic. În „Ira și lîngura” aduce o nedorită notă de vulgaritate. O garofală hrănită cu limba / Rezultatul: versurile se anulează între ele

care trebuie să dovedească mai mult curaj în abordarea a-celor teme mai legate de realitatea contemporană.

În continuare, lectura fragmentelor din romanul lui Nicolae Labiș, în ciuda unei grîbiți, plin de improprietăți datorate febrilității primei redacții, s-a bucurat de aprecieri.

Fragmentele citite, făcînd parte dintr-un roman din cîntecul municipal dînt-o unchiu în preajma anului 1950, aduc în prim plan doi dintre eroii principali: Cupșa, cu mentalitatea lui de sărac, (care este la nivel să citească „mîșle leni”) și Chilian, muncitor comunist, cu experiență, care ca acționa asupra conștiinței lui Cupșa. Nicolae Breban dovedește în primul fragment puterea de observare a lui Cupșa, în ceea ce privește, rupie direct din realitate, stăpînește adesea arta amănunțită, și se creează atmosferă. Ilustrative în acest sens, scenele care se succed în hăreac-dormitor dau unora intensitatea unui film nut de bună calitate. Dacă nu putem precedea perspectivele care se deslîșă în fața lui Cup-

șă, transformarea lui cîntec, în pasagiile în care Chilian și Nicolae Breban apar, Nicolae Breban aparează cu o cîntec reportajesc. Monologul lui Chilian apare artificial, subînțeles de un ușor vateros. Romanul se anunță a fi interesant, urmînd ca pe parcurs prozatorului să-și recadă unele exagerări stilistice, să înlăture unele deficiențe care ar putea să facă din Chilian un personaj linear.

Au luat cuvîntul: Pandele

Întîlnire cu colaboratorii

Secliu de poezie a revistei „Lucașfăruș” a invitat la redacție, sîmbătă 27 aprilie, tînașii poeți din București și provincie pentru a continua unele discuții despre poezie, de data aceasta pe lîna colaborării nemijlocite cu redacția.

Din partea conducătorii, I. D. Bălan a subliniat dorința revistei de a primi la redacție poezii cît mai încercate de poezii, poezii care să răspundă cerințelor noastre ale întîlnirilor. Poezii prezente (în număr de peste 50) și-au spus părerea asupra versurilor publicate în „Lucașfăruș”, au făcut propuneri pentru definiția planului de perspectivă al secției, s-au angajat să trimită redacției poemele sau cîntecurile de poezii pe care le au în lucru.

T. A. Crînguleanu: Fără îndoială, se simte o căutare progres. „Cuvintele” sînt un bun exercițiu de concentrare: „Și cîntecul, orișicî de mare, / Da vîntu de apă căldurii solare, / Și scoața Pămîntului, orișicî de mare, / Nu poate opri lava incandescentă să iasă. / Dar voi, cuvîntele cu sensuri depline, / Veți opri vapăle aprinse în limba / Credem că ești pe un drum bun.

Viorica Mureșan: Revenificarea de locuri comune: „Cot la cot eu primăvara / Ne întrecem în frumusețe” etc. D-la puțin atornul să vorbească într-un limbaj cam copilăresc. „Mă aflu la o răscruce dintre război și pace / Și-mi aștept omul, stîmpul, și mă îndrept, cîntă multe pot face.” În buzuvarul meu se află cheia multor secrete / Pot fi al vieții constructor, dar pot fi și a morții peete... / Vreau mîna savantului cu un arcuș atîngînd corzile din inima mea, pentru progresul omenirii și mai inventeze ceva”. Nu în felul acesta nu se poate crea poezie.

Titus Andreescu: Am ales două dintre poezii. Colaterală sînt fire variații pe aceleasi teme, ele mai sfîngace. Cătrenele se numesc astfel pentru că au patru versuri. Inovația antrenelor de cinci sau șase versuri ni se pare cam bizară. Uneori ești furat de cuvînt „poetic”, adică pur și simplu de sonorități. Ce încercăm „havaiana florentina”? Oare havaiana este un instrument muzical specific Florenței? Dîruie! Fiecare cuvînt măcar o clipă de atenție. Și mai trimite-ne.

Ion Dumitru Știrbu: În fiecare poezie este cîntă ceva demn de subliniat. Am ales „Perfect simplu” deoarece ni s-a părut mai precis conțutată. Fereste-le de banalități ca „albul fraged, vis de crin” și, cînd utilizăm rima, îi mai sever cu d-la înșuși.

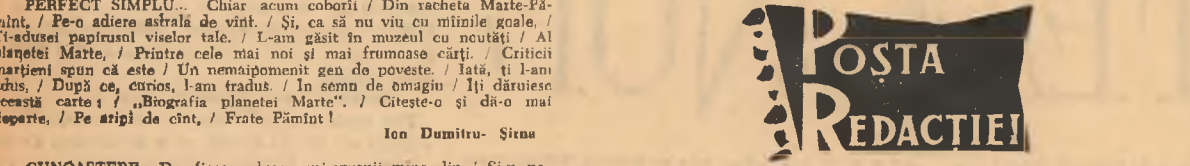
Constantin Călin: Nu este cazul să fii descurajat! Poezia nu se poate realiza numai de mîna unuia singurului poetic și e parte țara lor de contribuție la realizările ulterioare.

Constantin Știrbu: De prea multe poezii închinete poeziei. D-le să posibilitatea să cunoști dintr-o poezie poezia vieții, și deci s-o scrii. Se simte nevoia de lecturi temeinice. Mai trimite.

M. Atanasiu: Sîntuțiile sînt prea simple: „Dalia înflorește piatra. / Stredeli, cîrbunele se fărîmă. Betonul curge...” Sau: „Obrazul — pîna caldă — cîntecul adînc din mîni, / Pîna — spînie de aur, / Căsușă — stîna de vînt, / Mîna — comoră / Ești un fel de contat tînaș cu metafora. Mai mult curaj și, hîncițele, renunțarea la locul comun.

Marin Neogăi: Uneori, versurile sînt prea conțentioase și „Palmele tale, / Ce-mi mîngîie fruntea / Colozata / De zăzle zborului, toși — / Și-apoi, alenuri înfățișate aleamni.” Nu se simte lipsa predicatului? Și versuri bune, dar nu este de loc clară înțelegerea centrului.

Mihu Dragomir

Ion Oros: Deocădată sînt acceptate de stîngaciile, în cea mai mare parte, lipsite de lectură. Sînt scris și în grabă. Repetițiile sînt bune numai cînd joacă un rol în sublinierea ideilor. Dar ce rest are, de exemplu, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au început / Și cadă-trînaș”. După ce „cad întruna” nu se mai pot „abate”! Și mai supărătoare sînt versurile ca „Ne-nceată fără papas” etc. Se poate și ne-nceată, dar cu cîteva exemple, să spui: „Vîntul hîndînd necerent / Stropii în ferești și bate / Feste sată adormit / Naprăznice ploaia se abate”, după ce ai spus de la bun început: „Și ploaie de primăvară au

NICOLAE MARGEANU

ce dacă Boroteanu s-ar fi găsit în momentul acela singur între patru pereți cu el, ar fi nimerit urgent la spital

Două sau trei zile mai târziu, aveam să ne întâlnim din nou, Androne și eu, cu Boroteanu acela. Înginerul împreună de la un meci de fotbal, am intrat la bufetul Stadion de pe bulevardul Muncii și hem ceva până s-or mai goli tramvaiele. Bufeții, hainele, țigări, dar și un câm de albul pină la Vergului, ne-am încapănat să găsim totuși locuri la o masă. Îl văd pe Androne că-mi face semn din capul celălalt al sălii să pun mâna pe un scaun și să vin într-acolo, că a descoperit el masa. Încă un scaun și mă cerind voce, mă înghiontind, mă strecur și mă instalez la masa aceea, la care mai erau doi, o fată și un băiat. Când mă uit mai bine la ei — Boroteanu. Ea, o fetiță negricioasă, cu niște ochi speriați, de loc drăguți.

— Norce, tovarășe, rostesc, cu Boroteanu îndrăgă ceva în chip de răspuns. E vădit că și stingerim. Boroteanu se saltă ușor și își împinge scaunul mai la o parte, departimentul de al fetei. Ea însă, prostă, și-l trage înapoi mai aproape de el, și observ un semn al lui pe sub masă: stă așa, nu te vîrî în mine! Ea roșește și are un licăr de mirare dureroasă în ochi. Imi dau seama că au stat până atunci lipiți unul de altul, ținându-se de mîni probabil, adănciți în mîca lor idilică în mijlocul vacarmului, vinzoleli și fumărăi umede din local, și imi pare rău că le-am stricat-o. Dar Androne nu pare să fie deosebit părte. De câteva minute, ochii lui, care nu prevestesc nimic bun, îi stau

— Boroteanu mirle: — Nea Androne! — Androne îl ignorează însă total. — Păi știți tu ce pramatie e asta, fetiço? — Nea Androne! — Aschimodia asta? — Nea Androne! Clusul lui Boroteanu e topit de tot. — Știi tu, fetiço, că toți banii îi bea, îi toacă la cărți și cu femeile? Cavalerul ăsta al tău face uzina de rușine. — Nea Androne! — Și știți că o bate pe maică-sa... o bate, dă în ea, o lovește, huihida asta, cavalerul tău... Aștept obșivnic, dezadăjduitul: „Nea Androne!”, dar Boroteanu a băgat capul în pămînt și a amuțit. — Anleo, ce-o să te sopenască și pe tine, rîde cu un fel de satisfacție Androne, vai de zîlșoarele tale... cînd s-o pune ăsta pe tine cu hătaia... Pe față a apucato-o un tremur nervos. Brațele, pieptul, picioarele, tot trupul i se scutură, din ce în ce mai tare, ca apucat de friguri: pe pomeții brațelor i s-au ivit două pete suspecte, rozii-violete. Androne a încetat să mai rîdă, i-a pierit și zîmbetul hățgocitor. O privește atent, concentrat. Boroteanu s-a ghemuit pe scaunul lui. Dădăcă îl văd pe Androne că se ridică încet de pe scaun și citește în ochii lui o mișcare, o stupefacție pe care nu pot să mi-o explic, deschide gura și rostește, biblîndu-se: — Păi tu... tu ești... Vacarmul din local ne-a obligat pînă atunci să vor-

— Ce accidente? Va să ză noi nu sînt accidente, cu protecția mîinii stîm bine... — Da înțeleg, totuși... S-au peata că s-a purtat urf, e avut un conflict cu conducerea, a făcut vîreun act de huliganism... — Nu, de ce? și mă uit mirat făcînd pe prostul. Are obiceiuri dintr-astea? — Dumeașel ridică ochii în tavan, după care se dă și mai aproape de mine, înțeleg că acuma n-a înțeles încă trunje pe acentele lui fr-au, probabil îmi pune și mie tot pînea pe care l-a statuat și lui Zamfirescu. Așa că pîreaut, caut să schimb vorba: — La cineva lecții de arondin, dincolo? — Nu, zice, și se îmbujorează ca o fată mare, nu... E atelierul... logodnicului meu, repară instrumente muzicale. — Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

gur cu cine și de-a face. Numai un amănunt îți mă dau, pe care l-am aflat de la un vecin cu care am intrat în vorbă, la bufetul de la stația de tramvai, unde m-am oprit să măntinc și niște mic: tabla de pe casă Boroteanu o guțese, cu vreo cîteva luni în urmă, tot el zugrăvise, că se gîndea, poate, băiatul, de pe atunci, s-o la pe fata ăia, și pe urmă n-a apărut tipul, a umplut casa cu neamurile lui — și ce să-mi vorbim!... — Mă-ți spun mai departe. De Boroteanu n-am dat nici în șiele următoare, lucra în țara de noapte, cum îl amuși, și pe urmă, aveam eu și alte pe cap. Dar într-o după-amiază, trecînd eu pe bulevardul Muncii (veneam de la blocurile în construcție, mă dușesem să văd cum merge cu finisajul; merge bineșor, într-o săptămîină, mult două, mă mut...), cam prin dreptul patinoarului artificial, văd eu o fată adăpostită sub un pom (plumă) și fata mi se pare cunoscută. Al ghicîc: Tanta era udă de i se lipise rochița de trup, sta cu capul în pămînt, rezemată de pom. — Tanta? și zic și zîmbesc, știu, să nu se sperie, că mi se facea pielea ne găina cînd mi-aminteam cum s-a apucat să becească atunci, la Stadion. — Ea face ochii mari. — Mai ești supărată pe mine? — Nu... — Bine, Tanta. Să știți că eu nu-mă căpșun și nu te măntinc. Ce zici, facem pace? Îmi închipuim o ră-i scot cu cleștele vorbele din gură. Dar nu, poștăna nu era nici atât de sîmsoasă, nici atât de prostățuțum credea, de altfel mi-a și spus de la început: — Eu te cunosc pe dumneata, nene... Mi-a tot vorbit Cîcă de dumeașta, și numai lucrul bun, țea că ești un om grav și că-i pare rău că nu lucrează cu dumeașta... — Nu zău? Dar duminică, după ce l-am făcut de trei parale, ce-a zis despre mine? — Nimic n-a zis, nimic, nimic... O vorbă ura scos pînă ce ne-am despărțit. Și nici eu n-am scos o vorbă, că vedeam că e de amar și mi-era frică să nu dea în mine dintr-un cap. — Al așa obșivnicie dumeașta cînd e supărat, își varsă focul pe tine? — Nu, nene, nu, se puartă frumos, zău, nu mai vorbiți așa de el, că nu-l cunoașteți... Mă iubeste, nene, și eu îl iubesc, zău, mi se rupe inima de jală la amîndoi cînd nu ne vedem într-o zi... — Auzi, achimodiile! Dragoste mare, ce crezi, ca-n filme! Dar nu era nimic de ris în treaba asta. Mă uitam în ochii fetiței și, naiba să-mi în limba vetea să-i sărut, dar nu cu gînduri urite, nu! Ei, din toată lumea asta n-aveam ochi decît unul pentru celălalt — și vrei să spui că nu-i frumos?... Romeo și Julieta, ce stai să flueri! — Și ce-o să vă faceți voi, Tanta, că uite, vine asta micu' peste voi, că el nu știe mîle?... — Ea se întinsecă și șoptește: — Nu știu, nene... — Și atîc că Boroteanu (hăgă de seamă!) pune banii de-o parte.

— Cu mine ai treabă, tovarășe? — Intrebarea lui Zamfirescu le atrase atenția și celorlalți asupra sînrului. Îl măsurară fîlîi mirati, apoi am observat, la toți, aceași reacție ca la mine: rînd pe rînd, se posomorau, de parcă și apuceau durerea de mîsele.

— Dumneavoaștră ați spus la casierie, vorbiți sînrului cu un glas uscat și trăgînd vorbele, dumneavoaștră ați dat dispoziție să nu-mi plătească salariul? — A! făcu Zamfirescu. Tu ești Boroteanu Gheorghie?

— Tînrul îl privi drept în față. — Eu.

Zamfirescu se făcu roșu. (M-am întreat, după aceea, de ce. Nu de mine, fiindcă totodată își ferise ochii. Cred că, am cumsecade, președintele de sindicat avea oarece de discuțiile penibile de sînt celei care urmă și, de aceea, se fisticise pur și simplu în fața mucoșului acela). Trase un șertar al hîrului și se făcu a căuta ceva. Eternat, trînti șertarul.

— Ascultă, zice, a fost veri mamă-ta po-aci... Boroteanu așteptă urmarea.

— Ascultă, rețin Zamfirescu, ce mama dracului faci tu cu banii? Îi bei? De ce nu-i dai maică-ti nici un leu din salariu? Păi așa ai învățat tu aici la uzină?... — Cum, nu-i dau? Îi dau... — Ce-i în capul tău, măi tovarășe? Așa se poartă tinerii noștri? Așa și învăță partidul, utemeii? se lansă Zamfirescu, fără să înregistreze obiecția celuilalt. Păi ce scoteală îți faci tu: maică-ta îți dă să măntinc, ea te încață, ea te încață, ea te spală, și tu ce faci cu banii? De ce nu-i duci banii ei?

— I-am dat. La cheuzina trecută i-am dat o sută de lei. — O sută de lei! Păi cît cîștigi tu, la zi! O sută de lei îi dai tu ei? Și nu-ți crapă obrazul de rușine? — Nu, lui Boroteanu Gheorghie nu-i crapa obrazul de rușine. Dimpotrivă, rînjea. Îți venea să-l iei la palme, și vedeam că Androne care se desmeticise din starea lui de reverie, abia se stăpînește să n-o facă. Celălalt, între timp, pleseseră. Nu știu de ce, dar pleseseră: or fi avut trebură, sau s-or fi scribit să asiste la o asemenea discuție.

— Spune și tu, cu ce vrei să te maică-ta, că are o biată de penzie? Cu ce te hrănește, cu ce te îmbracă, cu ce te spală? Săpunul nu costă bani? (Mă întream ce și tot dă Zamfirescu cu mîncatul și spălătul, că băiatul era numai pielea și osul, cît despre curățenie, să nu mai vorbim...) Ce faci tu cu banii care-i cîștigi? Îi bei? Îi pierzi la poacă, cu alți golani?

— Nu-i adevarat. — Cum nu-i adevarat? — Cum nu-i adevarat? Va să zică mînta maică-ta? Ea mînta și tu te cred pe tine! Zice că și țeri ai bătuțo, ai dîl în ea... Boroteanu răspunde liniștit: — N-am bătuțo, a vrut să dea ea în mine și-am îmbrăncit-o. Asta-i altceva... — Mă uitam la băiatul acela urît și murdar, și în gîndul meu trăgeam concluzia hanasă: prin urmare, mai sînt și din ăștia — golani, inconștienți, mai cresc și din ăștia ca buruienile... Își bate mama, nemerucit, salariul și-i prăpădește prin circumi și nu se sfiește să măntinc mîntarea maică-si, pe care o bate, o îmbrîn-cește! cum zice al Zamfirescu, timp de câteva minute, nu mai zice nimic. Se convinsese să-și răcețe gura de pomana cu el și, pe urmă, era trecut de trei, putea să plece casierul. Îi ghiccam înjurătura strivită între dinți: — Ne-am înțeles, varșăciță, spuse el în cele din urmă, mîroțanșii, și dai și maică-ti hani, măcar jumătate din cheuzină, și să nu mai aud că ridici mîna la ea, că... că... Știa că vorbește în pustiu, de aceea nici nu se uită la Boroteanu, care, împasibil, aștepta. Ridică receptorul și făcu numărul casieriei. Alto, tovarășe, vorbi el la telefon, poți să-i dai ălia hani... da, da... Boroteanu mormăi un fel de bună ziua și își...

— Aschimodia dracului! răbătuți Zamfirescu în urma lui. Ce ticălos! Ce lepră de om! Ce golani! — Atunci vorbi Androne: — Acuma ce-i înțuri, tovarășe Zamfirescu? De ce-ai lăsat chestia asta așa? I-ai ținut o predică — popa la biserică vorbea mai bine, pe o ureche i-a intrat, pe a laltă i-a ieșit — și acuma, gata, ești cu conștiința împăcată... Și-l mai și injuri, tot pe el...

Zamfirescu se tulbură: — Ce veai să faci? Nu-l poate pune nimel pe-primire pe salariu, sînt banii lui, a muncit pe el... — Atunci, ce l-ai mai chemat la sindicat? — Zamfirescu, dădu din mîna a lehamite. M-am uitat lung la Androne și aproape că nu l-am recunoscut: mi-și ieșise ochii, își subțiasse buzele și se putea căni pe față lui atîta răutate, atîta cruzime încît aș fi băgat mîna-n foc

diară pe amîndoi, cu răutate și ironie. Și iată-l că începe atacul! — Ați fost la meci, tovarășe Boroteanu? — Băiatul răspunde urzuz: — Nu, n-am fost. — Și totuși, Boroteanu pare altul. Ca și acolo, în birou la Zamfirescu, a înțecat făclie, privirea i s-a întunecat, vorbește tot atât de îndărănic și nu ne privește în față pe nici unul, dar parcă nu mai are nepăsarea aceea de om rău, cî simț în el o întărire sau naiba știu ce, o emoție. Mina stîngă a înțecat-o de piciorul scaunului și îi văd degetele tresărind... — Atunci, ați ieșit la plimbare, tovarășe Boroteanu? continuă Androne pe același ton. — Da, la plimbare! răspunde sfidător băiatul. — Și v-ați și găsit unde să intrați să beți o bere! rîde Androne cu răutate: adică, timpit mai ești, n-ai găsit alt loc în tot Bucureștii, decît în fața stadionului, la ora cînd se termină meciul.

Boroteanu nu răspunde: ia o sticlă și o toamnă în pabarele lor. Din pabarele fetei spuma se revărsa peste buză, ucidînd fața deosebit. Se vede că băiatul e grăbit și golească cele două sticle pe care le-a comandat și se plece. Androne urmărește cu un zîmbet ironic gesturile băiatului și îi lasă să-și bea paburul și să-și umple altul. Apoi, se întorcea brusc spre fată: — Cum te cheamă? — Tanta e cheamă... spune repede Boroteanu și surprind în glasul lui un tremur ciudat. Dar Androne i-o rețeză: — Ce te bagi? Ce, e-n-are gură? — Fata se uită la Androne ca hipnotizată și buza de jos îi tremură.

— Cîți ani ai? — Cîncisprezece... șoptește, și, în gălăgia infernală din jurul nostru, deslușim cuvîntul numai după mișcarea buzelor. — Cîncisprezece... repetă Androne, bravo! Cum devreme îți faci de cap. — Fata a desfiat ochii înmaginabil de mari și a întepenit pe scaunul ei, cu gunchișii stîniți, cu mișcile în poală, și îi văd degetele rigide ca niște ghiare de vară. Are dreptate Androne, e o fetiță nedezvoltată, slăbănogă, un copil și la trup, și desigur și la minte. — Și ce faci, continuă interogatoriul Androne, mergi la școală, lucrezi undeva? — Eu...

— Elipa aceea am surprins la Boroteanu un gest tulburător. Mina lui mare, hucăcănășă, s-a deslețat brusc de stîngia scaunului, s-a ridicat și s-a așezat pe brațul fetei, mai jos de cît și l-a strîns ușor, lin, a mîngiere. A durat o frîntură de secundă trecerea asta de la zîmbirea de panică a minii la atingerea protectoare și tandră care i-a urmat. Chestia asta parcă m-a secat la inimă, nu știu de ce. Vreau să-i fac semn lui Androne să se înțeleasă, să lase oamenii în pace, dar el n-a văzut nimic, nu se uită înăla mine, și continuă din ce în ce mai nemilos: — La spune, fetiço, și n-ai găsit pe albi în toată mahalaua, numai pe hăndrălii ăștia... bim foarte tare, aproape că strigăm. Frint-o întimplare nerisricită, gălăgia care creștea și descrescea ca un val, s-a potolit o clipă în jurul nostru și ultimul cuvînt al lui Androne a răsunat ca un pîneț de bici, ca un pomeț de pistol! — ...gravida?!

— Căi de la mesele vecine întore capul spre noi. Vreo doi-trei rîd. Tanta s-a fîrît din mijloc al a lăburat în plîns. Dar ce plîns dumezeu! Un plîns de copil, cu sughînturi, convulsiv, care domină, sparge în tîndări gălăgia din restaurant. Un plîns care te scoate din mîniți. Cînd îndărăncă să ridice ochii, Tanta e prăvălită la pieptul lui Boroteanu. Acesta dă o-o scoale de pe scaun, vînd s-o scată în stradă. Vinăt tot, Boroteanu întorcea la un moment dat capul peste umăr spre noi și spune: — Cum ai putut, nea Androne... tocmai dumeașta... tocmai dumeașta...

— Chiar a doua zi după dădănuia de la bufetul Stadion, cînd jos din schimb, îl caut pe Boroteanu, că aveam de gînd să-l iau din scurt: ia ascultă, nenicule, ce-ai vrut să înțelegi prin vorbele alea de aseară? — dar atlu că e în tura de noapte. Fir-ar să fie, trebie să dau de el. Mă interesează de adresa lui și hotărîsc să mă duc la el acasă. Și să nu crezi că nu mă duc! Mă enerva faptul că mă pusesse pe jăratec un neisprăvit ca ăsta! Spire seacă, iau pe 24 și ehor la Lizeanu, că pe acolo mi s-a spus că stă, pe o stradă pe lângă Cimitirul Pîrînzul. Nu știu de ce, m-așteptam să dau de-o cocică prăpădită, dar nu la numărul pe care-l cîntam văd o casă gospodărească, cu tablă nouă pe acoperiș, din cărămîzi în din panăntă, cu antenă de televizor... Sun, bat în poartă și vine de-mă deschide o cucușan în capot albastru despicat pînă către buric, cu bigudiuri în părul roșu ca la focul, vopsit bineînțeles. (Am văzut-o mai bine cînd am intrat înăuntru).

— Așteptă ea să deschid vorba, dar eu nu mă grăbesc de loc, mă uit prin casă fără jenă, așa de-al dracului, s-o fiarb nitel. Cine știe ce-o fi creșînd ea de ce am venit! Camera, altă, ocoșită: un studio lat, covor, gîfoner dublu, televizor, radio. Tăcem noi așa vreo cîteva minute. La un moment dat, aud de după perete un scormion; dar nu cînta, scoate cîteva sunete, pe urmă tăcea și iar începea. Intr-o altă cameră, alturi, începe să sîncăcescă un copil. Un glas de femeie șoptește ceva, să-l facă să tacă. Pe femeia din fața mea, mama lui Boroteanu după cite am înțeles, văd că o emervează și agomatele ălea, și tăcerea mea.

— În ce problemă îți cătuți pe fiul meu? se hotărăște ea să mă facă să vorbesc. — Hm... mormăi eu, hm... Dar de ce vă interesează? — Făcăm pe-al naibii, uite-ăș! Și madam Boroteanu se prinde și-și compune un zîmbet la marea astă. Și suspină cîntînel, săraca: — Vai, știți tot timpul îngrijorată să nu se întimplă ceva... Și-l, cite accidente nu se pot întimpla într-o uzină ca a dumneavoaștră...

Desen de EUGEN MIHĂESCU

ANDRONE ȘI CEILALȚI

la spațiul locativ, și văd că văd dă mina să primiți diverse persoane în spațiu... — Vai, dar sînt rudele noastre, cum puteam să le las pe drumuri? Dumneavoaștră cum vă închipuiți... Eu o întreb cu un gest și o întreb, hal n-ai idee cum am întreat-o, dulce, dulce de tot! — E fiul dumneavoaștră nu vă este rîdă? — E rîmdu cîteva clipe cu gura răscătată, după care se vede că pricepe și se încurcă.

— Nu înțig. — A! sau poate nu știți? o lămurise eu binevoitor. Fiul dumneavoaștră se căsătorise, doamnă. Cel puțin așa sînt informat. Și în foarte scurt timp, două, cel mult trei luni, veți avea un nepoțel sau o nepoțiță, de pînde... Adevărat record, depășire de normă în toată regula... — Nu înțig.

Madam Boroteanu s-a făcut neagră-vînătă. — Cum? l zăria ea. La mine în casă, poruceau cu plodul?! Nici moartă! Nu pupă dumeașei parchet pe jos, și apă la robinet, și radio, și... (aici a înecat-o tușea și n-am mai aflat ce nu pupă biata Tanta în casa ei). Aia care stă în grupă cu toate gunăciile și lăstările, care nu știe cîmei-tat-su. Îi vîr eu mîștile în cap lui, derbedule ăla al meu, las că vede el.

În momentul acela se deschide ușă și intră un individ de vreo treizeci și cinci — treizeci și opt de ani (te-ai prins: cu vreo opt-zece ani mai tînr decît dumeașta!), un zdrăhon negricios, cu ochii bulbucați și tuns chilug. — Ce se-ntimplă aici? face ăla pe zmeul. Cine ie dumeaștal? — Ce se-ntimplă aici? face ăla pe zmeul. Cine ie dumeaștal?

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marșeză. E greu, foarte greu... — De l zic, asta-i situația. Oricum, eu nu sînt de

— Aha! și rinjese: și pe cînd mînta? — M-ai întreb cum se poartă Gheorghită al meu... — Unde, acolo? E cumnata, va copilul. A divorțat și am primit-o în spațiu. Dar ne înțelegem bine. De-ați ști ce brută e bărbatul-ăstu... — Ei, asta chiar că nu mă interesează de fel, să aflu ce brută e bărbatul ăleia, măcar că madam Boroteanu mi l-ar fi descris cu plăcere. — Și alte încaperi mai aveți? — Nu, de unde? zice. Sîm înghesuții, nu vedeți: două camere, bucatăria care e atelier, un trebutu să gătesc, poate că ați văzut, în marș

Spectacole Arte

PROMOVAREA TINĂRULUI ACTOR

Mestesug, cultură, etică

„Aşa cum pe bună dreptate consemna Mihai Dîmă, în articolul care a prilejuit rîndurile de față, tinerii absolvenți, intrînd în teatre, pînă la scoală, de aproape 13 ani urmăresc în Teatrul Național procesul foarte interesant și creșterii tinerii generații de actori. Și, de cele mai multe ori, nu-l urmăresc pasiv. Acum mai bine de zece ani, am elaborat un plan amănunțit pentru înființarea unui studio experimental pe lângă Teatrul Național. Erau prevăzute în acest plan trei feluri de activități cu obiective foarte precise: a) studii și exerciții care să urmărească creșterea și desăvîrșirea a tehnicii profesionale individuale și colective (versul, dansul, pantomima, gimnastica, tehnica vorbirii), b) cursuri, prelegeri, conferințe, proiecții și audii de istoria teatrului, literatură, arte plastice, muzică și cinematografie, care să întregescă și să adîncască pregătirea profesională și cultura generală a tînrului actor; c) spectacole experimentale cu monologii, scene, fragmente și dramatizări pe teme clasice sau contemporane, care să constituie tot atîtă experiență și încercări de a defini genul, limitele și coordonatele artistice ale fiecărui actor.

Probabil că noi studiori vor lua naștere în viitoare săli pe care nu mă îndoiesc că noua și modernă urbanistică bucureșteană le va construi. Dar pînă atunci, nu avem dreptul să încercăm și alte modalități de activare a muncii tînrului actor? Una dintre ele este — fără îndoială — organizarea consecventă la un nivel artistic optim, a conferințelor experimentale despre istoria teatrului universal clasic și contemporan. Acum vreo 6 ani, Teatrul Național programa cu regularitate cel puțin o conferință experimentală pe lună.

Nu puțin dintre actorii Naționalului din generația de 30 de ani s-au format și s-au afirmat cu prilejul acestor conferințe experimentale.

Nu mă pot oprî să-mi mărturisesc un vechi gînd: n-ar fi care timpul să se înființeze pe lângă prima scenă a țării o scoală superioară de teatru asemănătoare cu cea de pe lângă „Teatrul de artă” din Moscova? Nu mă îndoiesc că un stagiu de cîțiva ani al tinerilor absolvenți pe lângă marii actori ai Naționalului n-ar putea decît să le sporească mieul bagaj tehnice cu care pășesc în carieră, înainte de a trece în teatre unde li se vor încredința marile parturi. Mestesugul actoricesc, ca orice mestesug, nu poate fi nicînd și nici unde mai bine deprins decît de la încercările mesteri care l-au deprins și el de la mesterii lor, și această prețioasă școală există: e casa lui Caragiale, Davila, Gusti, Sava și Victor Ion Popa.

La alt nivel și cu totul în alt fel stagiul acesta de practică ar putea fi asigurat și de „Teatrul tineretului”. Numai că pentru a rezolva în mod eficient acest important obiectiv profesional și pedagogic, îmi îngădui să sugerez Teatrul Tineretului o lărgire de repertoriu care să poată oferi tinerilor o gamă mai bogată de roluri clasice și contemporane. Cîine alții decît tinerii actori ai unui teatru pentru tineret pot fi chemați să dea viață cu înțelegerea lor autentică de pildă Julietei, lui Romeo și altor mulți alți eroi ai marilor repertorii clasici? Și unde al tîndeva decît pe scena unui teatru pentru copii ar trebui să vadă copiii de astăzi hainele desăvîrșite dramatizate ca „Șnegurocica” lui A. Ostrovski, „Pasărea albastră” a lui Maeterlyck sau „Inchițățoarea „Turandot” a lui Gozzi care a prilejuit lui Vahtangov un spectacol atît de viu și original la vremea lui? Ce să nu mă vorbim de atîtea piese contemporane din literatura dramatică sovietică, a țării de democrație populară și din dramaturgia progresivă occidentală. Nu mă îndoiesc că înzestrații regizori ai Teatrului Tineretului se gîndesc de mult la această îmbogățire a repertoriului și că sugestiile mele nu fac altceva decît să o anticipeze. Deocamdată însă, trebuie să recunoaștem că Teatrul Tineretului e suplinît cu succes în această privință de Studiul Institutului de teatru „I. L. Caragiale” care și-a depășit de mult maniera sa didactică și se poate spune fără eroare că a devenit un nou și foarte interesant teatru al Capitalei. Studenții și proaspeții absolvenți trec acolo printr-o remarcabilă selecție de repertoriu, începînd cu montajele de versuri (Maikovski) și dificile încercări de Commedia dell'Arte, trecînd prin tragedii grecești, Shakespeare, Cehov, și terminînd cu Brecht, dramaturgii sovietici cei mai recenți și dramaturgii progresivi occidentali. E un repertoriu de o varietate și de un nivel care poate fi învidiat de orice alt teatru și care, bineînțeles, solicită la maximum eforturile creatoare ale tinerilor. Din păcate, prea puțini dintre ei și numai pentru prea scurtul răgaz al unei stagionii se bucură de binefacerea acestui studio. Exigența sporită a publicului și propria lor sete de nou, de experiment, de desăvîrșire, ar necesita înființarea unor studiori pe lângă toate teatrele bucureștene și pe lângă acele teatre de regiuni care au condiții create pentru această formă evoluată de pregătire profesională. Numai așa ar putea tinerii actori, jucînd roluri mari și mici în cît mai multe genuri și în cît mai multe stiluri, să-și definească propriul gen și propriul stil, să-și alcătuiască un mic repertoriu de perspectivă, un itinerariu artistic deliberat și lucid. Se poate cere unor teatre cu vechime și tradiție ca cele de la Iași, Cluj, Craiova, să nu rămîna încă multă vreme în urma Timisoarei sau Aradului care — la nivele diferite — au dat în acest sens un bun exemplu. În altă ordine de idei, vreau să arăt că există în orizontul tînrului nostru actor o lacună serioasă: versul. Actorul ar trebui să cunoască, să citească, să înțeleagă, să și înțeleagă versul ca nimeni altul. Nu numai că să-l recite ocazional, cu mai mult sau mai puțin succes, ci mai ales pentru că versul este esențialul de gîndire și simțire, pentru că aduce și cultivă, disciplinează spiritul, amplifică respirația și corectează dicțiunea, formează urechea deprinzînd-o cu ritmurii, accente și nuanțe infinite, pentru că înfrîșnește, o mînuiește școala de stil. E trist dar trebuie să recunoaștem că mulți dintre actorii noștri tineri, sint cam certaiți cu versurile. În teatre, cu excepția cîtorva „specialiști”, actorii tineri nu citesc, nu înțeleg și spun destul de relativ versurile. Actorii Teatrului Național din București recită de ani de zile versurile lui Eminescu, Alecsandri, Cosbuc, Topîceanu, Argeșei și versurile poezilor noștri contemporani cu un imens succes de public. Dar o adevărată cultură a versului, un studiu temeinic nu se face nici aici, fapt care se resimte negativ atînci cînd se pune în scenă o piesă în versuri. În alte teatre din București și din țară nu se face nici măcar atît. Versul trebuie să intre neîntîrșit în antrenamentul metodic al tînrului actor, alături de sport, dans, euritmie și pantomimă. Versul trebuie să fie punctea dintre tehnica și cultura actorului modern. Recent, tînrul regizor Lucian Pintilie a scris un articol în „Contemporanul” despre — se înțelege — „Contemporaneitatea actorului”, rezervînd un spațiu larg culturii actorului. As vrea să adaug că indiscutabil cultura care și o nume tînrului morală, obligă la o înaltă etică. Tînrul actor și revine sarcina dificilă de a combate teatrul vechi și pătătoasă moravuri, tristul năvăr al clevetirii și birfel, viermele învidiei, cabotinismul, mîrșitul spirii de „bisericuță”. Tînrul actor e dator de asemenea să nu uite că teatrul este astăzi o armă în bătălia dintre vechi și nou, dintre — așa cum spune Argeșei — „o lume vagă, lincezindă” și lumea noastră „împede și blindă”.

Miron Niculescu

VOTUL CITITORILOR

Încercînd cu scut număr, deshidăm a anchetă la care sînt invitați să participe cititorii revistei „Luceafărul”.

Vă rugăm să ne răspundeți la următoarele întrebări:

- Casa este
 - actuală div. prelată;
 - clădirea prelată;
 - reconstrucția prelată;
 - Casa vi se pare
 - cel mai bun spectacol din acest an;
 - cea mai interesantă expoziție plastică;
 - cea mai interesantă emisiune de radio sau televiziune;
 - cel mai inspirat cîntec de muzică ușoară;
 - cel mai important eveniment artistic din ultimul an?
 - Casa este, din punct de vedere
 - cel mai neinteresant spectacol din anul acesta;
 - cea mai interesantă expoziție;
 - cea mai interesantă emisiune;
 - cel mai interesant cîntec de muzică ușoară?
- Răspunsurile pot fi date la o întrebare sau la un grup de întrebări. De asemenea, cititorii pot veni de ele ori cred că este cazul. Răspunsurile se pot trimite pe cît posibil de scurte explicații justificative. În numele viitoare vom începe să publicăm din răspunsurile primite.
- Trimiteti răspunsurile pe adresa „Luceafărul”, h.d. Ana Ipănescu, no. 18 București, pentru „Votul cititorilor”.

ÎN PRAJMA CONFERINȚEI PE ȚARĂ A ARTIȘTILOR PLASTICI

Prezența tinerilor

Un fenomen caracteristic pentru mișcarea artistică din țara noastră îl constituie afirmarea tot mai puternică a unor talente din rîndul tinerilor. Aproape nu există ramură a artei plastice în care numele tinerilor să nu fie armonic legat de opere pline de adevăr și frumusețe, exprimînd adeseori nu o simplă speranță ci și o certitudine. Formați în anii noștri, absolvenți ai unor institute în care s-au bucurat de îndrumarea atentă a celor mai respectabili maeștri ai artei românești, artiștii tineri au înțeles cămenirea, pe care le-o adresează realitatea contemporană. Începuturile lor artistice s-au aflat sub semnul luminos al unei profunde încrederi în viață, al unui optimism robust pe care-l generează fiecare moment al epocii noastre socialiste. Pustiul moral și deprimarea cunoscută, în urmă cu decenii, de înaintașii lor, au dispărut pentru totdeauna în ceata trecutului. O lumină nouă, atocuprinzătoare, îmbracă astăzi întregul peisaj al țării, cu uzoare uriașe, construite cîteodată, arhitecturii zeității. Și, mai presus de toate, universul spiritual al omului contemporan, măreția lui morală, de o inepuizabilă frumusețe, omul muncii care constituie subiectul principal al inspirației artistice și, în același timp, cel cărui ia se adresează arta, au oferit un teren ferm pentru primii pași ai acestor artiști, crescuți și îndrumați de partid în spiritul ideilor nobile ale socialismului și comunismului.

Cîi de important a fost faptul că debutul lor nu s-a produs în climatul cenoze, bîntuitor de vînturile otrăvite ale diverselor curente „moderniste”, o dovedesc operele create de cel mai valoros dintre ei. Nu se poate conștientiza o înțelegere completă a artei României socialiste, făcîndu-se abstracție de aportul substanțial al unor artiști din generația tînră, încadrată frontal larg al tuturor creatorilor de frumos.

O artă cu puternic mesaj uman, în care s-a făcut cuprinsă vibrația autentică a contemporaneității — acesta e telul spre care se îndreaptă urmînd pilda maeștrilor artei noastre contemporane, cel mai mulți tineri. Astfel s-au putut contura cîteva personalități distincte, ale căror realizări demonstrează cît de divers sînt modalitățile artistice ale realismului socialist.

Fără îndoială, există unele simțiri, inerente perioadei de cîntărit, de cercetări, de dobîndire a unui timbru personal. Tentativele unor experimente nefertile nu ocolesc nici lucrări semnate de tineri înzestrați. Dar, în ansamblu, această generație, care a crescut o dată cu țara, răspunde cu înșușie, cerințelor majore ale oamenilor muncii.

E un fenomen caracteristic și îmbucurător, această afirmare a numeroase talente, în anii din urmă; e atestată arta permanentă a partidului și statului pentru promovarea tinerilor creatori.

Artiștii își croiesc drumuri deosebite, se îndreaptă spre aspecte diverse ale vieții, aduc mărturia unor sensibilități diferite. Dar dominantă rămîne orientarea hotărîtă spre realitatea socialistă, năzuința de a vorbi despre și pentru popor. În această privință, o căpătîi o preponderanță a stilului general, alții de Grigore Vasile, vîntă nouă din gospodăriile colective, pe care o prezintă cu plenitudine. Ion Bitan sînt imagini grăitoare ale realității. Nu avem totuși suficiente peisaje industriale de anvergură, în care poezia amplă împlinută pe plaiurile noastre de mină omului să se regăsească cu destulă pregnanță. După cum chipul omului din epoca noastră, problematica sa etică, nu s-a găsit încă, în arta tinerilor, destule reprezentări de valoare. Desigur, se pot cita „Figura de lăptos” realizată cu o poezie aspră de Brăduț Căpîlîu; portrete ale lui Virgil Albușoru, Ștefan Lia, Iacob Lazăr, Horea Mihai, Setran V., Aurel Nedel sau C. Cră-

ciun; monumentalele portrete de muncitori ale lui Ion Pană sau acelea, mai ponderate cromatic, însă nu lipsite de măreție, ale lui C. Nițescu. Dar, în general, pictorii tineri sînt încă datori în ceea ce privește explorarea universului de gînduri și sentimente al omului contemporan.

De asemenea, tinerii sculptori au realizat cîteva portrete pline de patos, adesea cu o certă valoare generalizatoare. Ovidiu Maitec, temperament impetuos, urmărind, însă, echilibrul expresiv al proporțiilor, Victor Roman, mediativ și de autentică vibrație lirică; Ioana Kassargian, înzestrată cu un real simț al monumentalului, toate aceste nume s-au impus prin cîteva realizări de frumusețe înaltă, afirmînd încă o dată forța tradiției realizate a sculpturii românești. Și nu e o simplă întimplare faptul că numeroase monumente destinate noilor construcții de pe litoral, de la Onești sau din Capitală au fost semnate și de artiști ai generației tinere. Ei resping cu tot mai multă hotărîre tentativa faciliă a intimismului, a subiectelor lipsite de vlagă, a bibelourilor imense și deforme a căror singură calitate rămîne... imensitatea. Tinerii sculptori se îndreaptă spre o artă cu adevărat contemporană, exprimîndu-și mai profund realitatea, și împicînd propria personalitate artistică. Sculptura, artă în care, cum spunea cîndva Paciurea, „valoarea așteaptă cu răbdare numărul anilor”, cunoaște, încă de pe acum, cîteva certitudini din rîndul celor tineri.

Fenomenul e identic în grafică, gen care s-a dezvoltat cu precădere în anii noștri; realizează o reflectare tot mai completă și multilaterală a vieții, tinerii graficieni nu înfățișînd din ce în ce mai multe imagini pline de adevăr și poezie. Opera graficianului reușește să nu fie o simplă povestire reportajicească, lipsită de vibrație lăuntrică; e tînd să vorbească despre realitate într-un stil în care, din relatarea faptului cotidian, să se înalte semnificația de ordin general. Ceea ce e elocvent în creația graficianilor noștri este înșușirea tot mai curajoasă a unor tehnici foarte variate ale gravurii, gen care asigură largă difuzare a artei. În grafică, mai mult poate decît în alte sectoare ale artei, tinerii s-au impus cu autoritate. Și dacă vom aminti numai numele Getei Brătescu, al lui Marcel Chirnoagă, C. Baciu, Gh. Botan, Ethel Lucaei, Răias, V. Celmare, N. Săftoiu, N. Hiloși, C. Daneș, sîntem conștienți că enumerarea s-ar putea prelungea cu mult, cuprinzînd și alți artiști de valoare.

În această tendință legitimă de dobîndire a unui accent personal, artiștii tineri au însă de înfruntat ispitele diverselor curente contemporane din apus. Fără îndoială, afit neorealismul italian, cît și pictura mexicană, militanță, sau gravura sud-americană conțin numeroase elemente prețioase; dar ele nu pot fi preluate tale-cale, fără o confruntare creatoare cu concepțiile și practica artei noastre. De asemenea, preluarea elementului folcloric, atît de bogat și sugestiv în arta poporului nostru, nu trebuie să ducă la imagini „pitorești” exterior-decorative. Unele lucrări recente ale lui Pacea sau Spiridon, de pildă, atestă rodnicia unei prelucrări lucide, entuziaste, personale a creației populare. Un mare pericol, apăsător cîndva Byron, nu plagiază; ideile sugerate de alții căpătîi la el un timbru cu totul diferit, personal.”

În ajunul Conferinței pe țară a artiștilor plastici, tinerii creatori au datorat unui sever examen: au transformat în vibrație poetică tot ceea ce le-a pus la îndemîna poporul? Continuu cu destulă pasivitate acea tradiție care a consacrat, în arta universală, numele lui Grigorescu sau Andreescu, Luchian sau Tomița, Petreșcu sau Palladiu, Paciurea sau Brîncuși? Au adus în arta noastră cu toată forța talentului lor, expresia vieții sufletești a unui popor talentat, au dat glas destul de puternic avîntului construcției socialismului din republica noastră?

Ităd probleme pe care, desigur, tinerii artiști le vor dezbate la apropiata Conferință, în dorința de a-și aduce din plin contribuția la eforturile întregului front al artei noastre realist-socialiste de a crea opere de mare valoare, pe măsura vremii noastre.

Al. Ciucurencu
Maestru emerit al artei din R.P.R.
și Dan Grigorescu

C. BRÎNCUȘI — Sculptură de CONSTANTIN LUCACI

Spectacol tineresc

„Mesaj muzical al luptei pentru pace, „Sărutul Clantei” lui Mihailin, folosește o melodie inspirată de ritmul sud-american, într-o compoziție modernă. „Sărutul Clantei” este un spectacol al tinerilor. Despre tineri, pe tineri și cu tineri. Mai ales cu tineri. Curajul de a încredința roluri — cheie, chiar de la premieră — unor interpreți cu mai puțină experiență nu s-a dovedit hazardat. Dimpstrivă, realizările lor sînturi nu toate. Fi vorba la tot de creații, pot așigura repetarea unor atari experiențe.

Ansamblul e încheiat, protagoniștii înțelegînd că nu e vorba doar de anticiparea personajului, ci de participarea organică a fiecarei la reușita spectacolului.

Poate ar fi trebuit să vorbim despre „Sărutul Clantei” ca despre un spectacol al surprizelor, întregîndu-se înțelegînd interpretii în evidentă evoluție, ca Mircea Nemens. Rolul lui Păbulo rîndea probleme, prin tăbăturile omone pe care personajul îl avea cu alii eroi intratîi în repertoriului solistului. Există, deci, pericolul unei șablonizări. Prezența avîntată a tînrului dirijor Păbulo, minat în noaptea de o impulsivitate neuzată, a oferit lui Mircea Nemens posibilitatea de a dăruie rolului său forță ostentativă, înțelegînd, într-o poezie și în mic-maniere, nu a amînii de rolurile anterioare. Obisnuit pînă acum cu o voce corectă, mult îmbuslădit de sperietăți cauzate de o nelămurită afeccă, Mircea Nemens ne-a surprins cu o interpretare clară, o voce lucidă, cît și o înțelegere a actului trei a dat artiștilor posibilitatea valorificării realitatii calității vocale.

RODICA DOCEA

Ținuta, înubi, interpretării!

Publicul vă tubeste, vă admiră, vă aplaudă. Adeseori, cînd vă vede în scenă, vă vede pe o parte din viață, spectatori se impresie din scribitul caului cînd ești în teatru. Iar voi... voi nu le dăruieți unor din voi ce vă a-va înzestrați natura. Nici un efort

Prea mult... sau prea puțin

Innes Tadio e o cîntăreț talentat, dar vocea ei are un timbru interesant. Peter Hinnel e un tînr care se străduiește cu destul succes să dea o palmă marelui doveditor din țară. Orchestra vinează care l-a însoțit era și e o formale de muzică ușoară bine pusă la punct. Dar, ne întrebăm: care acestea sînt calități suficiente pentru ca O.S.T.A. să organizeze o suită de spectacole în Sala Palatului R.P.R.?

Aceasta este sala unde, chiar prin meritele O.S.T.A., publicul nostru a putut vedea formai și interpreti de mare prestigiu mondial: și recentul recital Anzavour, care a obținut un succes binemeritat, este un exemplu în această privință.

Formai din prima asta nu ar trebui coborît nivelul spectacolelor. E nea mult pentru un program obișnuit de music-hall, cu repertoriu tribalur în care, care măsură altor interpreti puțini, dar în această suită (vezi Modugno).

E posibil ca succesul de căcută de-a doua să justifice, în unele cazuri, atîtul, rolul educativ al acestor organizații?...

LEONTIN CORNESCU

În recitarea autorului

Vibrînd, seul atîncepe pe sancturii discului. Timbrul cunoscut al vocii maeștrului Tudor Arăbaci ne emolionează.

Îl ascuți cuvintele ca pe o invitație la marile festivaluri de scenă de George Stephănescu și a treia (reprezentînd o copieră pe care scrie: „Oedip-reze” — G. Stephănescu) poartă indicația: „Concerta la opera Odessa”.

Să ne lămurim: Dacă George Stephănescu a compus muzica de scenă de George Stephănescu, mește opera Oedip? Dacă a compus opera cu acest nume, de ce se afirmă că George Enescu este autorul primei opere inspirată din tragedia lui Sofocle?

I. PATRAȘCU SIRBU

Criza de umor?

Decid aparatul de radio: o melodie nouă, alta veche, una bună, alta... ca de obicei. Și, între melodiile, binecunoscutele

voce ale binecunoscutei și apreciatilor actori Horia Șerbănescu și Radu Zaharescu. Din păcate, simpatizii cuplu n-a servit de dată aceasta glume care, cînd nu erau și ele binecunoscute, erau destul de necondamnate. Și dacă, vai, prezentatorii luși nu ne-ar fi atras atenția, în mult prea repetate rînduri, că e vorba, vezi bine, de glume și nu de altceva! Pentru că, fie spus între noi, „radioascultătorii”, cei doi maeștri ai hazului, care ne-au făcut nu o dată să rîdem cu hoh, nu au reușit, în emisiunea de simțată, 4 mai a.c., să ne zîmșăie măcar un zîmbet. Nici anecdota cu tangoul, mambooul, reumatismul și, evident, nevasta, nici „considerațiile” cu privire la ritmul de dans și cel de box, nici „deschiderea” între melodie și glumă sau între înscrimamentele muzicale, stabilite ad-hoc de cei doi prezentatori, n-au fost prea inspirate, or, decît fără umor, mai bine fără prezentare.

M. C.

Cine a compus opera „Oedip”???

În colecția „Viața în Imagini” — Editura muzicală a Editurii Compozitorilor din R.P.R., prezintă documente grafice din viața marilor compozitori.

Între ultimele volume a apărut „G. e. g. Stephănescu” (1800). În legătură cu contemporanii celebri ai compozitorului, volumul ne dă sumare date biografice și, din ele, aflăm că I. L. Caragiale a născut la 1855, în loc de 1852, că Agatha Bîrescu a murit în 1915, în loc de 1916, că Elena Theodorini a murit în 1923 în loc de 1926.

Fotografiile 105, 106 și 107 se referă (itate trei) la același subiect: „Oedip”.

Prima: „Constantin Nottara — principalul interpret din drama Oedip”; A doua „Atmosfera anunta spectacolului cu drama „Oedip” de Sofocle muzica de scenă de George Stephănescu” și a treia (reprezentînd o copieră pe care scrie: „Oedip-reze” — G. Stephănescu) poartă indicația: „Concerta la opera Odessa”.

Să ne lămurim: Dacă George Stephănescu a compus muzica de scenă de George Stephănescu, mește opera Oedip? Dacă a compus opera cu acest nume, de ce se afirmă că George Enescu este autorul primei opere inspirată din tragedia lui Sofocle?

I. PATRAȘCU SIRBU

Posibilități nefolosite

Televiziunea programează lunar emisiunea „Actualitatea cinematografică”. Cum o atît e emisiune închinată dezbaterii problemelor filmului nu există aici, aceasta ar trebui astfel alcătuită încît să îndeplinească deopotrivă oficiul de prezentare și cel al celui de îndrumare și comentare. Din păcate, așa cum se prezintă acum această emisiune, e departe de a fi reînvierea utilă teletheaterului. De regulă, redacția se limitează la prezenta cu acest prilej cîteva din filmele care vor rula în luna respectivă pe ecranul cinematografic. Schema simplificată a ceea ce sîntem noi în teatru e micuțul rezumat însoțit de cîteva secvențe nu e niciatîr depășită. Comentariul ligamentat — de factură cu totul modestă — e grîlău ferit de judecata de valoare, păstrat fiind pe linia comedii a expozițiilor.

În acest fel, însă, micul ecran e transformat în minutele de cîntec al emblemei organism, într-un fel de embleme organ de publicitate al Direcției Teatrului PH-

nelor, care și popularizează prin intermediul televiziunii, vîntoarea premiere. Or, teletheaterul are mai puțin nevoie de o emisiune cinematografică strict informativă, cît de una care să se circumscrie în sfera de o emisiune cinematografică. Cu posibilitățile de care dispune Televiziunea de a ilustra la obiect punctul de vedere al criticului, cu secvențe care explică pe viu ceea ce e valoros sau defectat într-un film, înșă ca emisiunea să admîi și prezenta judecării apreciatore, fără de care actual critic e greu de conceput.

Astfel, se ajunge în situația de a prezenta și a populariza emisiuni care sînt înșă în șirul de o valoare artistică îndoielnică. Sub acest raport, ar fi recomandat) ca în această emisiune să fie discutate și filmele (că le spunem pe nume) proaste, realizate de diverși producători, recidivanți din vremea pur comercială, fără nici o funcție și cu aria cinematografică.

În acest fel, cu siguranță că numărul spectatorilor la filme gen „Monștrii sau „Caragala în fiacări” s-ar mășora sensibil.

R. D.

Expoziții de fotografii

Temperament artistic delicat, interpretorul Ion Miclea descoperă vizitatorilor expoziției sale personale deschise la Casa Zărilor) Luceafărul) zilelor noastre, într-o suită de imagini de esență romantică. În numai 35 de fotografii autorul s-a strădui să surprindă ceva din înțelegerea frumusețe a creației poetice (cîteva fotografii au chiar acest titlu sugestiv).

Deși realizate toate în alb-negru, peisajele lui Ion Miclea descoperă atenție, bogate tonalități cromatice (vezi, de pildă, imaginile din Răzvit).

MARIA LUIZA CRISTESCU

MAI MULȚĂ RĂSPUNDERE

E îmbrucător că dezbaterele în jurul poeziei au avut repercusiuni felicitate asupra scrierilor unora din tinerii poeți, mai receptivi la cerințele înalte, ale actualității deși, firește, eficacitatea criticilor nu se manifestă, mai ales în literatură, peste noaptea.

Mai în măsura să sesizeze astfel de repercusiuni este, prin forța lucrurilor, secția de poezie a unei reviste, prima care vine în contact cu fenomenul poetic viu. Sub acest aspect, în calitate de redactor și de confrate, mărturisesc cu bucurie că în ultimele luni versurile a o seamă de poeți ne-au adus satisfacții deosebite, chiar atunci când acestea, interesante în ansamblu, mai conțineau apertități, insuficiențe argumentative etc.

Dintre aceștia i-am numi pe: Danie Novăceanu, Ion Gheorghiu, Gabriela Melinescu, Ana Blandiana, Ovidiu Genuș, Victoria Dragu, Ion Pop și alții.

Dar cu sinceritatea cu care ne mărturisim încetarea față de rezultatele unor asemenea colaboratori ce se străduiesc să contribuie la promovarea unor versuri de calitate în paginile revistelor noastre, înțelegem să facem cunoscută și lipsa de receptivitate a altora față de imperatiile actuale ale poeziei.

At putea să pară ciudat că ne ocupăm de unele poezii nepublicate, dar înțelegem sarcina îndrumării tinerilor nu ca o acțiune izolată, întreprinsă exclusiv de critica literară, ci ca un proces complex care slujește în primul rând exigențelor cititorilor, preîntâmpinând anumite tendințe greșite ale tinerilor debutanți. E vorba mai întâi de observația generală, pe care critica noastră a făcut-o multă vreme, pe care critica noastră a făcut-o multă vreme, pe care critica noastră a făcut-o multă vreme...

putut alege din ele decît vreo 3-4. E nare un simplu accident în munca redacției cu colaboratorii? S-ar putea să fie și acest lucru. Nu putem rămîne însă indiferenți cînd vedem că un număr atît de mare de poeți tineri, între care unii apăruti în colecția „Luceafărul” sau candidați la această colecție, ne încredințează spre publicare poezii în care, de pildă, poetul, numindu-se „viol-nă roșie în amurg”, își întonează cîntecul astfel: „În fructe și în ierburii, în coloare / un nîm de raze platinat de lună / și la Biaz cu străluciri persane / Covoare — constelații-n spații sînd”.

Ce ne-a izbit în majoritatea poeziilor de genul celui de mai sus e sîrăcia de idei, slaba conținutul a autorilor cu adevăratele gânduri și sentimente care animă tineretul nostru. Nu e vorba aici, desigur, de o situație generală alarmantă. Poeți tineri încrecați ca Andrițoiu, Uran, Brad, Labiș, Iureș, Tomozei sau foarte tineri precum Ion Chiric, Gabriela Melinescu și alții ne-au dat nu o dată adevărate modele de poezie a zilei noastre.

Există însă tineri creatori ai versului care, probabil, consideră că asemenea probleme ale actualității nemijlocite sînt depășite, prea puțin fertile pentru poezie și de aceea recurg la ipostaze poetice lipsite de autenticitate, anapocritice, false. Vaguli și poezie, tîe ele și reflexiv meditative-filozofice, nu au fost niciodată izvor de poezie adevărată. Discuțiile din cencacul „Nicolae Labiș”, îndeosebi cele purtate pe marginea lucrărilor citite de Ilie Constantin, Florin Mușu și Constantin Abăluță, poeți talentați și prețioși, au scos în evidență această idee. Asemăna-

toare sînt și experiențele redacției noastre cu alți poeți, autori tineri care au trecut de pragul debutului editorial.

Se pare că unii dintre cei care bat acum la porțile poeziei sînt insuficient conștienți de abstracțiunile, obscuritățile, evadarea din universul sufletec caracteristic omului contemporan, despre care s-a discutat în critica noastră, constituie un drum greșit. Secția de poezie a „Luceafărului” a avut, din păcate, prilejul să-și dea seama de acest fenomen în mai multe cazuri.

Străin, parcă, de toate discuțiile care au loc în presă, un tînăr remarcat de altfel și publicat pentru prima dată în revista noastră, Teodor Vaslache, înaintează redacției versuri de o obscuritate flagrantă și e surprins cînd redacția își afirmă dezacordul cu unele imagini în care umanitatea apare ca „un puț de foc alb”.

Alt tînăr poet, de asemenea prezent în pagina noastră destinată începătorilor, Paul Tutungiu, ca să nu fie mai prejos, compară umanitatea, cu o vidră lipșită de pește.

Aceste deficiențe apar mai evidente la Adrian Beldeanu, ale cărui versuri, deși nu lipsite de unele calități, se pierd într-o avalanșă de metafore gratuite, de asociații teribiliste, de facilități. Dorința de a epata printr-o asemenea metaforicită gratuită și ilogică uneori se face lesne simțită la lectura multor poezii. Drept poezie autentică ni se oferă simulacre de poezie, ca acestea: „Saxofoanele unei nopți, cu ochii tăi / — înlămpîindu-mă — / pe o rozetă de sticlă — / ...și fumul sutorilor de / țigări, muciîndu-și cu burghie fața neclară. / De ce nu încerci să crezi în mina mea / decisivă / străpunsă de strigătul disprețuitor al trompetelor, / Ritm...” (Popas), sau: „S-a uscat sarea pe buze, / de-a lungul urechilor... / Invizibilă, / sarea sărutărilor tale”: sau: „Credeam că am dispărut în întunericul alb — / dar nu m-am dizolvat în pielea similor tăi / nici în rîsul violent / sufocîndu-mi mișcarea plămîntilor”. Odată cu bizzeria exprimării, nu putem să nu observăm o anumită atmosferă lăscivă care se degajă din aceste versuri.

Sărăcia de idei, lipsa unei gândiri poetice mature nu poate fi suplinită de prețiozități, chiar dacă ele sînt inteligibile. Așa se întîmplă cu poemul lui Ion Butnaru intitulat pretențios „Rapsoadia mondială” (și subintitulat asiderea: „poem de conștiință”), în care cu greu poți găsi versuri autentice despre problema primordială a zilelor noastre — pacea și războiul — despre care și-a propus să scrie.

Cum va proceda redacția în asemenea cazuri? Va respinge, firește astfel de producții. Se întîmplă însă că același autor vine și pentru a zecea oară cu versuri de același calibru. Invocînd că aceasta e personalitatea lui și că, în consecință, nu-ți rămîne decît să dai dovadă de înțelegere. Nu am putea spune că în urma unor asemenea insistențe, venind chiar de la poeți talentați, nu am făcut și noi anumite concesii. Așa se întîmplă cu Ioanid Romanescu, autor care, răstătat fără exigență în paginile „Vieții rominești”, a ajuns să ne trimită versuri ca acestea: Unei eteve: „Copila mea / dac-ai putea / să treci pe-aci în fiecare zi! / „Chiar dacă ești în uniformă / cu ne-nsemnate cifre arabe sau romane / te apăr eu. / Și vîntul / mi-o sparge numai mie capul, / cu castane...”. Cam prea îngăduitoare pedesăp își acordă autorul pentru a asemenea invitație echivocă!

Cînd scrii asemenea versuri și se găsește și redactorul care să manifeste amabilitate față de ele, e firesc să gîndești astfel: „Mama, c-am început s-o-nvățesc / cu bani de pe scris, / a strîns în pod țapina țatii / și pelerina pe care-ntr-o gard / am scris versuri cu chimic / pentru cînd casa noastră va fi muzeu...”. Aceeși poezie, care se întitulează pe deasupra „Seriozitate”, se încheie cu această confesiune: „Sînt un om serios... / Pentru că știu să dau totul / înainte de-a mi se cere / și stăpînesc secretul / de-a da tot mai mult”. Să fim serioși!

Unul dintre participanții la colocviul revistei noastre despre poezie spune că o redacție trebuie să-și asume o răspundere tot așa de mare, nu numai față de ceea ce publică, ci și față de ceea ce respinge. Se cere însă o răspundere sporită și din partea colaboratorilor. Asupra acestui lucru sî și dorit să atragem atenția în însemnările de mai sus.

Nicolae Stoian

Fotografia: DAN GRIGORESCU

PARODII de MARIN SORESCU

Trei citate din Ilie Constantin

- 1) *Lîngă malul drept, în trepte, am cuprins cu brațul stîng umbra mîinii mele drepte peste ape ce-o răsfrîng.*
Țîpătîntina între ochi coloză la un capăt cu soarele care-a cutreierat apele la orele șaptesprezece și-o lună. („Soției mele”)
- 2) *Într-o cofetărie din Rosiori de Vede încam comandăsem șapte prîjituri (cinci savarine și două cataifuri). Atunci a intrat o fată. A intrat în cofetărie direct de-a-ia, deosecită nici s-o cunoaș.*
Trebute să fie soția mea — mi-am zis —
Și cu un gest hotărît, hărțuit, i-am oferit toate scumbele, toate cele șapte prîjituri, rugînd-o să mă servească și pe mine după-aceea, surzător, cu lingurița.
(Întîi hainele, apoi fruntea, apoi ideoile, zîile, toată cîta).
Chiar i-am spus că, la urma urmei, nu-i tot una dacă mă va decora o zînd sau altă. („Încă un mit”)
- 3) *Prea mult îmi ta, prea des încearcă*
Frînghi mea alăbăstră
Din plămîd, gînduri și din oase
Această quari adormite.
Cînd moați crîncen, prin piciorare
Sîmî amului cum mă tu mai tare...
Și-ntîia timp mi-e refuzat
Cînd dorm în mine ca pe-un pat!”
„Început de somn”

Doi opinii ale criticii

1. Deși temperamental clasic (un clasicism de o anume speță, înrudit mai degrabă cu meru modern Montesquieu decît cu desuori Gh. Asachi), Ilie Constantin se lasă deseori furat, în ultima vreme mai cu seamă, de demonul imaginii, arborînd la catargele versurilor sale pinze violente colorate, care nu strică totuși echilibrul navei, ci dimpotrivă, îi dă avans cu mai multă forță spre inimile cititorilor. Așa se întîmplă de pildă, în această strofă: (cîntăm din „Memorie”), „Lîngă malul drept în trepte / Am cuprîns

cu brațul stîng / Umbra mîinii mele drepte / Peste ape ce-o răsfrîng” unde întîlim un Ilie Constantin realmente filozof, al cărui raționament poetic (ne aflăm doar pe tărîmul înflorat al lirice) strînge în imagini șletuite, între oglinzi, chipul iubitei pe care poetul o hănuie că ar trebui să-i fie soție. Ea îi este atît de apropiată sufletește încît poetul din Ilie Constantin n-o poate numi altfel decît: „umbră mîinii mele drepte”. Cupîndera acestei „umbră” sugerează firea inefabilă din întodeauna a femeii (vezi „Miron și prumosa fără corp”), o inefabilitate imposibil de pus în cîncane materiale. Iată prin urmare cît de departe a mers intuiția poetului, formulînd în cîteva versuri un corolar filozofic excepțional! Intensitatea emoției sporește în strofa următoare, nu mai puțin memorabilă (citez din aceeași memorie): „Țîpătîntina între ochi / Colozat la un capăt cu soarele / Care-a cutreierat apele / La orele șaptesprezece și-o lună”. Primul vers spune aici totul, sau chiar mai mult decît totul, dacă ne putem exprima așa, „Țîpătîntina între ochi” — ce imagine mai rotunjită pentru evocarea femeii ați putea găsi?! Această făptură care a înnoibat întregul gen feminin și e atît de dureros scumpă poetului încît el o vede ca un „Țîpăt”; și l-a subjugat atît de mult încît se poate spune că l-a cucerit întreaga viață (e ceea ce sugerează cuvîntele „între ochi”). Parcă și vezi o adolescentă de șaptesprezece ani și-o lună, o nouă Franceză d’Arimini, cu talia subțire „ca un țîpăt”, plîmbindu-se gîditoare pe un skuter (gîndindu-se poate la versurile poetului!). E de semnalt și precizia cu care Ilie Constantin minulește cuvîntul. Dar în loc de „Țîpăt” ar fi pus un alt substantiv, oricare din ele, de pildă „strigăt”, ce imagine deformată care nu ar mai coresundea de loc intențiilor sale generoase și concepției sale optimiste asupra caracterului recuperabil al locodienilor ne-ar fi dat acest vers. Ora 17 și 5 minute (00 : 12) nu indică numai vîrsta iubitei, dar poate și ora cînd toate lucrurile încep să-și metamorfozeze dimensiunile, cînd auzi cum cresc plantele și cum luna își trece cochetînd cu fluxul ideilor. Ea poate fi numită agadar „ora H” a lui Ilie Constantin. De unde, Ilie Constantin poet al timpului, al duratelor, al etapelor. Poetul a abandonat povara rîmel, lăsîndu-ne inspirația în nuditatea ei primară, cu atît mai frustă. Era, evident, vitregit de inspirație dacă realia același lucru în strofa următoare, dar, după cîte-mi amintesc, acolo rima își revine din ameteală, poezia terminîndu-se ca un menueț lent, clasic, după un lures atît de izbit. De unde, Ilie Constantin, un poet al gestului și al caligrafiei mișcărilor.

În legătură cu o altă poezie a aceluiași („Încă un mit”)

un mit”) vom spune numai atît: cofetăria amintită nu e o „cofetărie”, ci o dulce „imagie”. Cititorul trebuie să fie decît cu ochii în patru la sensul profund al fiecărui cuvînt. Și aici optimismul solar al lui Ilie Constantin transpare din modul cum știe să-și aleagă metaforele. Cele șapte prîjituri, dispuse ca într-o constelație a delicilor, nu traduc apelulul pantagruelic al autorului, nu sînt nici cele șapte vaci grase ori slabe din biblie, ci sînt nici mai mult, nici mai puțin zilele săptămîinii. Ce gest semnificativ uman săvîrșește poetul cînd îi oferă iubitei, fără nici o rețineră, aceste pe toate șapte țîpărituri recte înseși zilele lui. Iar faptul că ea le îngurgitează pe toate șapte, pînă la duminică, și apoi se deslipește pe toate repede de el, ne indică nestatornicia dinîntodeauna a femeii, E, în fond, aceeași idee din poezia precedentă numai că aici autorul o dezvoltă concentrînd, pe rozetă, îngrușînd limbic pînă la absurdul admis.

2. Deși Ilie Constantin scrie de obicei destul de clar trîntește și el cîteodată o imagine impenetrabilă care te lasă în dubiu. Obscuritatea se realizează la el, ca și la alți confrăți, prin îngrămădirea a tot felul de false găselnițe stilistice, într-un vers alambicat de ghiveci și de tutii frunți, brique à brique că țîe și silă să-l citești. Iată o strofă dintr-o poezie pe care mi-au căzut ochii: „Țîpătîntina între ochi / Colozat la un capăt cu soarele / Care-a cutreierat apele / La orele șaptesprezece și-o lună”. Ce înseamnă asta? Ni se vorbește aici de un țîpăt, de orele șaptesprezece și-o lună, plus niște coloranți... solari ca să înțelegem că poetul intenționează să facă mariaj. La ce bun această selfosenă lărbală, la ce bun să dăm lama prin arsenalul imagistic al unui alt tînăr, cînd lucrurile puteau fi spunea mult mai simplu și mai frumos?

Ilie Constantin nu stăpînește încă verbul, biblie printre vocabile și încurcînd nuanțele ca în cazul versului „Țîpătîntina între ochi”. Aici în locul cuvîntului „Țîpăt”, atît de strident la auz, cu un efect sonor contrar celui scontat, mult mai potrivit ar fi fost poate „strigăt”, cuvînt cu o intensitate gravă, mai rotunjită, în orice caz potrivit situației. E numai un exemplu de modul jalnic cum un tînăr dă, cum spune poporul nostru, cu oșteia în gard, rîndînd rama oceanie de a transcrie un vers mai cîiet, Ilie Constantin nu-i filozof. Cugetrile sale filozofice sînt absconse, aidoma încăperilor cu vitralii gotice, o extracție banală din rezidurile periferice ale gîndirii. Iată o mostră din ce se consideră a fi înaltă eugutare: „Cînd moați vâsnic, prin piciorare / simt somnul eum mă la mai tare... / Si-ntîia timp mi-e refuzat / cînd dorm în mine ca pe-un pat”. Dacă aceasta e poezie (și încă de ideii) atunci, lertat să-mi fie, dar eu nu mai înțeleg nimic!

I. Mureșanu

ETICA PROFESIONALĂ A TÎNĂRULUI CRITIC

Discuția despre poezia tinerilor, purtată recent în articole și în jurul „meselor rotunde”, ca și discuția mai veche despre proza aceluiași promotori literare, au demonstrat utilitatea eticului colectiv în definirea unor aspecte importante ale dezvoltării literaturii noastre în etapa actuală. Pentru ca această metodă de analiză mai cuprinzătoare și mai variată a fenomenului literar contemporan să ducă la schițarea unei imagini de ansamblu asupra tuturor manifestărilor tinere generații, ea se cere completată de viitor cu discuții similare, dedicate dramaticii și criticii tinerilor. Mai ales aceasta din urmă ar putea (și ar fi putut deveni mai de ales) obiectul unui rodnic schimb de păreri.

O discuție eficientă pe această temă va trebui să fie, neapărat, o discuție în obiect și cred că trebuie să facem efortul de a examina nu probleme generale în „generalitatea lor”, ci probleme concrete privind evoluția unor dintr-un critic tînăr afirmat în anul din urmă. Realizările sînt suficiente de ferme pentru ca exigența să nu le anuleze, ci, dimpotrivă, să le sublinieze. Există o serie de probleme ale criticii tinere, și asupra unor ne vom opri cu această ocazie, referîndu-ne la activitatea tînărului critic N. Manolescu.

N. Manolescu a debutat cu un an în urmă la „Contemporanul”. A început să scrie sub semnul aceluiași gen de critică pentru care judecata de valoare este o materie difuză de se cere detectată de cititori de-a lungul unor suite de citate și observații prinse în meandrele abstracțiilor stilistice. Tînărul critic a părăsit însă curînd această manieră, strădîndu-se să surprindă valoarea reală a unei opere în formule sugestive și transparente. În cele peste 30 de articole, note și recenzii publicate pînă acum, N. Manolescu se dovedește un pasionat observator al fenomenului literar contemporan, un cititor capabil să comunice și altora entuziasmul lecturilor sale, ori să-i pună în gardă față de cărțile neputte, sau față de nereușitele din unele cărți. Cînd o carte îi place, N. Manolescu excelează în redarea laconică a conținutului, așa încît să-și atîrce curiozitatea cititorului, cărui nu-i spune niciodată totul, ci numai atît cît să-l sugereze atmosfera, problematica, episoadele de mare tensiune. Cînd nu-i place cartea, înfrîună critică nu se sfiește să o spună fără neclăniți și caută să argumenteze. Tocmai această franchețea a atitudinii critice caracterizează cel mai valoros dintre cronicle și articolele lui N. Manolescu. Ea este servită și de stilul direct, plastic, adecvat, prin care criticul reușește să

cucerescă simpatia cititorului pentru cărțile bune și să facă din croniclele sale tot atîtea invitații la lectură.

Prin aceste calități ce dovedește o certă vocație de critic literar se află în clipă proces de maturizare. Vînd să fie un critic pentru care judecata de valoare constituie cea dintîi îndatorire a meseriei, Manolescu mai are de cucerit acele calități pe care le cere, la rîndu-i scriitorilor, o cunoaștere profundă a vieții și o solidă pregătire ideologică, ambele menite a-l ajuta la imbușățirea analizelor de conținut, unde se mai simt unele incertitudini și chiar erori.

Trebueie salutați însă strădînuții cu care, respingînd principiul „critică scăldată” în N. Manolescu practică, în general, o critică de altitudine, fermă, deschisă. Totuși, condiția sîne qua non pentru ca o asemenea critică să-și dobîndească autoritatea necesară, iar cel ce o face să capete încrederea cititorului, este consecvența în aplicarea principiilor. Uneori, tînărul critic pare să uite această regulă. De pildă, el s-a pronunțat asupra unor scriitori față de care aștează, firesc, dincolo de obligațiile profesionale, admirativă adolescențului pe de hînclele școlii. Făcînd-o cu tact, el a pus surdina facultăților critice, ceea ce nu i s-ar putea imputa în principiu dacă n-ar apărea, dincolo de această abținere de la critică, o anumită înclinare apologetică evidentă. (Ea este și mai pronunțată — cu regret constatăm — atunci cînd se ocupă de unii colaboratori ai revistei la care scrie). La „Jocul cu moartea” de Zaharia Stancu, ca să luăm un exemplu, N. Manolescu nu se mulțumește să scrie o critică e logică în întregime, dar nu caută să înțeleagă nici observatiile îndreptățite ale altor recenzenti cu care polemizează neargumentat. Cine compară această critică sau alte din ciclul cărui i se integrează cu bunele analize critice la volumele lui Radu Cosbuc — „viziunea reportajicească”, expresie pusă în circulație de N. Manolescu a fost reușită și de alți critici — Victor Felea, Francisc Munteanu și alții, constată că N. Manolescu pare a cultiva mai multe „registre critice”, schimbînd tonul în funcție de niște criterii ce nu apar totdeauna cu claritate. Concluzionăm, este, atitudinea sa față de volumele tinerilor, în special ale debutanților din colecția „Luceafărul”.

Acestora, N. Manolescu continuă să le aduce cu toată fermitatea principiile unei critici răspicite, deși chiar în cazul lor înfrînim unele deosebiri de tratament care nu se justifică totdeauna nîn deosebirile de valoare între volumele respective. Prezentarea volumelor de debut ale lui Adrian Munteanu și Ion Acsan este, din acest punct de vedere, semnificativă: autorul,

scriind în aceeași cronică despre cele două cărți, desfrîntează pur și simplu volumul lui Acsan, în vreme ce Munteanu este comparat de mai multe ori cu Labiș pe un ton care aproape sterge nuanțele dintr-un doi mesii. Că N. Manolescu însuși și-a dat seama de eroare, ne-o arată revenirea semnificativă asupra lui Acsan într-un bilanț poetic al anului 1962. Dar maniera persistă. Tot atît de brutal este repudiul Mircea Radu Iacoban, desi pe coloana alăturată, vorbind despre Augustin Buzura, criticul nu mai este atît de sigur pe districiu.

Dacă în cazul lui Zaharia Stancu se putea invoca timiditatea și admirația integrală a fostului student în fata creatorului lui „Descult”, nu vedem de loc ce explicație se mai poate găsi atitudinii din cronica la romanul lui T. Mazilu „Aceste zile și aceste nopți” (Contemporanul nr. 13/1963). După ce umple recenzia cu referințe în extenso a subiectului și evoluției personajelor, autorul încheie astfel o analiză în cea mai bună tradiție a „criticii scăldate”: „Aceste zile și aceste nopți” este neîndoișor prin siguranța mijloacelor, prin dispariția unor naivități juvenile, o scriere mai matură decît „Bariera”. Dar, rîndînd ideea fundamentală și lipsit de un echilibru intern, romanul mi se pare a nu atînge, în ansamblu, valoarea „Barierii”. Cititorul obișnuit cu stilul curent al criticului nu reușește să depisteze din restul cronicii mai mult decît din această concluzie, care este părerea lui N. Manolescu despre carte.

Acest gen de critică atinge, însă, culmea cînd e vorba de ultimul volum al lui A. E. Baconsky „Contemporanul” nr. 10/1963. Același N. Manolescu, ce minime burdușogonul se de-asupra capetelor unor scriitori tineri legați de actualitate, se transformă dintr-o dată într-o gîngășă făcîndu cu grații de libelulă, imediat ce are de-a face cu volumul „Într-o cămăruță de zi”. Prin ce miracol, nu se știe, acest volum care, după cum arată alte cronici este criticabil sub multe aspecte, deși reprezintă un efort serios al autorului pe drumul ser de poezie în acord cu ritmul epocii, se transformă la N. Manolescu într-o operă ireproșabilă, perfectă sub toate aspectele și, mai ales, sub acela al conținutului, singurele obiecții posibile fiind în legătură cu realizarea artistică. Cel cărui i se dărea cîndat ca „Mircea Radu Iacoban să nu sîibă gustul marilor probleme, al marilor confruntări care animă pe contemporanii nostri”, nu i se mai pare ciudat cînd, spre a voala carenta aceluiași gust la Manolescu emite astfel de aserțiuni: „Cineva s-ar putea întreba în ce măsură, cu un simț așa de pronunțat al elementului, Baconsky e un poet al zilelor noastre. Vom răspunde că poetul realist socialist nu e un mo-

nocord, cîntăret numai al virtuților civice, al istoriei concrete în tere a cînta marelui priviș comic și a elogiului virtuții morale, cîntărești ale socialismului nu e nici o contravenție”. Dar, din pîcate, tonalitatea dominantă a volumului „Într-o cămăruță de zi” se concretizează în impresia că această mișcare a materiei și elementelor „se petrece într-o somnă generală” (Cv. S. Crobălniceanu).

În aceeași cronică, spre surprinderea noastră, N. Manolescu reușește să treacă pe lîngă aspectele realitente pozitive ale volumului și să scoată pe primul plan ca valoroase, tocmai acele părți asupra cărora preluatul însuși a fost invitat să mediteze în urma unor foarte îndreptățite observații Manolescu acceptă în bloc universul lui Baconsky, ne care îl descrie mai baconskian decît o face poetul însuși, dar uită cu desăvîrșire să semnaleze cititorului prezența ciclului „Oragiu erotic”, dedicat apărătorilor Leningradului și tradițiilor revoluționare ale orașului. Este minimalizată, de asemenea, poezia anti-războinică, reținîndu-se ca valoroasă imaginea cea mai puțin revelatorie pentru atitudinea cetățenească a poetului și prezentîndu-se greșit mesajul unei poezii ca *Genealogie* în plus, minutorul unui stil critic de înalt nivel împozime ne serveste fraze ca aceasta: „Dar la Baconsky servanta e eteză, contactul cu obiectul redus la o urmă fosforescentă în suflet”.

Care e traumaticul au suferit principiile critice ale lui N. Manolescu atunci cînd s-a apucat să scrie despre acest volum? De ce elimină din sfera investigațiilor sale critice tocmai partea în care poetul s-a străduțit mai mult să pătrundă în miezul actualității? Nu cumva, fiindcă în această contabilitate dublă se manifestă alunecarea spre „recenzia de serviciu” în care preocuparea critică se stînce ca un muc de candelă căzut în uelul admiratiei totale?

Nicolae Manolescu este un critic tînăr și talentat, care a făcut dovadă că știe să tîină în mîna un candelă destinat a dobindi cu timpul un prestigiu în critica noastră dacă nu va dezerta de la seriozitate și obiectivitate. E momentul să se gîndească la faptul că responsabilitatea față de judecata roșită se numără între trăsăturile definitorii ale exercițiului critic, înțeles ca o misiune, că „atitudinea etică a criticului” asupra căreia s-a insistat la conferința ne tară a scriitorilor trebuie să-i devină o preocupare esențială. Altfel, există primejdia ca în viitor cititorul să este suspicios în fata judecăților sale de valoare.

Străbătând lumea lui Cinghiz Aitmatov, originala lume a „Povestirilor munților și stepelor”, împărțite pe deplin sentimentul lui Aragon (traducător al unuia dintre aceste povestiri, „Djamilia”, e o recomandă drept „cea mai frumoasă poveste de dragoste din lume”).

Tinerete, Dragoste, Puritate. Dragostea Djamiliei crește așezat cîntecul despre patrie depănă de Danier. El doi își descoperă frumusețea în strădania comună, eroică, de a trimite cât mai grăbnic pînă la deșteptare pe front. Tineretea cutefloare, dar nu lipsită de „greseli a sferului Ilias din „Defileul” nu pregătă să înfrunte și să învingă, printr-un act de pionierat, labirintul amelor, socotit aproape inaccesibil, al masivului Tian-shan. Avîntul romantic al adolescentului Kemei, atras de curcubita pămînturilor întelenite, va rezista pînă și la cea mai puternică dintre urenii: amoraliitatea lui Abakir („Ochi de cămilă”). Străbătînd lumea lui Aitmatov te întîmpină o tinerete eroică, puternică și pură ca inșezii izvoarele etici comuniste care o alimentează necontenit. Tineri sînt cu toții, oamenii frumoși ai acestui lum, iar candorea vîrstei se ampletește permanent cu conștiința gravă a răspunderii față de un timp al istoriei care nu poate fi trăit la întîmplare. „Nu mai dorosti decît să taci și să ascuți.”

Să taci și să ascuți sinceritatea curcubitoare, să redescopori lumea prin ochii aizi ai adolescenței. Să taci și să-l ascuți pe sensibiliul Seit, martorul dragostei dintre Djamilia și Danier. Farmecul narativului, ca o aromă discretă, urcă din transcripția de o mare finețe psihologică a stărilor sufletete adolescențiale care cristalizează de pe acum răspunsuri la probleme fundamentale: „Mergeam și-i priveam cum uifind de tot ce e pe lume se legănuu în ritmul cîntecului. Nu-i recunoșteam. Era

Popoarele lumii sărbătoresc la 9 mai Ziua Victoriei împotriva Germaniei hitleriste, împotriva fascismului. Zdrobirea mașinii de război hitleriste a șgulberat ceața brună care amenința civilizația, umanitatea înăși. În această bătălie de o însemnătate istorică excepțională, alături de eroica armată sovietică, poporul român și-a dat contribuția sa înfrîntă cu jertfele erolor de la Tatra, Debrecin, Budapesta.

Ziua de 9 mai rămîne în conștiința omului ca un sever avertizment de a se feri de reacționare capitalistă și învecierilor lor nesăbuite de a țiri planeta în vilvătăia unui nou război mondial. Lecția lui 9 mai este o cbeșare la rațiune, la vi-gilență și la luptă activă împotriva oricăror tendințe de reînviere a fascismului.

Nu putem să nu ne amintim de toate acestea privind că, la 18 ani de la victoria, în R. F. Germană, se intensifică în spiritul revanșard, afectiv-doe în acest scop numeroase mijloace de propagandă între care și literatura pentru tineret.

Scritorii maaști — recrutați de aparatul de propagandă al Bonului, pentru a pregăti spiritele în vederea „revanșei” — în sușe capul îndată după formarea Germaniei federale. Consultînd pun șei de șibile care se cheamă „în graul modern, „pe-vidictatea războaielor pornite de imperialismul german”, faimosul scriitor anticomunist Dwinger prezice, în ultima sa carte, că proximal război mondial (al treilea dec) va izbucni în 1961... Și după cum era de așteptat, Dwinger, „cel mai vechi anticomunist pe care îl avem” — cum declară eliar el — își exprimă nețed dringăni război atomic împotriva lagărului socialist. Poziția „literară” a lui Dwinger decurge astfel direct (și fără șfio) din partea autorului din lozica lui Adenauer: „Lieber tot ale rot” („mai bine mort decît roșu”). Bineînțeles, valoarea artistică a acestui „opere” este, după cum afirmă chiar ziarul lui Adenauer, nulă; dar ce importanță are asta? „Nu trebuie să pierdem din vedere faptul că — preciza un idolog de la Bonn — conștiința trebuie

să fie la nivelul cerințelor unui război armat”. De prin 1952 au apărut, pe copertile cărților, chiar și fești ofiteri SS, ca Hans Scholz sau H. C. Hon-salik, lăsași să facă în voie — și să vindă în tiraje de masă — o literatură în care „supraomul” de esență fascistă este, ca și-n 1933, erou principal, oferit ca model tineretului. E drept, limbajul s-a mai schimbat. Așa-zisa „purificare” a militarismului german de „prea-compromișănoarele crime” ale lui Hitler — crime care și în rindul tineretului vest-german trezește oroare — era o necesitate și în literatură. Cărțile celor citai vor îndeobște să demonstreze că „elita” germană, „spiritul prusac adevărat”, s-ar fi revoltat, chipurile, împotriva barbariei hitleriste. Așa declară personajul principal al unui din romanele lui Scholz, Junkerul Zehdenitz. Întrebat „dacă e nazist”, el răspunde: „Nu...”, „Dar dacă fuhurul — i se obiectează — vă cheamă la arme?” „Hitler?! Noi n-avem nlmic de-a face cu acest clown, dar... Un „dar” care neagă pînă la urmă, întreașga concepție despre „contradicția” între spiritul prusac și Hitler. Prins el însuși în această contradicție, Scholz nu mai izbuteste, cu toate sforțările ce le întreprinde, să descopere vreo deosebire reală între nazism și militarism. Recurge atunci la căutarea cu orice preț a unor „limite spirituale” — barbariile lui Hitler ar fi astfel „un fenomen regretabil și accidental”, pe cînd „veritabilul spirit german și marea tradiție a spiritului prusac rămîn valori permanente”.

E îndoiește că astfel de „concepții” de mult infirmate de viață ar putea avea vreun credit de public. Și totuși... Să nu uităm că astfel de cărți ajung în mina cititorului tînar, care n-are alt de vie amintirea trecutului și care, nu o dată, cade victimă primelor idei și impresii (mai cu seamă cînd ele se bucură de girul unor tiraje de masă!). E interesant de menționat, cu acest prilej, că astfel de cărți se distribuie adeseori gratuit printre membrii organizațiilor fasciste pentru tineret, răsărite în R.F.G. ca ciupercile.

Dar să vedem, mai departe, cum este prezentat războiul propriu-zis în astfel de cărți. Nu vom găsi în ele nici un cuvînt despre crimele fascistilor, despre invadarea țărilor pașnice; Hitler este, ce-i drept, „criticat”, dar numai pentru că nu a dus războiul „într-un mod chibzuit” din punct de vedere strategic. În romanul său re-avanșard *Wenn die Dämme brechen* — „Dacă se prăbușesc stăvilele”, Dwinger scrie: „Cea mai mare crimă a lui Hitler constă în aceea că războiul lui a fost de fapt, un război civil” adică împotriva puterilor occidentale. „Noua concepție strategică” pe care o exprimă Dwinger și alții ca el precizează alianța puterilor occidentale, împotriva socialismului, „pentru a îndrepta gresala lui Hitler!”. Nu lipsesc — oricît ar părea de rizibil — speculațiile me-teorologice, înfringerea lui Hitler datorîndu-se unor „greseli de calcul a supra-condițiilor climatice” (!). După acești autori, nu superioritatea armatei sovietice, nu țaria de granit a orînduirii, nu hotărîrea popoarelor de a-și apăra libertatea, au determinat inevitabilă înfrîngere a lui Hitler, ci... unele accidente și neprevăderi care s-ar fi putut evita! Așadar, încredere băieți! Un fleac de

LECTIA LUI 9 MAI NU TREBUIE UITATA

calcul atmosferic mai bine făcute (un barometru bun, „made in S.U.A.”, e suficient pentru asta), și putem porni cu tot elanul spre Est! Succesul e sigur!...

Ce ne indignează mai întii? Infantalismul deconcertant al argumentărilor? Sentințele mincinoși? Cruci-mea fără limită a unei astfel de „educații” făcute adolescentului, în schimbul citorva mărci, date pe carte?

Și, bineînțeles — tocmai pentru că ținta persuasiunii e tînarul — în toate aceste cărți se fac perife apeluri la „sentimentele naționale”, la „patrie”, cuvinte cu rezonanță în sufletul adolescent; se face tot posibilul pentru ca tînarul cititor să fie „mobilizat” sufletește, rămîind doar să i se strige: „La arme!” Și de aceea se bate multă moneșă pe relatarea Aventurilor de pe front, pe mitul despre *Frumoasa viață de soldat și Adevărata camaraderie*, „posibile numai în război”; e glorificată *Dragostea de soldat*, ba chiar și *Moartea dulce a soldatului*. (Citeva din zecile de titluri care se răsăd în vitrinele marilor librării). După Ernst Junger, de pildă, numai războiul e „adevărată viață”, o viață puternică, eroică, capabilă să „înălțe” și pe cel

mai simplu om indemnîndu-l la acțiune.

„Nu vă necăjiți. Față de trădarea noastră, cei de acasă sînt niște bieți oameni de rînd...”, spune un căpitan al Wehrmachtului în cartea lui Hans Eise *Die verlorene Kompanie* („Compania pierdută”). Și sfaturile adresate subalternilor săi conțin în astfel de termeni: „Și acasă puteți cădea victimă unei boli mortale sau unui accident. Mă și mi-o pășese zilnic, dar cine se gîndește la asta? Cine îl pomenește? Nici un comunicat nu anunță asemenea pierderi, pe care un popor le înregistrea în timp de pace...”. Iată și ultime cuvinte ale unui muribund pe frontul răsăritean, din același roman: „Sora Erika, dacă te întorci acasă, du-te la nevasta mea și povestește-i și ei, și băiatul meu, cît de frumos a fost totul aici!”.

Nu trebuie, înșă, trecut cu vederea faptul că în literatura vest-germană există un front — format din purtătorii de cuvînt ai majorității populației — care se opune unei astfel de „educații”, militînd pentru orientarea pașnică și luminoasă a tineretului. Vom încheia aceste rînduri cu pateticele cuvinte ale scriitorului umanist Wolfgang Koeppen, din cartea „*Eu trăiesc în Republica Federală*”: „Armele ne-au bătut de două ori. Generalii ne-au dus de două ori la moarte. El au cerut pensii și autobiografiile lor au transformat înfrîngerile în glori, iar acum cheamă, în „Soldatenzeitung”, din nou la moarte”. „Nu pot suferi multe mure de la noi — încheie Koeppen. Măști luate de la diavol, măști sparte ale mortii... Deseriș ai vrea să plîng soarta gîngășe plante a democrației; și mindrele atezării și decolării, cu cuvîntările de salut promițînd noi victorii, de la aeroportul Wan (pehuniu) aflat lîngă Bonn, toate acestea mi se par de prost augur”.

Cuvînte la care subscrim din toată inima, încredințai că lecția lui 9 mai 1945 va fi, pînă la urmă, înțeleasă de toți. Popoarele lumii nu vor îngîdui nicodată reeditarea crimelor fasciste.

Dieter Schlesak

Citindu-l pe Aitmatov... TINERETE, DRAGOSTE, PURITATE

același Danier, cu cămașa deschisă și ponosită, din ochii lui ardeau parcă în întuneric. Era ea, Djamilia mea, sînd lipită de el, tăcută și sfioasă, cu genele scîmbînd în lacrimi. Erau oameni noi, fericiți cum n-au mai fost alții. Care aceștia nu este fericiția?” (s.n.) Iată cum i se relevă adolescentului și o altă „definiție”: „Pentru mine era o adevărată destăiere să-i văd buzele întredeschise ca la copii, tremurînde, și ochii încoșajși de lacrimi. Cît de frumoasă era, cîtă viață era pe chipul ei, ce însulețire luminoasă și ce patimă i se citea pe față. Pe atunci vedeam toate acestea, dar nu le înțelegeam tlicul. Și acum mă întreb adesea: nu este oare iubirea tot inspirație, ca inspirația pictorului, a poetului?” (s.n.)

Taci și-l ascuți și pe fratele spiritual al lui Seit, pe curajosul, pe tencălele adoloscant Kemei din „Ochi de cămilă”. Confesiunea lui e străbătută, inițial de un anume tragism... Venit să supună sălbaticea stepă cu poim, Anarhaiul, el încapă pe mina unui om în care s-a stîns de mult orice știință de omenie. Kemei e bălul, umilit, pasiunii sale nobile pentru istoria acelu pămînt i se răspunde prin voit inflamantul vocativ „academicianule!”, pînă și dragostea lui față de fata cu breton întilvită lîngă izvorul „ochi de cămilă” este înjosită. Dar în această „inegală” luptă, învingător va fi David și nu Coliath. Va fi adolescentul pur, omul eticilor noi, Kemei „Puternicul”. Abakir va fugi în chip lăș. Va fugi din acest tîm al oamenilor cu adevărat puternici, unde eroismul a devenit măsura cotidianului, și va abandona dragostea. Ca și în „Djamilia”, cristalizările din conștiința adolescentului cu aceeași pronunțată notă lirică aplicată adevărilor mature, grave: „Dacă Abakir ar fi știut înșă, dacă ar fi înțeles cîtă fericiro adevărată pierduse el în ziua aceea, plecînd de la Kalipa, nu ne, ci el, de durere, ar fi urlat ca un lup în șerul iernii”. În lumea lui Aitmatov, în căruia vieții nu plîniea frumpe, Cîciorile dintre nou și vechi sînt violente. Totul sîd sub semnul decizivului, al confrunțărilor hotărîtoare, al conștiințelor care nu suportă înșurarea ruginei sufletete.

Natura, la Aitmatov, e citeodată ecou liric, adesea însă personaj. Ilias își ia rămas bun de la albastrul nemărginit al lacului Issik-Kul, de la lebedele sale, tot așa precum o salută pentru veșnicie pe cea care i-a fost iubită. Drama aceluiași om este declanșată, ca de un personaj negativ parcă, de către defileul Dolon. Singuraceul Danier susține, nopțile, lungi colocoții cu rîl și cu stepa „ca și cum ar asculta ceva inaccesibil urechilor celorlalți, și atunci sprincenele îi zburau în sus, iar în ochi i se citea un exțaz de nemteles”. Parcă de inspirație gogoliană, purtînd vagi acorduri din „Taras Bulba”, sînt revărsările lirice, prea plinul admirației lui Kemei față de sălbaticea stepă cu pelin. Descripția în „Povestirile munților și stepelor” e picturală, senzorială, memorabilă, și ea reflectă aria unui prozator ale cărui mijloace moderne de expresie s-au dezvoltat pe solul unor tradiții naționale, de povestiri, culesă de-a dreptul din necuprînsul stepelor kirghize.

Iar cînd, în nota mărturii publicate în „Oevres et opinions”, se sublinia necesitatea ca fiecare dintre cărțile consacrate contemporanilor noștri să fie „o profesiune de credință trezind ecouri ale nobleței și purității” — semnatura acestei idei nu era altul decît Cinghiz Aitmatov, Aitmatov: tinerete — dragoste — puritate.

Victor Vintu

Cu Gianni Toti răsfoind „Dosarul negru”

Ziaristul Gianni Toti a întreprins, pentru revista „Vie Nuove” o senzațională călătorie, transmisă cititorului, pe fragmente, sub acest titlu de sugesție criminală: „Dosarul negru”. Tînta călătoriei: strîngerea de material cu privire la unele organizații neofasciste care activează în prezent în Europa occidentală. Că există și funcționează, mai mult sau mai puțin obscure, astfel de organizații, cititorul occidental o știa. Mărturiile lui Gianni Toti au adus, înșă, niște clarificări de o intensitate deosebită. Există deci niște oameni (să-i mai numim oare așa?) pentru care crima fascistă, atîrarea și ura, sînt și așlazi supremă religie; care n-au învațat nimic din istorie, din lecția lui 9 mai 1945... Niște maniaci ai morții? Da; dar nu numai alți. Sinistra manie are izvoare care o alimentează meru, circuli, tot mai dese, prin subteranele climatului politic occidental.

Pe scurt: La Bruxelles, la Amsterdam și la Haga, ziaristul a întîlnit în legătură cu citiva cititori, „fuhurii” și „șefii” neofascismului european, i-a interviuevat, cuprînzîndu-i în voluminosul „Dosar negru” din care vom răsfoi cîteva file.

1. Bruxelles

— „Șef? Fuhur? Duce?”
Întrebarea lui Gianni Toti a sunat, desigur, ironic, dar întrebarea a trecut neobservată. Răspunsul (după mărturia ziaristului) „a venit șec și liniștit”:

— „Șef!”
Dar să-i dăm cuvîntul, pe larg, lui Gianni Toti:
„Paul Teichmann („șeful”, n.n.), doctor, specialist în maladiile gastro-intestinale, suie cu așvîntă forțată scările locuinței sale din rue Campanon nr. 89, în timp ce mi propune să-l urmez în „cabinetele” său. Intr-un colt, clasicul divan alui și prețioșii vrafuri de ziare și broșuri ale M.A.C.-ului — „Mășcare pentru acțiune civică” (organizație neofascistilor din Bruxelles, n.n.), instrumentele medicale se ascund parcă ruginiate, în penumbră. Înșuși „șeful” pare, pe o clipă confuz, și mustăcioara subțire tresălit într-un toc pe fața de tînar frizer.”

A doua întrebare a lui Gianni Toti, a doua ironie:
— „Acadate faceți gastro-politic?”
Răspunsul e tot „șec” și tot „liniștit”:
— „Da, mă preocup și mărumtaie și erierii oamenilor. În general, stomacul și capul au funcțiuni care se condiționează reciproc, fapt ce se poate constata din noile curente în știința politică și în știința medicală. Și mai sînt unii care încearcă să ne dea — pe noi! — drept partizani ai regresului social!”

— „Așadar — remarcă Gianni Toti — nu sînteți fascist?”
Întrebarea rămîne, o vreme, fără răspuns...
Așezat într-un fotoliu, ziaristul frunzărește un număr al

ziarului „Jeune Europe”, purtătorul de cuvînt al neofasciștilor europeni. Articollul de fond poartă semnătura ghinionistului „fuhur” al Angliei, Oswald Mosley... Toti ridică privirea, întrebător: „doctorul”, înșă, nuși pierde compătiri:
— „Trebuie să ne înțelegem asupra termenilor („Intr-adevăr!”). Chiar Mosley, în acest articol, afirmă că în prezent n-avem nevoie să vorbim despre fascism. Mosley ne-a explicat că noi „nu ne mai numim fascisti, după cum partidul laharist nu se mai numește cartist”.

Și iată și țelul acestor „conducători”, printre care se numără și el, doctorul cu mîna de „tînar frizer”. Europa noastră trebuie să fie bine echipată! Foarte bine bine echipată! Este de la sine înțeles că, și cu arma atomică. Noi trebuie să avem posibilitatea de a purta tratative (întînd degetul pe trăgători... Și bruse: „Căci alfel Kennedy ne va răpi Africa și baza de materii prime și energetice.”

Gianni Toti ascultă, ofțoșă, și, remanend pentru sine confuziile „teoretice” ale „șefului”, conchide: „Intr-adevăr, confuziile sînt mari, totuși, pînă pe la înțelegem, întrucît, în esență, ele sînt vechi, prea puțin înnoite.”

2. Amsterdam

„M-am dus acasă la Anton P. Heesben, organizatorul diviziilor de tineret HINAG” — își începe Toti noile mărturii „Voiam să fac personal cunoștință cu omul acesta. Știam că HINAG este (ca firmă) o organizație pentru acordarea de ajutor olandezilor care au luptat pe frontul răsăritean, alături de hitleristi. Și mai știam că în spatele acestei firme se ascund neofasciști; și că, în repetate rînduri, organizația a fuhurat să atragă tineretul olandez în mișcarea sa. Știam, de asemenea, că toate aceste încercări, în fața opoziției și disprețului maselor, se terminaseră printr-un eșec.”

Dar iată că, în noiembrie, pe străzile Amsterdamului au apărut — pentru prima dată îmbrăcați în uniforme — membrii „diviziilor europene”. Erau conduși de fuhurii „șefii”, Anton P. Heesben. Bereta bască, așa cum poartă parașuștii francezi, emblema leului îmbrătat, trei cruci brodate pe minăcă, o cureta lată cu o cataramă în opt colțuri, stema națională, pantaloni și fuste de culoare kaki — sub această înfățișare au feșit tinerii „soldați europeni” pe străzile orașului. Înțai și lozica lor, expusă în ziarul-țitucă „Europa Zen”: Intrați în „diviziile europene”! Purtați bascuri verzi în toate țările! Imbrăcați uniforma kaki și proslăviți Europa! Duceți goarnele la buze! Bateți din tobe!...

Dar acest sîntuș „botex al focului” — relatează ziaristul — a avut un sfîrșit fără glorie: „Participanții la manifestările s-au împrăștiat ca polînchile, purtînd pe pantalonii și fustele

de culoare kaki urmele, făia puțință de tăgădat, ale loviturilor primite.”

— „Iar Anton P. Heesben a emis „un ordin aspru”: „Soldați! Fără aprobarea mea, nu mai difuzați pe străzi ziarul nostru!”.

3. Haga

Ajuns aici, Gianni Toti, ni-l prezintă pe „nazistul olandez nr. 1”, Paul van Tjemen. Tjemen are la Haga o librărie și „un stat major”: „de aci sînt aprovizionai neofasciștii din întreaga Europă cu materiale tipărite...”

Van Tjemen răspunde fără șfiala la întrebări (cu un zîmbet de „burger” care, remarcă Toti, „nu se prea potrivește cu fața lui plată, de actor de cinema specializat în rolurile de fascist”):

— „Da, am fost ofiter SS în trupele celui de al treilea Reich, mi-am servit patria Europa...” (și șovîind): „cîci ea e mai mare decît Olanda singură, nu-i așa? Am fost condamnat la două luni închisoare pentru că am întemeiat „mișcarea socială europeană” (N.E.S.B.), despre care probabil ați auzit. Ea a existat un singur an, din 1952 pînă în 1953. Apoi am fost nevoit să schimb tactica și am înființat „Arhiva neerlandeză a revoluției conservatoare”...

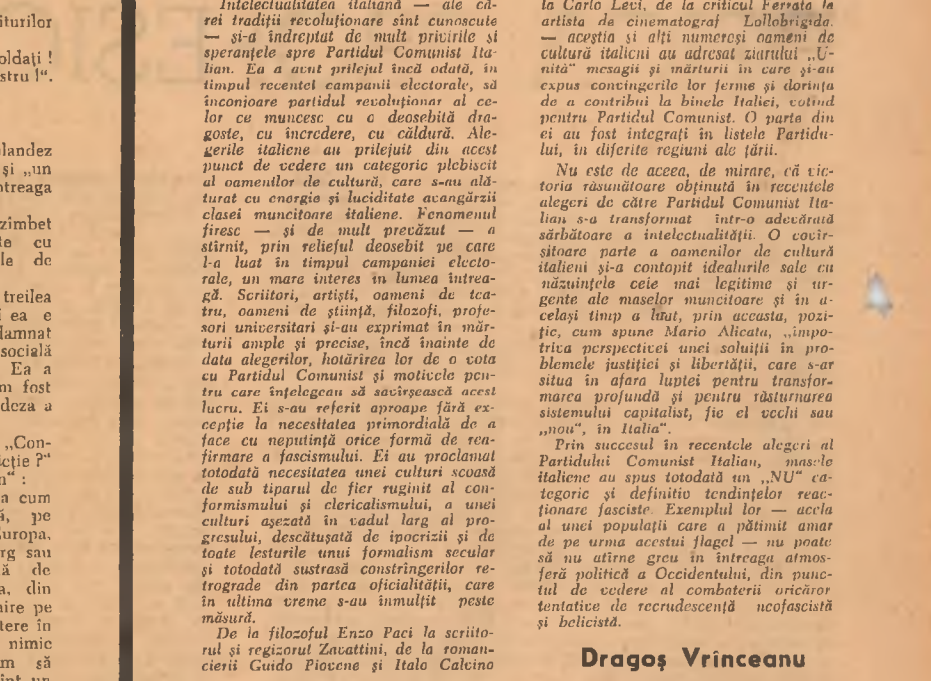
— „Revoluția conservatoare?” intervine ziaristul. „Conservatorism revoluționar? Oare aci nu există o contradicție?”

Și iată-l pe Paul van Tjemen în postura de „teoretician”:

— „Știu, noi nu sîntem partizani ai unei scheme, așa cum o cred mulți. Ideea noastră este marea Europă, pe care Hitler... În sfîrșit, oriunde se vorbește despre Europa, acolo ne găsim și noi. Fie că este vorba de Strasbourg sau de Bonn, m-ați înțeles? Europa este amenințată de democrație ca nicodată pînă acum. Și tocmai de aceea, din cauza că ideile antifasciste ale rezistenței au sîpășit pe popor, iar forțele de dreapta, chiar dacă se găsesc la putere în Italia, Belgia, Franța și așa mai departe, nu pot face nimic împotriva acestui fapt, tocmai de aceea noi încercăm să reînviem vechiul spirit. Căci democrația și libertatea sînt un lux pe care Europa nu și-l poate permite astăzi. Și politicienii de dreapta din Europa vor mai avea încă nevoie de noi pentru a distruge libertatea, acest lux nerational... Credeți-mă, ei au nevoie de noi. Desigur că nu vă pot spune totul...”

— „Mai mult decît a spus — încheie Toti — van Tjemen nu poate și nu vrea să spună. Obositorea (și, am spune noi, îndrumătorea spre grăbe reflecții) convorbire din biroulul SS-istilor s-a terminat.”

— „Maniaci ai aventurii războinice, figuri sinistre și anacronice, cărora popoarele lumii le vor da, pînă la urmă, replica meritată.”

Desen de RENATO GUTTUSO

ALEGERILE DIN ITALIA ȘI INTELLECTUALII

Intellectualitatea italiană — ale cărei tradiții revoluționare sînt cunoscute — și-a îndreptat de mult privirile și speranțele spre Partidul Comunist Italian. Ea a avut prilejul tînc odată, în timpul recentei campanii electorale, să înconjoare partidul revoluționar al celor cu muncesc, cu o deosebită dragoste, cu încredere, cu căldură. Alegerile italiene au prilejuit din acest punct de vedere o categoric plebiscit al oamenilor de cultură, care s-au alăturat cu energie și luciditate avangărului clasei muncitoare italiene. Fenomenul frisc — și de mult precăzută — a stîrnit, prin relieful deosebit pe care l-a luat în timpul campaniei electorale, un mare interes în lumea întreagă. Scriitori, artiști, oameni de teatru, oameni de știință, filozofi, profesori universitari și-au exprimat în mărturii ample și precise, încă înainte de data alegerilor, hotărîrea lor de a vota cu Partidul Comunist și motivația pentru care înțelegeau să savîșească acest lucru. Ei s-au referit aproape fără excepție la necesitatea primordială de a face cu neputință orice formă de reînviere a fascismului. Ei au proclamat totodată necesitatea unei culturi scoasă de sub țiparii de fier rugînt al conformismului și clericalismului, a unei culturi așezată în valul larg al progresului, descalșată de ipotezi și de toate lecturile unui formalism secular și totodată susțrasă cîrșingierilor retrograde din partea oficialității, care în ultima vreme s-au înmulțit peste măsură.

De la filozoful Enzo Paci la scriitorul și regizorul Zavattini, de la romanșii Guido Piovene și Italo Calvino

la Carlo Levi, de la criticul Ferrato la artiștii de cinematograf „Lolobrigida” — această și alți numeroși oameni de cultură italieni au adresat ziarului „Unită” mesaje și îndurări în care și-au expus convingerile lor ferme și dorința de a contribui la binele Italiei, cîntînd pentru Partidul Comunist. O parte din ei au fost integrați în listele Partidului, în diferite regiuni ale țării.

Nu este de aceea, de mirare, că victoria rasunătoare obținută în recentele alegeri de către Partidul Comunist Italian s-a transformat într-o adevărată sărbătoare a intelectualității. O coorșășă parte care a oamenilor de cultură italieni și-a conștit idealurile sale cu năzuințele cele mai legitime și urgente ale maselor muncitoare și în același tîm la unirea și înnoirea politică, cum spune Mario Alicata, „impolitica perspectivei unei soluții în problemele justiției și libertății, care s-ar situa în afara țării pentru transformarea profunză și pentru răsturnarea sistemului capitalist, fie el eclic sau „nou”, în Italia”.

Prin succesul în recentele alegeri al Partidului Comunist Italian, „masle italiene au spus totodată un „NU” categoric și definitiv tendințelor reacționare fasciste. Exemplul lor — acia al unei populații care a pășit amar de pe urma acestui flagel — nu poate să nu atragă atenția și înțelegerea șferă politice a Occidentului, din punctul de vedere al combaterii oricăror tentative de recondescență neofascistă și bolșevică.

Dragoș Vrinceanu

COMITETUL DE REDACȚIE

Eugen BARBU (redactor șef), I. D. BĂLAN (redactor șef adjunct), Marin BUCUR, Gică IUTES, AL OPREA (redactor șef adjunct), D. SOLOMON, Nicolae STOIAN, Petru VINTILĂ și Romulus ZAHARIA (secretar general de redacție).

Rep.